

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА**

*Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису*

БЕРЕЗНЕВИЧ ОЛЕКСІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 342.951(477)

ДИСЕРТАЦІЯ

ПОЛІЦЕЙСЬКІ АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **Березневич О. В.**

Науковий керівник – **Галуцько Валентин Васильович**, доктор юридичних наук,
професор

Київ – 2024

АНОТАЦІЯ

Березневич О.В. Поліцейські адміністративні послуги в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2024.

У дисертації на основі комплексного аналізу теорії адміністративного права, норм законодавства, поглиблених наукових позицій, адміністративної практики здійснено науковий аналіз проблеми надання поліцейських адміністративних послуг в Україні, сформовано нові науково-теоретичні й практичні висновки, узагальнення та рекомендації щодо його удосконалення.

Розкрито сутність і зміст поліцейських адміністративних послуг в Україні. Доведено, що вони базуються на нормах адміністративного права, якими визначено взаємодію між поліцейськими органами (підрозділами, поліцейськими) та приватними особами. Визначено, що поліцейські адміністративні послуги мають сутнісні відмінності від адміністративних послуг. Вони можуть надаватися без згоди на це фізичних та юридичних осіб, включати превентивні або примусові заходи й надаються виключно поліцейськими.

З'ясовано, що сутнісною складовою поліцейських адміністративних послуг є те, що українське суспільство прагне досягти балансу між адміністративними сервісними, контрольними, превентивними та примусовими засобами досягнення публічної безпеки та порядку, підкреслюючи пріоритет перших. Цьому сприяє євроатлантична інтеграція правоохоронної системи України, що допомагає утвердженню дійсно орієнтованої на сервіс поліцейської діяльності на цінностях і стандартах європейської спільноти. Доведено, що повномасштабне російське терористичне вторгнення каналізувало впровадження ефективного

вітчизняного та європейського досвіду, перегляд філософії адміністративної, правоохоронної та правозахисної діяльності Національної поліції України.

Сформовано доктринальне поняття поліцейської адміністративної послуги як виду надання поліцейських послуг у галузях (сферах, секторах) адміністративної діяльності Національної поліції, що об'єднує низку послідовних адміністративних дій поліцейських (органів, підрозділів), які здійснюються за відповідною адміністративною процедурою зі спільними ознаками, що характеризують правовий стан відповідно до строків, становлення, розгортання та завершеності.

Актуалізовано принципи надання поліцейських адміністративних послуг як основи публічного адміністрування та правоохоронної діяльності Національної поліції України в умовах мирного і воєнного стану. З'ясовано, що принцип верховенства права визначає фундаментальні засади, що всі діяння поліції мають відповідати закону, забезпечуючи оборону та обороноздатність України, захист прав і свобод громадян (юридичних осіб), рівність усіх однорідних суб'єктів права перед законом. Це гарантує, що поліція діє в рамках законодавства, запобігаючи свавіллю як із середини поліцейської системи, так і від зовнішніх загроз. Розкрито філософську правову природу принципів належного врядування та спеціальних принципів надання поліцейських послуг. Об'єктивовано, що в умовах повномасштабного російського терористичного вторгнення принципи надання поліцейських адміністративних послуг насамперед спрямовані на посилення обороноздатності держави та забезпечення безпеки населення.

Розкрито, що адміністративно-правовий статус суб'єктів, які надають поліцейські адміністративні послуги в Україні, визначається основними завданнями Національної поліції України (ст. 2 Закону 2 липня 2015 року №580-VIII), які невід'ємно законодавчо пов'язані з поліцейськими послугами, а також організаційною структурою та компетенцією, що включають предмет відання й обсяг повноважень стосовно ефективного та вчасного надання адміністративно-сервісних, адміністративно-контрольних та адміністративно

превентивних (примусових) послуг. Розкрито адміністративно-правовий статус патрульної поліції, підрозділів офіцерів громад і поліції охорони, які надають основні та додаткові поліцейські адміністративні послуги.

Актуалізовано єдиний правовий статус поліцейського в Україні, який надає поліцейські адміністративні послуги. Він передбачає підстави його виникнення у громадянина України, який за станом добросовісності, фізичними та освітніми якостями відповідає визначеним умовам, переміг у конкурсі на заміщення вакантної посади, склав Присягу на вірність Українському народу, пройшов відповідне професійне навчання. Він має надані законодавством повноваження щодо надання поліцейських адміністративних послуг, службове посвідчення й жетон, несе юридичну відповідальність за свої діяння, суворо дотримується як законодавства, так і службової етики, отримуючи належне фінансове матеріальне забезпечення, соціальний захист від держави та повагу від суспільства.

Розкрито структуру суб'єктів адміністративного права в системі адміністративно-правових відносин при наданні поліцейських адміністративних послуг, до складу яких віднесено три основних суб'єкти з різними правовими властивостями (адміністративно-правовим статусом): 1) суб'єкта надання поліцейської адміністративної послуги – поліцейського, органу або підрозділу Національної поліції України; 2) правопорушника або іншої маргінальної особи, що порушує права, свободи та законні інтереси громадян, фізичних і юридичних осіб та (або) загалом публічний інтерес Українського суспільства; 3) суб'єкта отримання поліцейської адміністративної послуги – громадянина, фізичної та юридичної осіб, права, свободи та законні інтереси яких порушені, та Українського суспільства загалом.

Здійснено класифікацію основних поліцейських адміністративних послуг в Україні за критерієм форми владного спрямування повноважень і спеціалізації Національної поліції України, що дало можливість виділити два основних блоки (адміністративно-сервісні та адміністративно-владні), а також

додаткові. Адміністративно-сервісні надаються за ініціативою громадян та юридичних осіб, вони спрямовані на ухвалення сприятливого для них адміністративного акту (фактичної дії). Адміністративно-владні передбачають втручання поліції сферу особистої свободи осіб. Це здійснюється для захисту суверенітету та територіальної цілності України, порушених прав, свобод або публічних інтересів суспільства, через видання несприятливого адміністративного акта чи фактичної дії для маргінальних або інших осіб. З'ясовано зміст примусових та адміністративно-контрольних послуг поліцейських адміністративних послуг в Україні.

З'ясовано юридичну природу інформаційних поліцейських адміністративних послуг як сервісної адміністративної діяльності Національної поліції України, що здійснюються поліцейськими (органами, підрозділами) з метою задоволення публічних інформаційних потреб фізичних і юридичних осіб, забезпечення публічного інтересу держави, органів місцевого самоврядування та суспільства загалом, у різноманітних нематеріальних формах відповідно до певних визначених законодавством адміністративних або (та) рекомендованих за засадами ефективності технологічних процедур.

Зроблено висновок, що превентивні поліцейські адміністративні послуги в Україні як форма реалізації поліцейських превентивних заходів – це різноманітна адміністративна діяльність поліцейських (органів, підрозділів) Національної поліції України з метою попередження та запобігання вчиненню правопорушень, порушень прав і свобод людини та інтересів суспільства і держави.

Виявлено й узагальнено європейський досвід надання поліцейських послуг на основі авторської багаторівневої методології, яка поєднує правові та практичні аспекти діяльності поліції, підкреслюючи важливість державного сервісу для забезпечення прав і свобод громадян, а також трирівневої структури Парламентської Асамблеї Ради Європи, загальноєвропейських директив і регламентів та національних досягнень деяких держав-учасниць ЄС

(Словаччини, Польщі, Франції) як пріоритетів захисту жертв правопорушень, захисту персональних даних і підвищення операційної ефективності поліції, деталізації на рівні нормативно-правових актів високого рівня категорійного апарату та видів заходів примусу, підстав їх застосування.

Зроблено висновок, що вдосконалення ефективності надання поліцейських адміністративних послуг в Україні є виправданим необхідним правотворчим та організаційно-правовим кроком, спрямованим на підвищення ефективності поліцейської діяльності, забезпечення належного рівня довіри громадян до Національної поліції та державної влади загалом.

Запропоновано авторське доктринальне та законотворче категорійне визначення «поліцейська послуга». Розкрито особливості категорійного визначення сфер надання поліцейських послуг, які включають забезпечення публічної безпеки, що спрямоване на захист найбільш важливих інтересів держави та суспільства від природних або штучних загроз, підтримання публічного порядку як охорони громадських відносин, які забезпечують нормальні умови життєдіяльності людей та діяльності юридичних осіб, через дотримання всіма суб'єктами права норм публічного права та загальновизнаних в Українському суспільстві етичних норм, що відповідають європейським цінностям.

Доведено, що охорона прав і свобод людини Національною поліцією України значною мірою залежить від ефективної реалізації правоохоронної функції держави та дотримання принципів верховенства права «законності» й партнерської взаємодії поліції із суспільством; протидії злочинності, що охоплює профілактику (запобігання) фіксацію та досудове розслідування кримінальних правопорушень, включаючи виявлення і усунення причин та правопорушень, недопущення їх суспільно небезпечної реалізації; допомоги особам, які опинилися у скрутних ситуаціях, що передбачає різні форми сервісної діяльності для підтримки громадян через економічні, соціальні обставини або надзвичайні ситуації, включаючи екстрену допомогу,

психологічну підтримку, гуманітарну допомогу, правову та соціальну допомогу.

Запропоновані заходи для підвищення ефективності надання поліцейських адміністративних послуг включають внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію» через доповнення його статтею 2-1 «Поліцейські послуги» та безпосередню імплементацію нових теоретичних положень і законотворчих ініціатив через уточнення та деталізацію норм адміністративного права у вторинних підзаконних нормативно-правових актах, затверджених МВС і Національною поліцією України.

Ключові слова: адміністративна та правоохоронна діяльність, адміністративний орган, допомога, контроль, поліцейська послуга, поліцейський, права і свободи громадян, превентивна діяльність, превентивні засоби, принцип, публічна безпека і порядок, публічне адміністрування, російська агресія, сервісна діяльність.

SUMMARY

Bereznevych O.V. The Police Administrative Services in Ukraine. – *Professional scientific paper as manuscript.*

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Legal Sciences, specialty 12.00.07 – «Administrative Law and Procedure; Financial Law; Information Law». – Scientific Institute of Public Law, Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2024.

In the manuscript, based on a comprehensive analysis of the theory of administrative law, legislative norms, advanced scientific positions, and administrative practices, a scientific analysis of the issue of providing police administrative services in Ukraine has been conducted. New scientific, theoretical, and practical conclusions, generalizations, and recommendations for its improvement have been formulated.

The essence and content of police administrative services in Ukraine are revealed. It has been proven that they are based on the norms of administrative law, which define the interaction between police bodies (departments, police officers) and private individuals. It has been established that police administrative services differ significantly from other administrative services. They may be provided without the consent of physical or legal persons, include preventive or coercive measures, and are provided exclusively by police officers.

It has been determined that a key component of police administrative services is that Ukrainian society seeks to achieve a balance between administrative service, control, preventive, and coercive measures aimed at ensuring public safety and order, emphasizing the priority of the first. This is facilitated by the Euro-Atlantic integration of Ukraine's law enforcement system, which helps establish police activity truly oriented toward service, based on the values and standards of the European community. It has been proven that the full-scale Russian terrorist invasion has accelerated the implementation of effective national and European experience, leading to a reassessment of the philosophy of administrative, law enforcement, and human rights activities of the National Police of Ukraine.

A doctrinal concept of police administrative service has been formulated as a type of police service provided in the fields (areas, sectors) of administrative activity of the National Police, which combines a series of consistent administrative actions by police officers (agencies, units) carried out according to the corresponding administrative procedure, characterized by legal status in terms of timing, establishment, development, and completion.

The principles of providing police administrative services as the foundation of public administration and law enforcement activities of the National Police of Ukraine in both peacetime and wartime have been updated. It has been determined that the rule of law principle defines fundamental principles that all police actions must comply with the law, ensuring the defense and combat readiness of Ukraine, the protection of the rights and freedoms of citizens (legal entities), and the equality of all subjects of law before the law. This guarantees that the police operate within the legal framework, preventing abuse both within the police system and from external threats. The philosophical and legal nature of the principles of good governance and special principles for the provision of police services has been revealed. It has been established that in the context of the full-scale Russian terrorist invasion, the principles of providing police administrative services are primarily aimed at strengthening the state's defense capabilities and ensuring public safety.

It has been revealed that the administrative and legal status of the entities providing police administrative services in Ukraine is determined by the primary tasks of the National Police of Ukraine (Article 2 of the Law No. 580-VIII of July 2, 2015), which are inherently legally connected with police services, as well as the organizational structure and competencies, which include the scope of authority and responsibilities for the effective and timely provision of administrative service, administrative control, and administrative preventive (coercive) services. The administrative and legal status of the Patrol Police, community officers, and Security Police units that provide basic and additional police administrative services has been disclosed.

The unified legal status of a police officer in Ukraine, who provides police administrative services, has been updated. It stipulates the conditions of its acquisition by a citizen of Ukraine who meets the requirements of integrity, physical and educational qualifications, has successfully passed the competition for filling a vacant position, has taken the Oath of Allegiance to the Ukrainian people, and has undergone professional training. The officer holds powers conferred by law to provide police administrative services, carries an official ID and badge, is legally responsible for their actions, strictly complies with both the law and professional ethics, and receives proper financial and material support, as well as social protection from the state and respect from society.

The structure of administrative law subjects in the system of administrative and legal relations in the provision of police administrative services has been revealed, comprising three main entities with different legal properties (administrative and legal status): 1) the entity providing the police administrative service, whether a police officer, agency, or unit of the National Police of Ukraine; 2) the violator or other marginal individual who violates the rights, freedoms, and legitimate interests of citizens, physical and legal entities, or the public interest of Ukrainian society as a whole; 3) the recipient of the police administrative service, whether a citizen, physical or legal entity whose rights, freedoms, and legitimate interests have been violated, as well as Ukrainian society as a whole.

The classification of the main types of police administrative services in Ukraine has been carried out based on the criterion of the authoritative orientation of powers and the specialization of the National Police of Ukraine, which has allowed the identification of two main blocks (administrative-service and administrative-authoritative), as well as additional ones. Administrative-service services are provided at the initiative of citizens and legal entities and are aimed at issuing a favorable administrative act (or factual action) for them. Administrative-authoritative services involve police intervention in the personal freedom of individuals. This is done to protect the sovereignty and territorial integrity of Ukraine, the violated rights, freedoms, or public interests of society, through the

issuance of an unfavorable administrative act or factual action for marginal or other individuals. The content of coercive and administrative control police administrative services in Ukraine has been clarified.

The legal nature of informational police administrative services has been clarified as a service-oriented administrative activity of the National Police of Ukraine, which is carried out by police officers (agencies, units) to meet the public information needs of individuals and legal entities and to serve the public interest of the state, local governments, and society as a whole, in various non-material forms in accordance with certain legislatively defined administrative or (and) recommended technology-based procedures.

It has been concluded that preventive police administrative services in Ukraine, as a form of police preventive measures, are a variety of administrative activities carried out by police officers (agencies, units) of the National Police of Ukraine to prevent and deter offenses, violations of human rights and freedoms, and the interests of society and the state.

European experience in the provision of police services has been identified and generalized based on the author's multi-level methodology, which combines legal and practical aspects of police work, emphasizing the importance of public service in ensuring the rights and freedoms of citizens. This methodology also highlights the three-level structure of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe, pan-European directives and regulations, and the national achievements of certain EU member states (Slovakia, Poland, France), as priorities for protecting crime victims, safeguarding personal data, and enhancing police operational efficiency, with a focus on categorizing coercive measures, the grounds for their application, and detailing these in high-level normative legal acts.

It has been concluded that improving the efficiency of police administrative services in Ukraine is a justified and necessary legislative and organizational-legal step aimed at increasing the efficiency of police activities, ensuring a proper level of public trust in the National Police and the state.

The author's doctrinal and legislative categorical definition of "police service" has been proposed. The specific features of the categorical definition of the areas of police service provision have been revealed, including the provision of public safety aimed at protecting the most important interests of the state and society from natural or man-made threats, maintaining public order by protecting public relations that ensure the normal functioning of people and legal entities through adherence by all subjects of law to public law norms and universally recognized ethical norms in Ukrainian society that correspond to European values.

It has been proven that the protection of human rights and freedoms by the National Police of Ukraine largely depends on the effective implementation of the state's law enforcement function and adherence to the principles of the rule of law, "legality," and partnership interaction between the police and society. Crime prevention, which includes the prevention (detection), recording, and pre-trial investigation of criminal offenses, involves identifying and eliminating the causes and violations, preventing their socially dangerous realization. Assistance to individuals in difficult situations involves various forms of service activities to support citizens through economic and social circumstances or emergencies, including emergency assistance, psychological support, humanitarian aid, legal, and social assistance. Measures proposed to enhance the efficiency of police administrative services include amendments to the Law of Ukraine "On the National Police" by adding Article 2-1 "Police Services," and the direct implementation of new theoretical provisions and legislative initiatives by clarifying and detailing the norms of administrative law in secondary regulatory legal acts approved by the Ministry of Internal Affairs and the National Police of Ukraine.

Keywords: administrative and law enforcement activities, administrative body, assistance, control, police service, police officer, citizens' rights and freedoms, preventive activities, preventive measures, principle, public safety and order, public administration, russian aggression, service activities.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Березневич О.В. Адміністративно-правові аспекти надання поліцейських послуг в Україні. *Правові новели*. 2024. № 22. С. 14-20.
2. Березневич О.В. Основні види адміністративних поліцейських послуг в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2024. Вип. 2. С. 51-55.
3. Березневич О.В. Юридична природа адміністративних поліцейських послуг в Україні. *KELM*. 2024. № 3(63). С. 50-53 (Республіка Польща).
4. Березневич О.В. Принципи надання адміністративних поліцейських послуг в Україні. *Київський часопис права*. 2024. № 2. С. 127-132.
5. Березневич О.В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів надання адміністративних поліцейських послуг в Україні. *Київський юридичний журнал*. 2024. Вип. 5. С. 7-14.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Березневич О.В. Деякі аспекти розмежування адміністративно-правових та кримінально-правових аспектів надання поліцейських послуг. *Адміністративно-правові науки: сучасний стан та перспективи розвитку: Збірник матеріалів конференції* (Київ, 28 жовт. 2019 р.). Київ: НДІ публічного права, 2019. С. 34-37.
7. Березневич О. В. Класифікація поліцейських послуг в Україні. *Актуальні питання адміністративного, морського і космічного права в умовах протидії коронавірусу COVID19: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 24 квіт. 2020 р.). Київ: Академія АПН, 2020. С. 27-28.

ЗМІСТ

ВСТУП	15
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	24
1.1. Сутність та зміст поліцейських адміністративних послуг в Україні.....	24
1.2. Принципи надання поліцейських адміністративних послуг в Україні.....	42
1.3. Адміністративно-правовий статус суб'єктів надання поліцейських адміністративних послуг в Україні.....	56
Висновки до розділу 1.....	75
РОЗДІЛ 2. ВИДИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	82
2.1. Адміністративно-сервісні та адміністративно-владні поліцейські адміністративні послуги в Україні.....	82
2.2. Інформаційні поліцейські адміністративні послуги в Україні.....	97
2.3. Превентивні та примусові поліцейські адміністративні послуги в Україні.....	114
Висновки до розділу 2.....	136
РОЗДІЛ 3. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	142
3.1. Європейський досвід надання поліцейських послуг.....	142
3.2. Удосконалення поліцейських адміністративних послуг в Україні.....	163
Висновки до розділу 3.....	175
ВИСНОВКИ	180
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	187
ДОДАТКИ	211

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Головними гуманітарними цінностями суспільства завжди є захист життя і здоров'я особи, права власності, благополуччя в сім'ї та суспільний порядок, який ці чесноти забезпечує. З переходом людства до державно-правової дійсності з'являються перші правоохоронні адміністратори, які почали здійснювати охорону внутрішнього державного порядку разом з виконанням інших функцій. В кінці XVIII століття виникають перші вузькопрофесійні державні органи з адміністративними та правоохоронними обов'язками. Назву вони отримали шляхом трансформації грецького слова «πολις» через латинь в «policia» та зберегли її до сьогодення, в українській інтерпретації, як «поліція».

Теорія та практика правової держави призвели до зміни парадигми адміністративного права на засади людиноцентризму¹, згідно з яким публічна адміністрація має як найповніше забезпечувати права, свободи та законні інтереси приватних осіб². Вся сфера публічного адміністрування почала переходити на способи сервісної діяльності. Не стала винятком з цього процесу адміністративна та правоохоронна діяльність органів внутрішніх справ, кульмінацією чого стало утвердження в профільному Законі України «Про Національну поліцію» засад «поліцейської послуги». Однак законодавча конструкція аналізованої категорії не є досконалою та вимагає подальшого як теоретичного, так й практичного розвитку.

В умовах відбиття повномасштабного російського вторгнення поліцейські Національної поліції працюють в посиленому режимі, надаючи класичні, а також пов'язанні з веденням військових дій поліцейські послуги щодо здійснення евакуації громадян з під обстрілів, доставлення у небезпечні райони гуманітарної допомоги, спасіння людей в затоплених районах

---

¹ Авер'янов В. Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції. *Право України*. 2006. № 5. С.11-17

² Галуцько В. Публічний інтерес в адміністративному праві. *Форум Права*. 2010. № 4. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2a98cc5f-0810-4848-9c59-36c2aae24fdf/content>

Херсонщини після підриву російськими терористами Каховської ГЕС тощо. Все це забезпечує певний рівень авторитету поліції. Станом на червень 2024 р. Національній поліції України довіряло майже 50 % респондентів³. Хоча слід констатувати, що в вересні 2023 р. рівень довіри був на декілька відсотків вищим⁴.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. До певних теоретичних та правозастосовних викликів надання поліцейських адміністративних послуг в Україні звертали свою увагу вчені у галузі адміністративного та інших галузей права, зокрема В. Авер'янов, М. Алексійчук, Ю. Біла-Тюріна, О. Бойко, М. Бучко, О. Джафарова, С. Дембіцька, Н. Домброван, І. Дрок, В. Галуцько, Я. Горбатюк, М. Дьячук, А. Замрига, А. Жбанчик, К. Ізбаш, О. Кобзар, В. Капуляк, І. Клименко, Т. Коломоєць, А. Комзюк, Ю. Кравченко, В. Курило, К. Куркова, Д. Ластович, В. Литвин, А. Манжула, Д. Монастирський, В. Мороз, Л. Луценко-Миськів, Н. Новак, І. Орловська, О. Харитонова, Р. Мельник, О. Мельник, Т. Мінка, Л. Ніколенко, В. Плішкін, С. Попова, Я. Посохова, О. Проневич, Ю. Римаренко, В. Селюков, Р. Сербин, Є. Сердюк, Л. Сорока, Є. Соболюк, В. Степаненко, А. Танько, М. Хмелик, О. Циганов, С. Шатрава, Г. Шевчук, К. Шкарупа та ін. Однак предмет нашого аналізу ними не висвічувався спеціалізовано.

Отже, виходячи з високого рівня соціальної важливості для громадян питань надання поліцейських послуг, суперечний рівень схвальної оцінки ефективності діяльності поліції, теоретичні, правотворчі та правозастосовні

---

³ Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів, віра в перемогу (червень 2024 р.). Розумков Центр. 2024. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-vira-v-peremogu-cherven-2024r>

⁴ Оцінка громадянами ситуації в країні. Довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів. Ставлення до проведення загальнонаціональних виборів в Україні до завершення війни (вересень 2023 р.). Розумков Центр. 2023. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-provedennia-zagalnonatsionalnykh-vyboriv-v-ukraini-do-zavershennia-viiny-veresen-2023r>

невідповідності в аналізованій сфері, обґрунтовують актуальність дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження узгоджується з положеннями Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р., Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 312-р. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає в актуалізації засад, розкритті сутності та змісту поліцейських адміністративних послуг на сучасному етапі розвитку українського суспільства та держави Україна.

Для досягнення поставленої мети потрібно розв'язати такі *завдання*:

- виявити та узагальнити сутність та розкрити зміст поліцейських адміністративних послуг в Україні;
- актуалізувати принципи надання поліцейських адміністративних послуг в Україні;
- схарактеризувати адміністративно-правовий статус суб'єктів надання поліцейських адміністративних послуг в Україні;
- розкрити особливості адміністративно-сервісних та адміністративно-владних поліцейських адміністративних послуг в Україні;
- з'ясувати юридичну природу та зміст інформаційних поліцейських адміністративних послуг в Україні;
- схарактеризувати превентивні та примусові поліцейські адміністративні послуги в Україні;

– виявити і узагальнити європейський досвід надання поліцейських послуг;

– удосконалити теорію та розробити законодавчі пропозиції щодо підвищення ефективності надання поліцейських адміністративних послуг в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час надання поліцейськими (органами і підрозділами) Національної поліції поліцейських адміністративних послуг в Україні.

Предмет дослідження – поліцейські адміністративні послуги в Україні.

Методи дослідження. У процесі виконання дисертаційного дослідження застосовано багатогранну систему загальнонаукових, загальнофілософських, загальнологічних та спеціалізованих методів наукового пізнання.

Найбільш значущим серед загальнонаукових методів виявився метод *системного аналізу*, який дозволив провести всебічний та детальний науковий аналіз об'єкта дослідження як єдиної цілісної сукупності правових елементів, взаємопов'язаних крізь призму внутрішніх правових зв'язків, регламентованих нормами адміністративного права (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1). Загальнофілософський метод *діалектики* був використаний для осмислення юридичної природи примусових поліцейських адміністративних послуг (підрозділ 2.3).

Методи *дедукції* та *індукції* із загальнологічної категорії широко застосовувалися для формування узагальнень, висновків та виявлення й опису наукової новизни в кожному із підрозділів дисертації (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.4, 3.1). Застосування методів *аналізу* і *синтезу* сприяло докладному розкладанню складних суспільних відносин у сфері надання поліцейських адміністративних послуг на структурні «елементарні» правові складові, що стало основою для формування наукових узагальнень нової якості (підрозділи 1.1, 2.1).

Логіко-сигматичний метод наукового пізнання активно використовувався у всіх підрозділах дослідження для аналізу та узагальнення

сучасних та історичних доктринальних підходів науковців до розглядуваної проблематики. *Формально-догматичний* метод наукового пізнання юридичних явищ використовувався для докладного з'ясування змісту чинного законодавства у кожному підрозділі дисертації.

Соціологічний метод застосовувався під час проведення авторського соціологічного опитування та узагальнення його результатів (додаток В до дисертації). *Компаративістичний* метод надав можливість виявити та узагальнити передовий європейський досвід (підрозділ 3.1). Методи *правового прогнозування* та відповідної *юридичної техніки* стали вирішальними при розробці вдосконалених засад та напрямків для оптимізації чинного законодавства з метою підвищення ефективності надання поліцейських адміністративних послуг в Україні (підрозділ 3.2).

Нормативним підґрунтям дослідження є Конституція та Закон України «Про Національну поліцію», а також Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кодекс адміністративного судочинства України, закони України «Про адміністративні послуги», «Про адміністративну процедуру», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про правотворчу діяльність», загальноєвропейське законодавство та законодавство окремих держав-членів ЄС (Словаччини, Польщі та Франції), підзаконні нормативно-правові акти адміністративних органів.

Емпіричну базу дисертації становить адміністративна практика та інший емпіричний матеріал щодо надання поліцейських, адміністративних та соціальних послуг в Україні, Словаччині, Польщі та Франції

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень у науці адміністративного права, що системно, у логічній послідовності розкриває засади, сутність і змістовні характеристики поліцейських адміністративних послуг в Україні.

За результатами проведеного аналізу сформульовано наукові положення та висновки, запропоновані особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– виявлено і узагальнено сутність та розкрито зміст поліцейських адміністративних послуг як адміністративної діяльності поліцейських (органів і підрозділів) Національної поліції України на основі реалізації норм адміністративного права, спрямованої на забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства, держави, публічної безпеки і порядку та безпеки фізичних і юридичних осіб, їхнього майна, як в умовах мирного, так і воєнного стану, що здійснюється через ухвалення адміністративних актів, здійснення фактичних дій, наглядових (контрольних) заходів і використання інших інструментів публічного адміністрування;

– з'ясовано юридичну природу інформаційної поліцейської адміністративної послуги як сервісної адміністративної діяльності Національної поліції України, що здійснюються поліцейським (органом, підрозділом) з метою задоволення публічних інформаційних потреб фізичних і юридичних осіб, забезпечення публічного інтересу держави, органів місцевого самоврядування та суспільства в цілому, у різноманітних, не матеріальних, формах у відповідності до певних визначених законодавством адміністративних або (та) рекомендованих за засадами ефективності технологічних процедур;

– розкрита структура суб'єктів адміністративного права в системі адміністративно-правових відносин при наданні поліцейських адміністративних послуг, до складу яких віднесено три основних суб'єкти з різними правовими властивостями (адміністративно-правовим статусом): суб'єкта надання поліцейської адміністративної послуги, як поліцейського, органу або підрозділу Національної поліції України; порушника прав, свобод та законних інтересів громадян, фізичних і юридичних осіб та (або) в цілому публічного інтересу Українського суспільства; суб'єкта отримання поліцейської адміністративної послуги як громадянина, фізичної та юридичної особи, права, свободи чи законні інтереси яких порушені та Українського суспільства в цілому;

удосконалено:

– наукові положення щодо адміністративно-правового статусу суб'єктів надання поліцейських адміністративних послуг в Україні, який визначається цілями, завданнями, організаційною структурою та компетенцією підрозділів поліції, включаючи патрульну поліцію, поліцію охорони та поліцію превентивного блоку. З'ясовано, що поліцейські адміністративні послуги є комплексною діяльністю, що здійснюється через організаційні структури та безпосередньо поліцейськими. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції визначається їх функціями та повноваження отриманими для ефективного надання поліцейських адміністративних послуг та підвищення довіри населення. Територіальні підрозділи створюються на місцях, враховуючи адміністративно-територіальній устрій України та за критерієм максимального наближення до територіальних громад, зокрема через поліцейські станції;

– доктринальне поняття поліцейської адміністративної послуги як виду надання поліцейських послуг в секторах адміністративної діяльності Національної поліції, що об'єднує ряд послідовних адміністративних дій поліцейських (органів, підрозділів), які здійснюються за відповідною адміністративною процедурою зі спільними ознаками, що характеризують правовий стан з погляду строків, становлення, розгортання та завершеності;

– теоретичні положення щодо структури поліцейських адміністративних послуг та законодавство шляхом правотворення проєкту закону «Про підвищення ефективності надання поліцейських послуг», як внесення доповнення до Закону України «Про Національну поліцію», в якому сформоване законодавче визначення «поліцейська послуга», норми якого отримали подальшу авторську деталізацію у підзаконному нормативно-правовому акту, який має наказом МВС України затвердити «Порядок надання поліцейських послуг поліцейськими, органами (підрозділами) Національної поліції України»;

отримали подальшого розвитку:

– наукові положення щодо принципів надання поліцейських адміністративних послуг як сукупності засад публічного адміністрування, що закладені в сутність діяльності Національної поліції України, та на основі яких формуються правила адміністративної та правоохоронної діяльності поліцейських, забезпечуючи відповідність праву, захист прав і свобод громадян, рівність перед законом, політичну нейтральність, прозорість, партнерську взаємодію з населенням та безперервність функціонування органів та підрозділів Національної поліції України;

– Європейський досвід надання поліцейських послуг на основі авторської багаторівневої методології, яка поєднує правові та практичні аспекти діяльності поліції, підкреслюючи важливість державного сервісу для забезпечення прав і свобод громадян, а також трьохрівневої структури Парламентської Асамблеї Ради Європи, загальноєвропейських директив і регламентів та національних досягнень деяких держав-учасниць ЄС (Словаччини, Польщі Франції) як пріоритетів захисту жертв правопорушень, захисту персональних даних та підвищення операційної ефективності поліції, деталізації на рівні нормативно-правових актів високого рівня категорійного апарату та видів заходів примусу, підстав їх застосування.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертаційному дослідженні висновки, теоретичні положення та конкретні пропозиції використовуються та можуть бути використані в:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого вивчення особливостей та сутності сервісної діяльності правоохоронних органів з питань забезпеченню прав і свобод громадян (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правозастосовній діяльності* – для удосконалення практичної діяльності підрозділів поліції превентивної діяльності при наданні

поліцейських послуг (акт впровадження Головного управління Національної поліції в Херсонській області);

– *освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми» (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблеми загалом, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки оприлюднено на двох науково-практичних конференціях: «Адміністративно-правові науки: сучасний стан та перспективи розвитку (м. Київ, 28 жовтня 2019 р.); «Актуальні питання адміністративного, морського і космічного права в умовах протидії коронавірусу COVID19» (м. Київ, 24 квітня 2020 р.)

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 214 сторінок. Робота містить список використаних джерел із 191 найменування на 24 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність та зміст поліцейських адміністративних послуг в Україні.

Наукова та правозастосовна проблема надання «поліцейських послуг» поліцейськими й органами (підрозділами) Національної поліції України є актуальною в контексті розвитку правової держави та забезпечення соціальної безпеки, безпеки держави й захисту прав і свобод громадян. В умовах сучасного вдосконалення з метою підвищення ефективності та справедливості інститутів публічного адміністрування та використання Національною поліцією України сил і засобів в умовах воєнного стану, пов'язаного з відбиттям повномасштабного російського терористичного вторгнення, виникає потреба в перебудові структури й адміністративної та правоохоронної діяльності органів і підрозділів Національної поліції України [116].

Складні теоретичні та практичні питання, які потребують наукового аналізу і практичного вирішення, стосуються становлення системи надання поліцейських адміністративних послуг в Україні в контексті правової держави, що є актуальним і важливим для забезпечення соціальної справедливості й захисту прав і свобод громадян, особливо в умовах масових обстрілів житлових і цивільних об'єктів інфраструктури російськими терористами. Поліцейські, часто першими прибуваючи на допомогу громадянам, надають постраждалим не тільки поліцейські, але до медичну допомогу (до прибуття професійних медиків), а також послуги з цивільного захисту до прибуття рятувальників. Крім того слід зазначити, що система поліцейських послуг є ключовим елементом соціально-правової інновації, потрібної для забезпечення якісної правової взаємодії між державою і

громадянами на основі реалізації правових норм. Проте в цій сфері, на думку А. Танька, існують певні питання щодо впровадження інновацій у систему поліцейських послуг. Зокрема це непослідовність у законодавчому регулюванні, монополізація державою ринку соціальних послуг, а також потреба подальшого розвитку системи електронних послуг та моніторингу їхньої якості [140].

Одночасно євроатлантичні прагнення українського народу призводять до того, що концепція надання справедливих та ефективних поліцейських послуг стає ключовим публічним інструментом для забезпечення ефективної взаємодії держави, суспільства та громадян на цьому шляху. Удосконалення з метою підвищення ефективності та справедливості цієї концепції є невід'ємною частиною зусиль України, спрямованих на інтеграцію до європейської спільноти. Це підтверджується і положеннями Формули миру, яка розглядає справедливість і безпеку як основні принципи [113].

Діяльність Національної поліції України, зокрема в контексті надання поліцейських послуг, є не лише проявом соціально-правової інновації, але й важливим напрямком у розвитку системи, реалізованої на основі норм права, у процесі правотворчості, правозастосування (адміністративної та правоохоронної) та судової діяльності в Україні загалом. Ураховуючи провідну роль Національної поліції в забезпеченні прав і свобод людини, надання поліцейських послуг населенню стає стратегічною складовою вдосконалення взаємодії держави та громадян із метою підвищення ефективності та справедливості. Розвиток системи адміністративних послуг у сфері поліцейської діяльності відкриває нові перспективи та напрямки для підвищення якості правової взаємодії між державою та її громадянами. Це означає не лише забезпечення ефективного реагування на потреби та запити громадян, але й сприяння побудові довіри та взаєморозуміння між правоохоронними органами й населенням. Такий підхід сприяє підвищенню рівня безпеки та захисту прав громадян, а також формуванню правової

культури серед населення та покращенню загального соціального клімату в країні [140].

Певною мірою до питань, які стосується поліцейських послуг, звертались учені в галузі адміністративного права А. Бурбій, С. Вітвіцький, В. Галуцько, О. Гулак, П. Діхтієвський, І. Зозуля [43]. Проте останніми роками монографічних досліджень з аналізованої проблематики в доступних джерелах не виявлено. Тому можна зробити висновок про певну наукову лаку в цій сфері.

Отже, «поліцейські послуги» є одним із головних інститутів поліцейської (поліцейської діяльності), які проте досі не мають законодавчого визначення та сталого доктринального розуміння [67]. Це, на наш погляд, знижує ефективність діяльності Національної поліції України та не дозволяє громадянам та іншим особам адекватно оцінювати службову діяльність поліцейських, базуючись на засадах зрозумілості та простоти. Зважаючи на зазначені обставини, аналізована тема є актуальною та затребуваною для подальшого науково-практичного застосування з метою вдосконалення ефективності та справедливості.

Звертаючись до енциклопедичних знань, слід зазначити, що «послуга» – це дія, вчинок, що приносить користь або допомогу іншому [108]. Коли ми розглядаємо інститут послуги в публічно-правовій площині, то маємо визнати, що сучасне адміністративне право України наповнює практично всю правову публічну матерію вітчизняного суспільства й характеризується людиноцентризмом [1], згідно з яким адміністративні органи мають якісно та вчасно надавати адміністративні послуги, тим самим якнайповніше забезпечувати права, свободи й законні інтереси приватних осіб [20]. Саме таку концепцію заклали розробники проєкту Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII, поставивши за мету створення Національної поліції в Україні – органу виконавчої влади, який служитиме суспільству і призначений для охорони прав і свобод людини,

протидії злочинності, підтримання публічного порядку та громадської безпеки [127].

На нашу думку, це загалом удалося реалізувати, адже ухвалений 2 липня 2015 р. Верховною Радою України Закон № 580-VIII «Про Національну поліцію» чітко й однозначно визначає, що завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки й порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій їх потребують [122].

Проте, ставлячи на перший план сервісні завдання Національної поліції, Закон № 580-VIII не розкриває категорійного розуміння та змісту поліцейських послуг. Лише два рази в його нормах вживається аналізована нами категорія: по-перше, в контексті того, що Міністр внутрішніх справ України створює ефективну структуру, забезпечує організацію та визначає форми державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки й порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, а також утілення у правозастосування в процесі адміністративної та правоохоронної діяльності *поліцейських послуг* (курсив наш. – О.Б.) та контролює її втілення у правозастосування; по-друге, що керівник поліції вносить на розгляд міністра внутрішніх справ України пропозиції щодо створення ефективної структури, організації, форми державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки й порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, втілення у правозастосування в процесі адміністративної та правоохоронної діяльності поліцейських послуг (підкреслено нами. – О.Б.). Уся діяльність поліції, зокрема при наданні поліцейських послуг, базується на нормах Конституції України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Законом України «Про Національну поліцію» та іншими законами України, підзаконними нормативно-правовими

актами Президента України та постановами Верховної Ради, ухваленими відповідно до Конституції та законів, постановами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них підзаконний нормативно-правовий актами Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції України й іншими нормативно-правовими актами [122].

Що стосується інших вітчизняних нормативно-правових актів високого рівня, то Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI «Про адміністративні послуги» визначає, що «адміністративна послуга» — це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та виконання обов'язків такої особи (що призводить до виникнення зміни чи припинення адміністративно правових відносин) відповідно до нормативно-правового акту високого рівня. Надання адміністративних послуг здійснюється відповідно до Закону України Закон України від 17 лютого 2022 р. «Про адміністративну процедуру» [114]. При цьому норми Закону України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI регулюють публічні відносини органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування їх посадових осіб, інших публічних суб'єктів (адміністративних актів), які відповідно до нормативно-правового акта високого рівня уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації, з фізичними та юридичними особами щодо розгляду та вирішення адміністративних справ через ухвалення та виконання адміністративних актів [115].

Відповідно виникає запитання: чи поширюється дія вищезазначених нормативно-правових актів високого рівня (законів України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI та від 17 лютого 2022 р.) на надання поліцейських послуг? Чи зобов'язані поліцейські при наданні таких послуг дотримуватися засад, реалізованих на основі норм права в процесі правотворчості, правозастосування та попередньої (досудової) судової діяльності (принципів, засобів і процедур) реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, передбачених у них? Часткову відповідь на ці запитання

дають норми аналізованого нормативно-правового акта високого рівня від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI: стаття 2 Закону України «Про адміністративні послуги» визначає негативно, що його дія однозначно не поширюється на дізнання, досудове слідство й оперативно-розшукову діяльність, яку здійснюють посадові особи, органи та підрозділи Національної поліції України; стаття 3 позитивно наголошує, що до адміністративних послуг також належить надання органами виконавчої влади, іншими державними органами, їх посадовими особами, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації витягів і виписок із реєстрів, довідок, копій, дублікатів документів та інші дії, що передбачені нормативно-правовим актом високого рівня і стосуються підтвердження юридичного статусу чи факту для суб'єкта звернення або об'єкта, який перебуває в його власності, володінні чи користуванні [114].

Отже, можна узагальнити, що такий напрямок надання поліцейських послуг, як протидія злочинності у формі здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування слідчими органами досудового розслідування Національної поліції України, не регулюється нормами – Закону України «Про адміністративні послуги». Щодо інших складових поліцейських послуг, то однозначної та простої відповіді на поставлені питання, на нашу думку, немає. В окремих випадках норми нормативно-правових актів високого рівня – законів України № 5203-VI та № 2073-IX – можуть бути застосовані при наданні сервісних поліцейських послуг, а в інших випадках їх застосування буде проблематичним, недоцільним або навіть неможливим. Зокрема, реалізовані на основі норм права в процесі правотворчості, правозастосування (адміністративного та правоохоронного) та судової діяльності зазначені нормативно-правові акти належним чином зарекомендували себе, коли результатом надання поліцейських послуг є ухвалення адміністративних актів. У тих же випадках, коли посадові особи Національної поліції (її структурних та територіальних органів, підрозділів), використовують інші інструменти публічного адміністрування (наприклад,

здійснюють фактичні дії у формі поліцейських заходів примусу, норми зазначених нормативно-правових актів високого рівня застосовувати не можна (заборонено).

За відсутності категорійного розуміння на законодавчому рівні об'єктивно вступає в дію наука адміністративного права на рівні доктрини. Так, О. Циганов визначає поліцейську послугу як публічно-владну діяльність органу чи підрозділу поліції, передбачену нормативно-правовим актом високого рівня, що ґрунтується на виконанні поліцейських функцій. На думку вченого, ці функції безпосередньо пов'язані із захистом прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, боротьбою зі злочинністю, забезпеченням громадської безпеки й порядку. Поліцейська послуга виявляється у здійсненні дій або ухваленні рішень, що відбуваються в контакті з конкретною фізичною чи юридичною особою. Ці особи переважно звертаються до відповідного органу або підрозділу поліції, його посадової особи з метою реалізації своїх суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів або для виконання покладених на них обов'язків у сфері правоохоронної діяльності, реалізованої на основі норм права в процесі правотворчості, правозастосування та судової діяльності [150; 151].

Більш ґрунтовно Д. Ластович розглядає поліцейські послуги як діяльність органів і посадових осіб Національної поліції України, спрямовану на забезпечення необхідних умов для нормальної реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також суспільства і держави загалом. Ці послуги мають на меті задовольнити нагальні потреби й запити в різних сферах суспільного життя, що входять до компетенції Національної поліції України. Учений зосереджується на аналізі та характеристиці поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки й порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави. Він також висвітлює адміністративно-правову характеристику інших публічних послуг, які надаються поліцейськими, таких як домедична та медична допомога, правова допомога та соціальна допомога, реалізовані на основі норм

права в процесі правотворчості, правозастосування та досудової діяльності [63].

Ю. Біла-Тюріна вказує на те, що категорія «поліцейська послуга», закріплена нормативно, містить низку доктринальних і методологічних суперечностей через недостатню відповідність родовому поняттю «публічна послуга». Вона вважає, що існує штучне обмеження сфери діяльності Національної поліції: з одного боку, ст. 2 вітчизняного нормативно-правового акта – Закону України «Про Національну поліцію», що ставить під сумнів такі основоположні ознаки публічних послуг, як ініціювання надання послуги споживачем, наявність кінцевого результату надання послуги у вигляді індивідуального (адміністративного) акта типової форми та спрямованість на задоволення персоніфікованого інтересу у вигляді корисного результату; з іншого боку – завдання Національної поліції України не охоплюють всі її функції та повноваження як органу публічної адміністрації (адміністративного органу). Щоб уникнути зазначених суперечностей на теоретичному рівні, Ю. Біла-Тюріна пропонує розрізняти широкий та вузький підходи до розуміння поліцейських послуг. За широким підходом, поліцейські послуги охоплюють будь-яку діяльність Національної поліції України, тоді як у вузькому розумінні вони визначаються як безперервна професійна діяльність уповноважених підрозділів та (або) службових осіб Національної поліції, спрямована на задоволення публічного інтересу щодо забезпечення громадської безпеки і правопорядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, а також протидії злочинності, реалізована на основі норм права в процесі правотворчості, правозастосування та судової діяльності [12].

Одночасно слід зазначити, що в юридичній літературі з поліцейської діяльності загалом утвердився сталий погляд на юридичну природу «поліцейської послуги» як передбаченої нормативно-правовим актом діяльності посадових осіб (органів та підрозділів) поліції, спрямованої на забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави,

боротьбу зі злочинністю та забезпечення публічної безпеки й порядку. Така діяльність включає в себе ухвалення рішень та здійснення адміністративних і правоохоронних дій у взаємодії з фізичними або юридичними особами для захисту їхніх прав і свобод. На думку вчених Дніпровського державного університету внутрішніх справ, поліцейські послуги поділяються на кілька видів: адміністративні поліцейські послуги, що пов'язані з реєстрацією, виданням документів та оформленням дозволів; інформаційні поліцейські послуги, спрямовані на надання інформації громадянам про стан правопорядку та роз'яснення законодавства; охоронні поліцейські послуги, що забезпечують безпеку фізичних і юридичних осіб та їхнього майна, і так далі [91].

Використовуючи різноманіття думок учених у галузі адміністративного права, чинні нормативно-правові акти високого рівня, а також власне розуміння аналізованої проблематики, можемо зробити узагальнення, що поліцейські послуги в адміністративно-правовому аспекті – це вид адміністративної та правоохоронної діяльності посадових осіб (органів і підрозділів) Національної поліції України, що реалізується на основі норм адміністративного права в процесі правотворчості, правозастосування та досудової діяльності. Наприклад, у Херсонській області поліцейські надають невідкладні поліцейські адміністративні послуги в умовах військових дій. Їхня діяльність полягає в евакуації поранених і цивільних осіб з місць, що постійно піддаються обстрілам з боку російських терористичних військ. Так, в одному із сіл Бериславського району поліцейські спільно з медичними працівниками організували евакуацію та надали медичну допомогу 72-річному чоловіку, який отримав численні поранення під час артилерійського обстрілу. Крім того поліцейські активно (як через переконання, так і м'який примус, якщо стосується евакуації дітей) закликають місцевих мешканців залишати небезпечні зони та скористатися поліцейською допомогою для безпечної евакуації до захищених місць у відносно безпечних регіонах України [76].

Предметом таких поліцейських послуг є широке коло цінностей, визначених у статті 2 – Закону України «Про Національну поліцію», запланованих для захисту органами підрозділами та поліцейськими. Утім оперативно-розшукова робота та здійснення досудового розслідування слідчими слідчих органів Національної поліції України не належать до предмета поліцейських адміністративних послуг. Наприклад, слідчі управління досудового розслідування Головного управління національної поліції України в Херсонській області успішно завершили досудове розслідування щодо двох осіб, які брали участь у незаконних виборах на тимчасово окупованому лівобережжі Херсонської області. Обидва були обрані «депутатами» від партії «єдина росія». Їм інкримінується колабораційна діяльність, за яку може бути призначено до 10 років ув'язнення [81]. Незважаючи на те, що така правоохоронна поліцейська діяльність є надзвичайно важливою для українського суспільства в умовах відбиття повномасштабного вторгнення російських терористичних сил в Україну, вона не належить до предмета нашого аналізу – не є поліцейською адміністративною послугою.

Поліцейські, застосовуючи поліцейські послуги, використовують систему норм адміністративного права, зовнішнім виразом яких на високому рівні, поряд із Конституцією, є нормативно-правові акти високого рівня – закони України: «Про Національну поліцію», «Про адміністративні послуги», «Про адміністративну процедуру» та «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», а в умовах воєнного стану – також «Про правовий режим воєнного стану» і «Про Збройні Сили України». В адміністративно-правових відносинах з надання «поліцейських послуг» беруть участь поліцейські (орган або підрозділ поліції), з одного боку, та приватні особи – з іншого. Наприклад, авіатори Національної поліції України, як адміністративний орган в адміністративно-правових відносинах, виконали критично важливе завдання – транспортували донорське серце з міста Одеси до міста Вінниці для пересадки багатодітній матері – приватній особі. Така

діяльність вимагала оперативності, координації та високого рівня професіоналізму. Поліцейські забезпечили безпечне і швидке транспортування важливого медичного вантажу, тим самим забезпечивши вчасне та успішне проведення медичної операції. У контексті нашого наукового аналізу вони виконали важливу публічну функцію, забезпечуючи допомогу особі у важкій життєвій ситуації, яку забезпечити за рахунок приватної ініціативи було неможливо [93].

Поліцейські адміністративні послуги можуть бути публічно-сервісними, коли надаються за заявою приватних осіб, і втручальними, коли згода приватної особи на надання такої послуги з метою забезпечення публічного інтересу не є обов'язковою. Першим прикладом є здійснення функцій забезпечення фізичної охорони об'єктів Поліцією охорони через охорону стаціонарних об'єктів, забезпечення дотримання громадського порядку, забезпечення контрольного-пропускового режиму на об'єктах, охорони разових заходів, охорони сільськогосподарських угідь, контролю за несенням служби відомчою охороною тощо [84]. Прикладом другого виду є затримання порушника поліцейськими міста Києва, який вночі в мікрорайоні «Троєщина» підірвав ручну гранату, що призвело до пошкодження одинадцяти автомобілів, хоча ніхто з громадян фізично не постраждав (не було завдано прямої шкоди життю і здоров'ю). Зловмисника, місцевого мешканця 1973 року народження, затримали поліцейські підрозділу поліції особливого призначення КОРД (Корпус оперативно-раптової дії) Головного управління Національної поліції в місті Києві [95].

Поліцейські адміністративні послуги за критерієм використання інструментів публічного адміністрування поділяються на:

– по-перше – адміністративно-сервісні, які надаються за заявою приватних осіб, і результатом їх надання є ухвалення сприятливого для приватної особи адміністративного акта. Наприклад, коли перевізник отримує погодження на перевезення небезпечного вантажу з визначенням маршруту й

режиму у відповідному органі Національної поліції України, що затверджується відповідним адміністративним актом [124];

– по-друге – адміністративно-владні, коли поліцейський орган (підрозділ поліції) або поліцейський відповідно до чітко визначеної нормативно-правовим актом компетенції зобов'язаний втрутитися і захистити порушені права, свободи і законні інтереси приватних осіб або публічний інтерес держави й суспільства через видання несприятливого для інших приватних осіб адміністративного акта. Наприклад, патрульні поліцейські міста Києва склали протокол про адміністративне правопорушення (адміністративний акт) за керування у стані алкогольного сп'яніння на ОСОБОЮ_1, яка крім того ігнорувала повідомлення поліції щодо ДТП, учасницею якого вона стала 21 липня 2021 року в м. Києві. ОСОБА_1, керуючи автомобілем, потрапила в аварію і мала ознаки алкогольного сп'яніння, після чого була направлена на медичний огляд, який підтвердив її стан алкогольного сп'яніння. Упродовж півтора місяця вона перебувала в лікарні або у відпустці й не з'являлася на запрошення поліції для завершення оформлення адміністративного матеріалу. Після виходу з лікарняної відпустки поліцейські відвідали її на місці роботи та склали протокол за статтею 130 «Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» КУпАП [13];

– по-третє – адміністративно-примусові, коли поліцейський, за нормами – Закону України «Про Національну поліцію», – має право застосовувати поліцейські заходи як крайню форму фактичної дії [116]. Так, під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу (як різновид фактичних дій), передбачені ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без урахування вимог та заборон, що стосуються порядку застосування заходів примусу, порядку застосування спеціальних засобів і порядку застосування вогнепальної зброї (ч. 9 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію»). У

разі застосування такого примусу, внаслідок чого зазначеним особам було спричинено тілесне ушкодження, каліцтво, вогнепальне поранення, поліцейський за можливості має усно або за допомогою засобів комунікації повідомити про це свого безпосереднього керівника, який у разі потреби за можливості повідомляє центральний орган управління Національної поліції та відповідного прокурора (ч. 10 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію») [49; 122];

– по-четверте – адміністративно-контрольні, коли органи (підрозділи) Національної поліції України мають компетенцію здійснювати контрольні (наглядові) заходи. Наприклад, офіцери громад Національної поліції при здійсненні нагляду та запобігання домашньому насильству ведуть профілактичну роботу з особами, схильними до вчинення домашнього насильства, а також із тими, хто має судимість за такі дії, але не позбавлений волі. Вони здійснюють контроль за дозволами на зброю, готують матеріали для анулювання дозволів у випадках, коли їхні власники вчинили домашнє насильство. Також вони залучають громадськість до профілактичної роботи, спрямованої на запобігання правопорушенням [44];

– по-п'яте – інформаційні поліцейські адміністративні послуги, які спрямовані на надання інформації громадянам про стан правопорядку, заходи забезпечення захисту від небезпеки в результаті ракетних, бомбових, артилерійських обстрілів російськими терористами, а також роз'яснення заходів надання першої медичної допомоги, виживання під завалами жилих будинків і законодавства тощо. Наприклад, працівники ювенальної превенції у Головному управлінні національної поліції в Херсонській області організували патріотичний захід із нагоди Дня Конституції України для дітей, які перебувають у тимчасових укриттях через російські терористичні обстріли. Так інформаційна ініціатива тимчасово повернула малечі радісні моменти дитинства. Тема заходу була важливою для формування громадянської свідомості серед дітей, і поліцейські намагалися доступно пояснити значення свята Конституції для України, особливо в умовах війни, коли ворог

намагається позбавити українців основних прав щодо життя, здоров'я та свободи. Поліцейські розповіли дітям історію створення Конституції України, важливі факти про Основний Закон, а також зазначили, що Конституція гарантує дітям рівні права та захищає їх від будь-якого насильства. Також було підкреслено значення захисників і захисниць України, які зараз борються за їхнє майбутнє. З метою підтримки дітей, які потрапили в безпекову та психологічну скруту, поліцейські Національної поліції України подарували патріотичні розмальовки, що сприяло створенню позитивного настрою серед нужденних дітей Херсонської області [145];

– по-шосте – охоронні поліцейські адміністративні послуги, які забезпечують безпеку фізичних і юридичних осіб та їхнього майна. Так, опівночі 5 квітня 2024 року до пункту централізованого спостереження Управління поліції охорони у Вінницькій області надійшов сигнал «тривога» з об'єкта торгівлі, який перебував під охороною в місті Немирів. На виклик було направлено наряд реагування, до складу якого входили поліцейський капрал ОСОБА_1 та поліцейський-водій групи реагування сержант ОСОБА_2. Прибувши на місце події, поліцейські Поліції охорони затримали невідомого чоловіка, який обґрунтовано підозрювався у вчиненні кримінального правопорушення, адже перебував усередині об'єкта охорони та заволодів алкогольними, тютюновими виробами та грошовими коштами з каси. Було встановлено, що крадіжку вчинив 47-річний місцевий мешканець ОСОБА_3 [144]. Таким чином майно, яке перебувало під охороною Поліції охорони, було збережено, а особу, яка проникла на об'єкт торгівлі та заволоділа чужою власністю, передано територіальному підрозділу Національної поліції України для проведення досудового розслідування.

Здійснивши позитивний науковий аналіз сутності надання поліцейських адміністративних послуг, слід провести негативне відмежування їх від суміжних. Що стосується поліцейських послуг, як зазначено вище, то до них не належить здійснення Національною поліцією України досудового розслідування кримінальних правопорушень – засади (засоби) оперативно-

розшукової та слідчої діяльності. Іншими словами, такі суспільні відносини не врегульовані нормами адміністративного права. В аналізованому випадку використовуються норми кримінального права, кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності. При цьому наголошуємо, що поліцейські адміністративні послуги є різновидом поліцейських послуг, але безпосередньо не є складовою адміністративних послуг, зміст яких визначений – Законом України «Про адміністративні послуги». Їхня відмінність від адміністративних послуг полягає в такому:

1) адміністративні послуги надаються виключно за заявою фізичної або юридичної особи. На відміну від них, поліцейські адміністративні послуги можуть надаватися як за заявою фізичної або юридичної особи, так і без згоди таких осіб, коли у визначених нормативно-правовим актом високого рівня випадках поліцейський зобов'язаний втрутитися в ситуацію та забезпечити публічний інтерес за власною ініціативою (чітко передбаченою й уповноваженою) – у межах наданої йому нормативно-правовим актом компетенції. Наприклад, при оформленні поліцейськими матеріалів про правопорушення, за які нормами адміністративно-деліктного права передбачено юридичну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, поліцейський оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному й об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю [118];

2) адміністративні послуги мають бути щодо приватних осіб виключно сприятливими або нейтральними. Вони не можуть призводити до застосування негативних заходів впливу (заходів примусу) до фізичних або юридичних осіб. На відміну від них, значна частина поліцейських адміністративних послуг є такими, результатом яких є застосування превентивних заходів або заходів поліцейського примусу як різновиду адміністративного примусу. Наприклад, поліція може застосовувати такі превентивні заходи, як перевірка документів особи; опитування особи;

поверхнева перевірка й огляд; зупинення транспортного засобу; вимога залишити місце та обмеження доступу до визначеної території; обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; проникнення до житла чи іншого володіння особи; перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису; перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; поліцейське піклування. Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особу про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи [122];

3) поліцейські адміністративні послуги надаються виключно поліцейськими. На відміну від них, адміністративні послуги надаються широким колом адміністраторів центрів надання адміністративних послуг, місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, а також безпосередньо адміністративними органами у визначених законом випадках;

4) адміністративні послуги врегульовані чіткими нормами права, які детально описані в технологічних картках, розроблених і затверджених відповідними місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування. Поліцейські адміністративні послуги регулюються вторинними нормами права, які визначають адміністративну процедуру, що затверджується МВС України або Національною поліцією України, з обов'язковим затвердженням у Міністерстві юстиції України. Наприклад, Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про правопорушення, за які нормами адміністративно-деліктного права передбачена юридична відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі, затверджена наказом МВС України від 7 листопада

2015 р. № 1395 та зареєстрована в Міністерстві юстиції України 3 лютого 2020 р. за № 113/34396 [119].

Отже, між поліцейськими адміністративними послугами та адміністративними послугами існують суттєві відмінності. Тому з метою недопущення їх ототожнення найбільш доцільно для позначення перших використовувати термін «поліцейські адміністративні послуги», а не «адміністративні поліцейські послуги». Такий підхід має юридично-психологічний характер, що підкреслює: аналізований предмет насамперед має поліцейську основу, яка реалізується на основі норм поліцейського права та в ширшому контексті норм адміністративного права.

Усе викладене в цьому підрозділі дає можливість сформулювати певні узагальнення щодо сутності поліцейських адміністративних послуг в Україні.

1. Аналізуючи цілі, яких прагне досягти українське суспільство на шляху розвитку правової держави та реформування законодавства, можна узагальнити, що вони спрямовані на вдосконалення категорії «поліцейські послуги», що надаються Національною поліцією України, через корекцію відповідних сервісних і примусових поліцейських компетенцій. Після подій Революції Гідності, яка стала каталізатором сучасних змін, було відновлено курс на євроінтеграцію України. У цьому напрямку триває реформування правоохоронної системи, в результаті якого було ліквідовано «міліцію» та створено Національну поліцію України – орган, що має служити інтересам суспільства за європейським зразком. Така модель правоохоронного органу передбачає насамперед надання сервісних послуг громадянам і юридичним особам.

2. Надаючи Національній поліції України такий інструмент публічного адміністрування, як поліцейські послуги, українське суспільство (в особі Парламенту України) прагнуло досягти балансу між адміністративно-сервісними, адміністративно-контрольними та примусовими заходами, підкреслюючи пріоритет перших. Це здійснюється на шляху розвитку

демократичної держави та утвердження верховенства права у сфері внутрішніх справ.

3. Поліцейські адміністративні послуги є законодавчо визначеною категорією та ключовим інститутом у структурі профільного Закону України від 2 липня 2015 р. № 580-VII, однак вони не мають чіткого законодавчого визначення, категорійного змісту та усталеного доктринального розуміння, що загалом знижує ефективність адміністративної та правоохоронної діяльності в Україні.

4. Поліцейські адміністративні послуги надаються виключно поліцейськими, тоді як адміністративні послуги можуть надаватися широким колом адміністраторів. Адміністративні послуги регулюються нормами права, які детально описані в технологічних картках, затверджених місцевими органами виконавчої влади або місцевого самоврядування. У той час поліцейські адміністративні послуги регулюються вторинними нормами права, затвердженими МВС України або Національною поліцією України, з обов'язковим затвердженням у Міністерстві юстиції України.

5. Поліцейські адміністративні послуги надаються через ухвалення органами (підрозділами), поліцейськими Національної поліції України адміністративних актів, здійснення фактичних дій, проведення контрольних заходів і використання інших інструментів публічного адміністрування з метою забезпечення публічної безпеки і порядку. Пріоритетними завданнями є протидія (запобігання, профілактика) кримінальним правопорушенням, охорона прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, а також надання допомоги громадянам, які страждають від російських окупантів, обстрілів населених пунктів снарядами, бомбами та ракетами російських терористів.

Отже, за своєю сутністю поліцейські адміністративні послуги – це засади та засоби адміністративної та правоохоронної діяльності поліцейських (органів і підрозділів) Національної поліції України на основі реалізації норм адміністративного права (поліцейського права), спрямовані на забезпечення

прав і свобод людини, інтересів суспільства, держави, публічної безпеки і порядку та безпеки фізичних і юридичних осіб, їхнього майна як в умовах мирного, так і воєнного стану, що здійснюється через ухвалення адміністративних актів, здійснення фактичних дій, наглядових (контрольних) заходів і використання інших інструментів публічного адміністрування [5].

1.2. Принципи надання поліцейських адміністративних послуг в Україні.

Актуальність наукового аналізу основних засад надання поліцейських адміністративних послуг на сучасному етапі розвитку українського суспільства є високою, особливо з урахуванням умов відбиття повномасштабного російського терористичного вторгнення. Сучасні виклики та загрози вимагають від Національної поліції України не тільки виконання своїх безпосередніх обов'язків, але й гнучкості, адаптивності та ефективності в нових умовах забезпечення безпеки громадян. У системі права існує багато різноманітних засад, проте лише одна з них, а саме принцип верховенства права, є фундаментальною. В аналізованій нами сфері це означає, що всі дії поліцейських мають відповідати закону, забезпечуючи захист прав і свобод громадян, публічний порядок та інші вагомні цінності українського суспільства. Це гарантує, що поліція діє в межах законодавства, запобігаючи свавіллю з боку публічної адміністрації та забезпечуючи рівність перед законом для всіх однорідних суб'єктів права.

Об'єктивно принцип верховенства права доповнюється принципами належного врядування та спеціальними принципами надання поліцейських адміністративних послуг, які включають дотримання прав людини, законність, відкритість, політичну нейтральність, партнерство з населенням, безперервність, професіоналізм, патріотизм, доброчесність, ефективність, рівний доступ, політичну неупередженість, прозорість і стабільність.

В умовах повномасштабного російського терористичного вторгнення підвищується значення принципів надання поліцейських адміністративних послуг, спрямованих на зміцнення обороноздатності держави та забезпечення безпеки населення. Виявлення та науковий аналіз цих засад є критично важливим для формування ефективної, справедливої та прозорої поліцейської діяльності в умовах військових дій, що вимагає від поліції високого рівня адаптивності та професіоналізму.

Отже, виявлення й узагальнення принципів надання поліцейських адміністративних послуг є актуальним науковим завданням на сучасному етапі розвитку України, що дозволить підвищити ефективність роботи Національної поліції України, зміцнити довіру населення до адміністративних і правоохоронних органів та забезпечить надійний захист прав і свобод громадян в умовах воєнного часу.

Як уже зазначалося, принцип верховенства права є фундаментальною основою адміністративного права в Україні. Він передбачає, що всі дії органів державної влади, включаючи Національну поліцію України та її посадових осіб, зокрема поліцейських, мають бути підпорядковані праву. Це забезпечує надійний захист прав, свобод та інтересів людини, а також сприяє зміцненню правопорядку та суспільної безпеки. Дотримання цього принципу гарантує, що діяльність органів влади здійснюється відповідно до закону, з повагою до людської гідності та прав кожної людини. Це є ключовим аспектом у процесі становлення правової держави та розвинутого громадянського суспільства в Україні [23; 122].

Цей принцип закріплено у статті 8 Конституції України, яка визначає невідчужувані права людини як найвищу цінність. Верховенство права запобігає свавіллю з боку публічної адміністрації, забезпечуючи рівність перед законом і узгодженість правової системи, в якій Конституція України має найвищу юридичну силу. Дотримання цього принципу також передбачає обов'язкове врахування практики Європейського суду з прав людини при вирішенні усіх видів юридичних суперечок, зокрема адміністративних, що

забезпечує захист прав людини на найвищому рівні. Це є ключовим елементом правової держави, що сприяє утвердженню демократичних цінностей та підвищенню довіри громадян до системи правосуддя та інших гілок державної влади [57].

Використовуючи норми прямої дії Конституції України, зокрема принцип верховенства права, поліцейські головного управління національної поліції у Львівській області надали поліцейську адміністративну послугу, яка полягала в розшуку особи, що заблукала в лісі. Хоча такі дії не входять до безпосередніх обов'язків Національної поліції України, їх здійснення стало важливим елементом забезпечення безпеки громадян. Так, 20 червня 2024 року, в околицях міста Новояворівськ Яворівського району Львівської області 74-річна жінка загубилася в лісовому масиві. На її пошуки були залучені працівники Яворівського районного відділу поліції та рятувальники, які прочісували територію за допомогою безпілотних літальних апаратів. Оперативники кримінальної поліції завдяки високій професійності та координації з рятувальниками виявили жінку близько двадцять другої години вечора. Вона перебувала в безпорадному стані, і поліцейські разом із рятувальниками оперативно транспортували її до карети швидкої допомоги. Завдяки своєчасному втручання загрози життю та здоров'ю жінки вдалося уникнути. Цей випадок демонструє, що принцип верховенства права є основою для дій поліцейських навіть у тих ситуаціях, які не передбачені безпосередніми посадовими обов'язками, але спрямовані на забезпечення безпеки та захисту громадян. Така практика підвищує довіру населення до адміністративних та правоохоронних органів і підтверджує важливість діяльності поліції в рамках широкого позитивного правового поля [75].

Отже, принцип верховенства права при здійсненні поліцейських адміністративних послуг забезпечує, що всі адміністративні та правоохоронні дії поліцейських здійснюються в рамках закону, що гарантує непорушність конституційних прав і свобод громадян. Він запобігає можливим випадкам свавілля з боку публічної адміністрації, забезпечуючи рівність усіх перед

законом усіх однорідних суб'єктів права. Крім того цей принцип вимагає узгодженості правової системи та обов'язкового врахування практики Європейського суду з прав людини у вирішенні всіх, зокрема адміністративних, суперечок, що додає додаткового рівня захисту прав і свобод людини. Цей підхід сприяє утвердженню правової держави та підвищенню довіри суспільства до системи правоохоронних та адміністративних органів.

Варто підкреслити, що принцип верховенства права безпосередньо застосовується посадовими особами адміністративних та правоохоронних органів через принцип законності, також відомий як принцип зв'язаності адміністративних органів законом. Як зазначає А. Пухтецька, принцип законності (англ. the principle of legality), запозичений із французького права, є класичним проявом верховенства права, згідно з яким визнається обов'язок адміністрації (виконавчої гілки влади) діяти виключно в межах закону. На думку В. Галуцька, принцип законності в праві є похідним від принципу верховенства права і не має суперечити йому. Ідея верховенства правового закону є фундаментальною складовою принципу законності, яка є основою існування правової держави та діяльності її органів. Це означає, що суб'єкти публічної адміністрації зобов'язані під час здійснення будь-яких дій неухильно дотримуватися законодавства України та діяти виключно в межах правового регулювання, визначеного законом. Такий підхід відображений у статтях 6 та 19 Конституції України, які визначають, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування мають діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією і законами України. Забезпечення дотримання законодавства є обов'язком не тільки для органів влади, але й для всіх фізичних та юридичних осіб, які мають право діяти за принципом «дозволено все, що не заборонено законом», як це закріплено у статті 23 Конституції України. Це підкреслює, що кожна особа має право на вільний розвиток своєї особистості, за умови, що при цьому не порушуються права і свободи інших людей. Тим самим дотримання принципу законності є

потрібною умовою для функціонування правової держави, забезпечуючи рівність перед законом і захист прав громадян [21].

У Положенні про Національну поліцію України, затвердженому Урядом України від 28 жовтня 2015 р. № 877, принцип законності (зв'язаності поліцейських органів та підрозділів законом) детально розкривається в багатьох аспектах. Зокрема зазначено, що Національна поліція України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, а також іншими нормативно-правовими актами законодавства. Важливим є те, що поліція надає допомогу особам, які потребують її через особисті, економічні, соціальні обставини або внаслідок надзвичайних ситуацій у межах, установлених законодавством. Національна поліція України має право на безоплатне отримання потрібної інформації від державних органів, органів місцевого самоврядування та юридичних осіб державної форми власності, що є важливою для виконання її завдань та реалізації повноважень, передбачених законодавством. Це включає зокрема й інформацію щодо військовополонених [99].

Відповідно до своїх повноважень, визначених законодавством, Національна поліція України бере участь у боротьбі з тероризмом, здійснює заходи з розмінування, організовує та проводить рятувальні операції, забезпечує безпеку громадян та охорону майна у випадку стихійних лих, аварій, пожеж, катастроф і ліквідації їх наслідків. Крім того поліція здійснює контроль за місцем перебування осіб, зобов'язаних носити електронні засоби контролю, розшукує осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, ухиляються від виконання кримінального покарання або зникли безвісти. Також у межах своїх повноважень Національна поліція України організовує та здійснює оперативно-розшукову діяльність, що регламентована відповідним Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» [99; 123].

Отже, принцип законності при наданні поліцейськими, органами (підрозділами) поліцейських адміністративних послуг визначає

основоположні засади обов'язковості дотримання законодавчих норм поліцейськими Національної поліції України, які є ретельно розкритими у Законі України «Про Національну поліцію» та деталізовані у відповідному Положенні про цей центральний орган виконавчої влади. У нормах названих нормативно-правових актів як на рівні засад, так й інструментів надання поліцейських послуг визначено, що поліцейські здійснюють свою адміністративну та правоохоронну діяльність у суворій відповідності до Конституції, законів України та інших нормативно-правових актів. Крім того в Положенні зазначено, що поліцейські зобов'язані виконувати визначені законодавством завдання та повноваження, керуючись нормами права, що регулюють їхню діяльність. Важливим аспектом є те, що принцип законності забезпечує належне функціонування правоохоронних органів, підвищуючи довіру до системи правопорядку з боку громадян.

Суворе дотримання адміністративних процедур і правил юридичної техніки є обов'язковим також для поліцейських, які надають адміністративні послуги та здійснюють розпорядчу діяльність щодо видання підзаконних нормативно-правових актів. Поліцейські органи (підрозділи) зобов'язані використовувати всі надані законодавством засоби для попередження та припинення протиправних посягань на права, свободи й законні інтереси фізичних та юридичних осіб. Важливим елементом цього є забезпечення невідворотності притягнення винних до юридичної відповідальності та відновлення порушених прав і свобод. Здійснюючи в цьому аспекті порівняння принципів «верховенства права» та «законності», можна зазначити, що фізичні особи, які не мають владного чи спеціального статусу, мають право діяти на основі принципу верховенства права, виходячи за межі формальних дозволів чинного законодавства, за умови, що вони не порушують заборонні норми та права і свободи інших осіб. З іншого боку, суб'єкти публічної адміністрації мають чітко дотримуватися законодавства України, дотримуючись принципу законності, без можливості виходу за межі формально встановленої компетенції, за винятком випадків, що вимагають

безпосереднього та невідкладного захисту життя і здоров'я людини [21]. Наприклад, у контексті триваючих атак російських терористичних військ, які продовжують знищувати прифронтові населені пункти та позбавляти життя і здоров'я цивільних мешканців, поліцейські підрозділи на Донеччині здійснили евакуацію двох родин з дітьми. Завдяки оперативним діям поліції 13-річну ОСОБУ_1 з селища Дробишеве та 14-річну ОСОБУ_2 з села Ставки було безпечно вивезено із зони бойових дій. У зв'язку з тим, що безпекова ситуація в цих населених пунктах залишалась критичною через постійні обстріли, обидві сім'ї було переміщено до Західної України, де для них вже було підготовлено належне житло. Ці заходи стали можливими завдяки злагодженій роботі поліцейських та їхньому рішенню діяти негайно, враховуючи гостру небезпеку для життя та здоров'я евакуйованих родин [38].

Розглядаючи спеціальні принципи надання поліцейських адміністративних послуг, варто зазначити, що в теорії адміністративного права під принципами діяльності Національної поліції України розуміють сукупність основоположних керівних ідей, які визначають сутність діяльності поліції як державного органу та є основою для формування певних правил поведінки у сфері поліцейської діяльності. На думку Г. Шевчука, принципи діяльності Національної поліції України включають верховенство права, дотримання прав людини, законність, відкритість, політичну нейтральність, партнерство з населенням і безперервність. Ці принципи узгоджуються з основними принципами державної служби, такими як професіоналізм, патріотизм, добросовісність, ефективність, рівний доступ, політична неупередженість, прозорість і стабільність [156]. Такі наукові підходи збігаються з науковою позицією Л. Ніколенка, який наголошує, що принципи надання поліцейських послуг мають включати верховенство права, дотримання прав людини, законність, політичну нейтральність, безперервність та, особливо, партнерську взаємодію з населенням, що є ключовим фактором для забезпечення ефективності та довіри до поліції [79].

Більш детально варто відзначити, що принцип взаємодії поліції та громадськості на основі партнерства в наданні поліцейських адміністративних послуг передбачає проактивність (попередження правопорушень), гнучкість (надання допомоги за межами суворо визначених повноважень, але в рамках закону), міждисциплінарний підхід (включення в процес соціальної підтримки, правового просвітництва, психологічної допомоги, комунікацій та аналітики), інтеграцію (об'єднання різних соціальних груп або фахівців для досягнення спільних цілей), партисипативність (залучення громади до процесу забезпечення безпеки), відкритість (прозорість і доступність інформації щодо діяльності) та зміцнення довіри (створення атмосфери довіри між населенням і поліцією). Ці елементи сприяють ефективному партнерству в підтриманні правопорядку та забезпечують загальну безпеку і стабільність у суспільстві [16].

Дотримуючись засад взаємодії поліції та громадськості в інтерв'ю для Радіо Свобода, Міністр внутрішніх справ України І. Клименко повідомив про плани щодо формування нових бойових бригад у складі Національної поліції України, які найближчим часом мають зміцнити сили оборони України. Він зазначив, що нині близько 50% поліцейських задіяні в стабілізаційних заходах, фіксації воєнних злочинів, евакуації населення, а також безпосередньо беруть участь у бойових діях. Якщо раніше поліцейський працював одну добу, а потім мав три дні відпочинку, то тепер, за словами міністра, після добового чергування на відпочинок виділяється лише один день. Тобто навантаження зросло в 2,5 – 3 рази, і очікується, що воно продовжить зростати. І. Клименко також зазначив, що є серйозні загрози на кордонах, оскільки 25 тисяч прикордонників перебувають у зоні бойових дій і потребують підсилення. Попри бронювання, 25 тисяч поліцейських продовжують виконувати свої службові обов'язки в областях, де ведуться активні бойові дії, або в регіонах, що межують з російською федерацією та республікою Білорусь [53].

Отже, спеціальні принципи надання поліцейських адміністративних послуг ґрунтуються на низці основоположних засад, серед яких відзначаються

такі: дотримання прав людини, забезпечення законності, відкритість у діяльності, політична нейтральність, активне партнерство з населенням, забезпечення безперервності у виконанні функцій, професіоналізм і патріотизм, добросовісність у виконанні обов'язків, ефективність у досягненні цілей, рівний доступ до послуг, політична неупередженість, а також прозорість і стабільність у діяльності. Ці принципи є критично важливими для забезпечення високої ефективності роботи поліції через надання поліцейських адміністративних послуг.

Окрім наведених вище принципів надання адміністративних поліцейських послуг в Україні, до основоположних належать також принципи належного врядування. Ці принципи є ключовими для забезпечення ефективного публічного адміністрування та дотримання прав і свобод громадян. Вони передбачають активну участь громадян у процесі ухвалення рішень, орієнтацію на досягнення консенсусу, підзвітність і прозорість у діяльності, ефективність і результативність у виконанні функцій, забезпечення рівності та врахування інтересів усіх верств населення, а також суворе дотримання принципу верховенства права. Такі засади спрямовані на запобігання корупції, захист інтересів меншин та надання голосу найбільш вразливим і незахищеним групам громадян [2]. Наприклад, у межах реалізації проєкту «Поліцейський офіцер громади», спрямованого на оперативне забезпечення населення якісною правовою допомогою, в Головному управлінні Національної поліції в Чернівецькій області на території Банилівської та Усть-Путильської територіальних громад розпочали роботу нові поліцейські станції. Важливим елементом у реалізації цього проєкту стала підзвітність дій поліцейських перед місцевими громадами, що забезпечує їхню прозорість та сприяє досягненню консенсусу між усіма зацікавленими сторонами. Прозорість у діяльності поліцейських офіцерів, а також ефективність і результативність у виконанні їхніх функцій сприяють зміцненню довіри серед мешканців громади. Відповідно до проєкту на території громади передбачено роботу двох поліцейських офіцерів, один з

яких уже приступив до виконання своїх службових обов'язків, забезпечуючи цілодобовий захист і охорону безпеки понад 7300 мешканців цих населених пунктів [158].

Принципи належного врядування мають відповідати як сучасним, так і майбутнім потребам суспільства, що підкреслює їхню здатність до еволюції та адаптації. У своїх рішеннях, таких як «Рисовський проти України», Європейський суд з прав людини наголошує на важливості дотримання належного урядування. Ці принципи також визначені в Білій книзі Європейського урядування, де висвітлюються ключові аспекти, такі як відкритість, участь, відповідальність, ефективність та узгодженість. Для досягнення цілей належного врядування рекомендується дотримуватися трьох основних постулатів: визнання громадян центром демократичних процесів, підвищення якості та ефективності публічного адміністрування та створення інституційних передумов для вдосконалення адміністративної діяльності на основі європейських цінностей та стандартів [2]. Прикладом дотримання принципів відкритості, участі та відповідальності є звіт керівника Лохвицького відділу поліції Головного управління Національної поліції у Полтавській області, ОСОБИ_1 на першій сесії Заводської міської ради у Лохвицькому районі. У своєму виступі він інформував депутатів та місцеву громаду про стан правопорядку в регіоні, висловивши подяку за їхню довіру та підтримку роботи правоохоронців. Водночас він наголосив на важливості встановлення системи зовнішнього відеоспостереження, що є важливим кроком у забезпеченні безпеки жителів. Ця ініціатива відображає принципи відкритості, оскільки керівник поліції публічно звітує перед громадою; участі через залучення депутатів до ухвалення рішень, що впливають на безпеку регіону; та відповідальності, яка полягає в прагненні підвищити ефективність заходів публічного безпеки та порядку на території громади [50].

Принципи належного врядування, що застосовуються при наданні поліцейських адміністративних послуг, охоплюють участь громадян у ухваленні рішень, орієнтацію на консенсус, підзвітність, прозорість,

ефективність та результативність, рівність і врахування інтересів, а також дотримання верховенства права. Ці принципи спрямовані на мінімізацію корупції, захист інтересів меншості та забезпечення голосу найбільш незахищених верств населення. Вони мають відповідати як поточним, так і майбутнім потребам суспільства, підкреслюючи їхню еволюційність та адаптивність, що закріплено в Білій книзі Європейського урядування та в рішеннях Європейського суду з прав людини.

Також варто зазначити, що принципи поліцейських адміністративних послуг в умовах Національного спротиву, пов'язаного з відбиттям повномасштабного російського терористичного вторгнення в Україну, зосереджені на підвищенні обороноздатності держави та забезпеченні безпеки населення через активне залучення громадян. Національний спротив складається з таких компонентів, як територіальна оборона, рух опору та підготовка громадян до національного спротиву. Основними принципами, що можуть бути застосовані в адміністративних поліцейських послугах, є верховенство права, що передбачає діяльність поліції відповідно до законів, забезпечуючи захист прав і свобод громадян. Законність полягає в дотриманні законодавства в усіх аспектах поліцейської діяльності. Відкритість дій поліції сприяє підвищенню довіри громадян. Довіра до поліції визначається як позитивна реакція громадян, що виявляється в їхніх думках, почуттях та поведінці. Підвищення довіри до поліції є важливим завданням, оскільки воно мотивує поліцейських до чесної та плідної праці, сприяє відстоюванню фінансових і матеріальних інтересів Національної поліції України в Кабінеті міністрів України [42].

Поліція має залишатися нейтральною та неупередженою, не втручаючись у політичні процеси, підтримуючи партнерство з населенням та виконуючи свої функції безперервно. Поліцейські адміністративні послуги надаються в межах реалізації принципів охорони публічного (громадського) порядку, своєчасного реагування на загрози (зокрема військового характеру), захисту державного кордону, участі у забезпеченні безпеки населення та територій, підготовки

громадян до спротиву, а також забезпечення безперервного функціонування органів державної та муніципальної влади і охорони важливих об'єктів інфраструктури [128]. Прикладом реалізації вищезазначених засад є бойовий досвід полковника поліції О. Лакусти, начальника управління КОРД Головного управління національної поліції України в Чернівецькій області. Із початком повномасштабного російського вторгнення за проявлену мужність і майстерне управління ввіреним йому підрозділом на полі бою він отримав звання Героя України з врученням ордену «Золота Зірка». За його плечима понад 20 років служби в органах внутрішніх справ, участь і керівництво спецопераціями із затримання особливо небезпечних злочинців, а також виконання завдань на Сході України під час антитерористичної операції. Від початку вторгнення полковник поліції О. Лакуста командував однією з рот полку спеціального призначення, яка брала участь у визволенні Ірпеня та виконувала бойові завдання в Київській, Сумській областях, а також у наступальній операції на Харківщині. Під час ракетного удару в Запоріжжі він успішно організував евакуацію поранених. Сам Герой поранення отримав у Донецькій області під час виконання бойового завдання у складі зведеного загону бійців КОРД. Полковник поліції О. Лакуста проявив героїзм і відвагу в численних бойових ситуаціях, демонструючи високий рівень професіоналізму та самовідданості, що підтверджує його здатність ефективно керувати підрозділом у надзвичайно складних умовах, забезпечуючи не тільки безпеку та правопорядок, але безпосередньо здійснюючи оборону Вітчизни від російських терористів [27].

Отже, принципи надання поліцейських адміністративних послуг в умовах відбиття повномасштабного російського терористичного вторгнення зосереджуються на підвищенні обороноздатності держави та забезпеченні безпеки населення. Вони включають верховенство права, що передбачає діяльність поліції відповідно до закону з метою захисту прав і свобод громадян, дотримання законності у всіх аспектах діяльності, підвищення довіри населення через відкритість, політичну нейтральність, яка забезпечує

незалежність від політичних впливів, партнерство з населенням та безперервність функціонування. Ці принципи спрямовані на охорону громадського порядку, своєчасне реагування на загрози, захист державного кордону, забезпечення захисту населення і територій, підготовку громадян до національного спротиву, безпечне функціонування органів державної і муніципальної влади, а також охорону важливих об'єктів інфраструктури.

Усе вищевикладене в цьому підрозділі дає можливість сформулювати певні сутнісні наукові узагальнення щодо принципів надання поліцейських адміністративних послуг в Україні:

1) принцип верховенства права в наданні поліцейських адміністративних послуг полягає в тому, що всі дії поліцейських мають відповідати закону, забезпечуючи захист прав і свобод громадян та рівність усіх перед законом. Це передбачає, що поліція діє в рамках законодавства, запобігаючи свавіллю з боку публічної адміністрації. У разі незгоди з певною нормою законодавства поліцейський, який зв'язаний законом, все одно не може виходити за її межі, здійснюючи активні дії. Проте, якщо він обґрунтовано переконаний, що така норма є неправовою, він може її не виконувати. Іншими словами, має право на пасивну поведінку, дотримуючись принципу верховенства права. Дотримання цього принципу також вимагає застосування практики Європейського суду з прав людини, що підвищує довіру громадян до поліції та забезпечує ефективне й справедливе правозастосування в адміністративних суперечках;

2) принцип законності при наданні поліцейських адміністративних послуг зобов'язує поліцейських Національної поліції України діяти виключно відповідно до Конституції та законів України, що означає: кожна їхня адміністративна та правоохоронна діяльність має здійснюватися виключно на основі норм законодавства, обґрунтовано і спрямованою на досягнення мети, визначеної правовими нормами;

3) принципи належного врядування, які використовуються при наданні поліцейських адміністративних послуг, включають участь громадян,

орієнтацію на консенсус, підзвітність, прозорість, ефективність, врахування інтересів і верховенство права. Вони спрямовані на мінімізацію корупції та захист інтересів незахищених верств населення, що забезпечує еволюційність і адаптивність управління відповідно до європейських стандартів;

4) спеціальні принципи надання поліцейських адміністративних послуг включають дотримання прав людини (як вищої соціальної цінності), законність, відкритість, політичну нейтральність (практично як аксіома адміністративної та правоохоронної діяльності поліції при наданні поліцейських адміністративних послуг), партнерство з населенням, безперервність (більшість поліцейських адміністративних послуг надаються двадцять чотири години на добу сім днів на тиждень), професіоналізм, патріотизм, добросовісність, ефективність, рівний доступ, прозорість (за виключенням інформації, яка становить державну (військову) таємницю, розкриває таємницю досудового розслідування та персональні дані осіб) і стабільність. Ці принципи є ключовими для забезпечення ефективної роботи поліції та підвищення довіри громадян;

5) принципи надання поліцейських адміністративних послуг в умовах повномасштабного російського терористичного вторгнення спрямовані на зміцнення обороноздатності держави та забезпечення безпеки громадян, бізнесу. Вони включають дотримання верховенства права, законності, відкритості, політичної нейтральності, партнерства з населенням та безперервності функціонування, що гарантує охорону публічної безпеки і порядку, своєчасне реагування на загрози, захист державного кордону, підтримку населення у готовності до опору та охорону важливих інфраструктурних об'єктів.

Отже, принципи надання поліцейських адміністративних послуг – це сукупність основоположних керівних ідей, які закладені в сутність діяльності Національної поліції України і на основі яких формуються правила поведінки у сфері поліцейської діяльності в процесі адміністративної та правоохоронної діяльності. Вони забезпечують відповідність їх праву (як вищій правовій матерії, яка не обмежується виключно законодавством, але враховує найкращі

взірці норм моралі, етики, традицій Українського народу, що відповідають європейським цінностям), захист прав і свобод громадян, рівність перед законом однорідних суб'єктів, політичну нейтральність, прозорість, партнерську взаємодію з населенням та безперервність функціонування [10].

1.3. Адміністративно-правовий статус суб'єктів надання поліцейських адміністративних послуг в Україні.

На сучасному етапі розвитку ситуації в Україні, в умовах повномасштабного російського терористичного вторгнення, питання забезпечення правопорядку, громадської безпеки та захисту прав і свобод громадян набуває особливої актуальності. Національна поліція України як головний суб'єкт у наданні поліцейських адміністративних послуг відіграє провідну роль у стабілізації суспільства та підтримці правопорядку в умовах воєнного стану. Основними чинниками, що зумовлюють актуальність новітнього аналізу адміністративно-правового статусу суб'єктів надання поліцейських адміністративних послуг в Україні, є такі:

1) зростання загроз національній безпеці в умовах російсько-української війни та введеного воєнного стану, що вимагає підвищення ефективності функціонування органів і підрозділів Національної поліції. Хоча загальна чисельність поліцейських залишається незмінною, значна частина з них у контексті відбиття повномасштабного російського вторгнення виконує не класичні поліцейські функції, а займається обороною країни.

Наприклад, на початку літа 2024 року в структурі Національної поліції України розпочалося формування додаткових бойових підрозділів для оборони України від російських терористів. Ідеться про створення трьох зведених стрілецьких бригад поліції із загальною чисельністю 8 тисяч поліцейських. Перша зведена бригада поліції особливого призначення була створена на базі Департаменту превентивної діяльності, друга – на базі

Департаменту патрульної поліції («Хижак»), а третя – на базі підрозділів поліції особливого призначення КОРД. Більшість поліцейських, які проходять навчання та злагодження, уже мають бойовий досвід, а їхніми сьогоdnішніми інструкторами стають бійці з Окремої штурмової бригади Національної поліції України «Лють». Після підготовки інструкторського та командного складу поліцейські будуть направлені до своїх регіонів для проведення навчання та бойового злагодження з особовим складом бригад [68].

Додатково, з метою спільного виконання завдань Національною поліцією України та Державною прикордонною службою України, було сформовано ще три зведені бригади загальною чисельністю 5 тисяч поліцейських, які виконують завдання на територіях, що межують із державами-агресорами – росією та білоруссю. Крім того штатна чисельність Окремої штурмової бригади Національної поліції «Лють» також становить 5 тисяч поліцейських, і ще 20 тисяч поліцейських несуть службу у прифронтових регіонах, таких як Херсонська, Запорізька, Харківська, Донецька області, а також у прикордонних районах з білоруссю. Бригаду «Лють» було створено в лютому 2023 року в рамках національної кампанії «Гвардія наступу». Передбачалося, що вісім штурмових бригад братимуть участь у звільненні Луганщини, Донеччини та Криму, а наприкінці лютого 2024 року стало відомо про її подальше розширення [68; 69].

Отже, у зв'язку з невідкладною потребою протистояння повномасштабному вторгненню російських терористичних сил в Україну значна частина поліцейських, які раніше надавали поліцейські адміністративні послуги, зараз залучена до безпосередньої участі в обороні Вітчизни. Це значно скорочує кількість правоохоронців, які можуть виконувати свої адміністративні та правоохоронні обов'язки, що вимагає значного підвищення ефективності їх роботи. У цих умовах стає особливо важливим забезпечити максимальну ефективність та якість надання поліцейських адміністративних послуг, щоб не допустити зниження рівня правопорядку і безпеки в суспільстві;

2) у зв'язку із загрозами, які виникли під час воєнного стану, об'єктивно розширено функції, що виконуються поліцейськими Національній поліції України, які здійснюють поліцейські адміністративні та правоохоронні повноваження за місцем постійної дислокації в головних управліннях поліції в областях та місті Києві. Насамперед це надання невідкладної допомоги постраждалим громадянам у територіальних громадах, які межують з лінією бойового зіткнення. Поліція виявляє, затримує та передає Військовій службі правопорядку осіб військовослужбовців, які самовільно залишили місця постійної дислокації. У різних регіонах України поліцейські активно займаються затриманням дезертирів, тобто осіб, які самовільно покинули військові частини. Так, працівники поліції Головного управління національної поліції в Дніпропетровській області України затримали 31-річного чоловіка, який служив у 93-й окремій механізованій бригаді «Холодний Яр» і стверджував, що лікується амбулаторно в місті, але при собі не мав жодних медичних документів. Після додаткової перевірки виявилось, що він є дезертиром. У місті Одесі працівники поліції Головного управління національної поліції в Одеській області затримали 28-річного чоловіка, який підпалив автомобіль військовослужбовця. Виявилось, що він отримав замовлення на підпал через месенджер, а сам раніше проходив військову службу за призовом і кілька місяців тому дезертирував. У місті Кременчуці поліція затримала 28-річного чоловіка, який порушував порядок у провулку Зоряному. Виявилось, що його активно розшукує Головне управління Національної поліції у Вінницькій області за дезертирство [15; 129].

Отже, з огляду на виклики, що виникають під час воєнного стану, функції поліцейських значно розширюються. Зокрема, вони виконують адміністративні та правоохоронні завдання за місцем своєї постійної дислокації в головних управліннях поліції областей та міста Києва. Одним із ключових напрямків діяльності є надання невідкладної допомоги постраждалим громадянам, що проживають у територіальних громадах, прилеглих до зони бойових дій. Крім того поліцейські активно займаються

виявленню, затриманням та переданням до Військової служби правопорядку осіб з-поміж військовослужбовців, які самовільно залишили місця своєї служби.

Взаємодія Національної поліції України з територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки Міністерства оборони України здійснюється відповідно до певних правових норм і процедур, що регламентують передання потрібної інформації та виконання визначених адміністративних дій. Поліція надає територіальним центрам комплектування відомості щодо призовників, зокрема інформацію про їхнє притягнення до кримінальної відповідальності та наявність або відсутність судимості. Ці дані є важливими для формування особових справ призовників та для подальшої роботи з ними. У випадках, коли особи вчинили адміністративні правопорушення, передбачені статтями 210 та 210-1 КУпАП, працівники поліції можуть доставляти таких осіб до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки. Це потрібно для забезпечення виконання адміністративних заходів і контролю за дотриманням правопорядку під час мобілізаційних заходів. Органи Національної поліції України також розглядають справи про адміністративні правопорушення і накладають адміністративні стягнення цілодобово під час проведення мобілізації або у період воєнного стану. Це дає змогу швидко реагувати на порушення й забезпечувати належне виконання законодавства в умовах підвищеної готовності. Таке регулювання сприяє ефективній взаємодії між правоохоронними органами та військовими структурами, забезпечуючи дотримання правопорядку та належне виконання законодавства в умовах підвищеної військової готовності [101].

Отже, взаємодія Національної поліції України з територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки Міністерства оборони України регламентується низкою правових норм, що визначають порядок надання потрібної інформації та здійснення адміністративних і фактичних дій. Серед основних напрямків цієї взаємодії слід виділити надання інформації про

призовників. Поліція надає територіальним центрам комплектування відомості про призовників, зокрема щодо їхнього притягнення до кримінальної відповідальності та наявності або відсутності судимості. Ця інформація потрібна для формування особових справ призовників і подальшої роботи з ними. У випадках, коли особи вчинили адміністративні правопорушення, передбачені статтями 210 та 210-1 КУпАП, поліція може доставляти їх до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки Міністерство оборони України. Це забезпечує виконання адміністративних заходів воєнного стану та контроль за дотриманням правопорядку під час мобілізації;

3) в умовах воєнного стану, уведеного у зв'язку з повномасштабним російським вторгненням, поліцейські Національної поліції України зобов'язані швидко реагувати на терористичні акти, диверсії та інші протиправні дії, що можуть здійснюватися як російськими терористами, так і вітчизняними маргінальними елементами або психічно нестабільними особами. Наприклад, працівники Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України та Служби безпеки України затримали мешканця міста Херсона, який під час окупації міста обіймав посаду судового експерта в незаконному збройному формуванні «МВД Херсонської області». 49-річний чоловік, не маючи відповідних знань, обійняв посаду експерта і пройшов стажування у столиці росії для «допуску» до роботи в цьому псевдовідомстві. Після деокупації правобережної частини Херсонщини цей чоловік намагався уникнути правосуддя, проте оперативники Управління Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України в Херсонській області та слідчі Управління Служби безпеки України в Херсонській області встановили його місце перебування. Під час санкціонованого обшуку було зібрано достатньо доказів його співпраці з російськими окупантами [94].

Наступний приклад: 4 травня 2024 року в місті Дніпрі працівники поліції Головного управління поліції Дніпропетровській області затримали 31-

річного чоловіка, який вчинив стрілянину в гаражі, поранивши двох осіб. Підозрюваний постукав у двері гаража, де перебували двоє чоловіків віком 23 і 35 років. Після того, як йому відчинили, він здійснив кілька пострілів із невстановленої зброї, завдавши обом вогнепальних поранень, після чого втік із місця події. Постраждалих негайно госпіталізували. Для затримання підозрюваного на території області була введена спеціальна поліцейська операція. Уже за кілька годин правоохоронці виявили та затримали в центральній частині міста Дніпра ОСОБУ_1, яка обґрунтовано підозрюється у скоєнні зазначеного злочину [90].

Отже, оперативне реагування працівників Національної поліції України на терористичні акти, диверсії та інші протиправні дії, що здійснюються як російськими терористами, так і вітчизняними маргінальними елементами або психічно неврівноваженими особами, є надзвичайно важливим для забезпечення правопорядку в умовах повномасштабного російського терористичного вторгнення. Це реагування в більшості випадків здійснюється через надання поліцейських адміністративних послуг у складних умовах нестабільної воєнної та соціальної обстановки режиму воєнного стану;

4) існує нагальна потреба в подальшому зміцненні довіри до Національної поліції України та загалом до правоохоронних органів, оскільки підвищення рівня довіри населення до поліції є вкрай важливим для підтримання громадського порядку й забезпечення ефективної взаємодії між громадянами та правоохоронними структурами. Це потребує чіткого визначення адміністративно-правового статусу поліцейських, їхніх обов'язків, прав та етики поведінки. У сучасних умовах серед державних та суспільних інститутів найвищий рівень довіри висловлюється до Збройних Сил України (їм довіряють 96% опитаних), добровольчих батальйонів (86%), Державної служби з надзвичайних ситуацій (85%), волонтерських організацій (85%), Національної гвардії України (80%), Державної прикордонної служби (76%), громадських організацій (61%) та до голів міст (селищ, сіл), де проживають респонденти (54%), а також до Національної поліції України (53%) [85].

Міністерство внутрішніх справ формує державну політику, а Національна поліція України реалізує її завдяки конструктивній співпраці з усіма гілками влади, громадянським суспільством та міжнародними партнерами. Особливо важливою в цьому контексті є співпраця з Верховною Радою України, яка за понад два роки воєнного стану ухвалила понад 50 законів, що поліпшили нормативно-правову базу для оперативного виконання завдань. Більшість із них стосуються сфер відання профільного Комітету з питань правоохоронної діяльності та Комітету з питань екологічної політики та природокористування. Пріоритетами для Міністерства внутрішніх справ є наближення перемоги України та євроінтеграція. Станом на травень 2024 року у Верховній Раді України було зареєстровано майже тридцять законопроектів, що охоплюють різні аспекти внутрішньої безпеки. Серед них законопроекти про декларування вогнепальної зброї цивільними особами, удосконалення правових засад застосування примусових заходів військовослужбовцями Національної гвардії, запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству, відповідальність за порушення вимог щодо утримання захисних споруд цивільного захисту, а також відповідальність за порушення вимог правового режиму воєнного стану. На думку Б. Драп'ятого, ухвалення цих законів сприятиме підвищенню довіри громадян до Національної поліції та покращенню безпекової ситуації в умовах повномасштабної війни росії проти України [35].

Отже, для підвищення рівня довіри до Національної поліції України потрібно продовжувати вдосконалювати адміністративно-правовий статус поліцейських, а також уточнювати їхні адміністративні та правоохоронні обов'язки, права й етичні норми поведінки. В умовах сьогодення, коли довіра до Збройних Сил України, добровольчих батальйонів, Державної служби з надзвичайних ситуацій, волонтерських організацій, Національної гвардії та Державної прикордонної служби залишається на високому рівні, важливо забезпечити, щоб і Національна поліція відповідала цим стандартам. З цією метою потрібно продовжувати формування та реалізацію державної політики,

підтримувати конструктивну співпрацю з усіма гілками влади, громадянським суспільством і міжнародними партнерами. Особливе значення має ухвалення проєктів законів України, які покращують нормативно-правову базу для оперативного виконання завдань поліції. Серед пріоритетних напрямків є законопроєкти, що стосуються декларування вогнепальної зброї цивільними особами, удосконалення правових засад запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству, а також законопроєкти щодо відповідальності за порушення вимог правового режиму воєнного стану [117; 125];

5) потрібно адаптувати законодавство, що регулює діяльність Національної поліції України, до сучасних викликів та загроз, зокрема в контексті безпекової ситуації, що постійно змінюється. Важливим є розкриття адміністративно-правового статусу суб'єктів, які надають поліцейські послуги, для забезпечення відповідності законодавства актуальним потребам суспільства та держави. У зв'язку з цим слід переглянути нормативно-правову базу з метою вдосконалення механізмів правового регулювання діяльності поліції, враховуючи новітні загрози та виклики. Крім того, особливої уваги потребує питання належної підготовки поліцейських до виконання службових обов'язків в умовах підвищеного ризику, зокрема під час проведення антитерористичних операцій, миротворчих місій, або в умовах військових дій. Це передбачає впровадження сучасних програм підготовки, що включатимуть не лише фізичну та психологічну підготовку, але й спеціалізовані навчання з управління кризовими ситуаціями та реагування на надзвичайні події.

Отже, аналіз адміністративно-правового статусу суб'єктів, що надають поліцейські адміністративні послуги, є вкрай актуальним на сучасному етапі розвитку України. Такий науковий аналіз має на меті не лише підвищити ефективність роботи Національної поліції України, але й зміцнити довіру населення до правоохоронних органів. В умовах воєнного стану це особливо важливо, оскільки від цього залежить надійний захист прав і свобод громадян. Відповідно визначення чіткого правового статусу цих суб'єктів дозволить сформувати більш ефективну систему правозастосування, що враховує

специфіку та ризику, з якими стикаються правоохоронці під час виконання службових обов'язків в екстремальних умовах. Це також сприятиме посиленню координації між різними правоохоронними органами та оптимізації процесу надання поліцейських послуг. Важливо, щоб правові механізми, що регулюють їх діяльність, були максимально адаптовані до умов сьогодення та відповідали новітнім викликам, забезпечуючи при цьому максимальний рівень захисту як для самих поліцейських, так і для громадян, яких вони захищають.

Переходячи безпосередньо до теоретичних положень інституту адміністративно-правового статусу владного суб'єкта в Україні, слід відзначити, що правова діяльність у суспільстві завжди здійснюється конкретними суб'єктами, які мають відповідний правовий статус. Національна поліція України надає поліцейські послуги через розгалужену систему організаційних структур та безпосередню діяльність поліцейських, які забезпечують дотримання правопорядку, публічної безпеки, а також захист прав і свобод громадян. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» основними підрозділами, які надають адміністративні поліцейські послуги, є патрульна поліція, яка здійснює патрулювання та контроль за дорожнім рухом, поліція охорони, що відповідає за охорону об'єктів та майна, а також певні підрозділи спеціальної поліції, які виконують особливі функції в умовах підвищеної небезпеки. Територіальні органи поліції створюються в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, а також у районах і містах різного рівня. Ці органи структуровані відповідно до адміністративно-територіального поділу України та діють на рівні місцевих громад для забезпечення правопорядку і безпеки на локальному рівні. Важливою функцією територіальних підрозділів є швидке реагування на виклики та загрози, що виникають у різних регіонах, а також ефективне забезпечення громадського порядку, враховуючи специфіку кожного конкретного регіону. Це забезпечує не лише належний рівень правопорядку на місцевому рівні, але й підвищує ефективність роботи поліції загалом,

дозволяючи їй краще відповідати на потреби населення та реагувати на актуальні виклики сучасного суспільства [122].

До прикладу: під час патрулювання на Гніванському шосе поліцейські з Управління патрульної поліції у Вінницькій області надавали допомогу чоловіку, який працював на полі поруч із комбайном та отримав серйозну травму руки, що спричинило значну кровотечу. Патрульний ОСОБА_1 швидко і професійно наклав на руку постраждалого турнікет і зафіксував час накладання. Разом із напарником патрульним ОСОБОЮ_2 вони невідкладно доставили потерпілого до медичного закладу, де його передали лікарям. Цей випадок демонструє високу готовність патрульних поліцейських надавати невідкладну домедичну допомогу та швидко реагувати на екстрені ситуації, що сприяє збереженню життя та здоров'я громадян [18]. У Києві патрульні з Управління патрульної поліції у місті Києві оперативно допомогли родині з немовлям, забезпечивши швидке транспортування дитини до медичного закладу. Коли до екіпажу, що патрулював у Солом'янському районі міста Києва, звернувся схвильований батько 4-місячної дівчинки, яка потребувала невідкладної медичної допомоги, поліцейські негайно зреагували на запит. Вони увімкнули звукові сигнали та проблискові маячки, завдяки чому, оминаючи затори, швидко супроводили автомобіль родини до лікарні. Завдяки їх оперативності дитина вчасно отримала необхідну медичну допомогу. Пізніше в соціальних мережах патрульні висловили побажання швидкого одужання дівчинці та запевнили мешканців столиці, що вони завжди готові прийти на допомогу. Ці випадки підкреслюють не лише важливість оперативної реакції та професійної готовності патрульних поліцейських, але й підвищують довіру громадян до правоохоронних органів, що є критично важливим у підтримці суспільного порядку та безпеки [28].

Крім того слід зазначити, що в системі Національної поліції України функціонує Департамент превентивної діяльності, який є структурним підрозділом центрального апарату управління Національної поліції. Цей департамент реалізує державну політику в таких сферах, як забезпечення

публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху, організації роботи дозвільної системи, превентивної і профілактичної діяльності, а також недопущення і заздалегідь відвернення небажаних випадків насильства в сім'ї. [96]. Підрозділи превентивної поліції функціонують також у головних управліннях Національної поліції в місті Києві та областях. На них лягає навантаження щодо організації надання поліцейських адміністративних послуг, що здійснюється насамперед поліцейськими офіцерами громад або дільничними офіцерами поліції.

Для безпосередньої організації правозастосовної діяльності названих категорій офіцерів поліції норми Закону України «Про Національну поліцію» були деталізовані в низці підзаконних нормативно-правових актів. Зокрема Інструкцією з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, яка була затверджена наказом МВС України від 28 липня 2017 року № 650 та зареєстрована в Міністерстві юстиції України, визначено, що основними завданнями дільничного офіцера поліції та офіцера громад є забезпечення взаємодії з населенням, органами влади та громадськими організаціями для підтримання громадського порядку й безпеки. Це включає співпрацю з різними установами, організаціями та підприємствами, здійснення заходів щодо прискання та відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів жителів громади, ведення профілактичного обліку осіб, схильних до правопорушень, та здійснення співпраці з патрульною поліцією. Важливою також є діяльність з інформування місцевих органів поліції про можливі кримінальні правопорушення, організація роботи помічників поліцейських офіцерів громади, підтримання професійної підготовки та виконання окремих доручень слідчого щодо проведення досудового розслідування кримінальних проступків [44]. Наприклад, поліцейський офіцер Галичинівської громади Прибузького старостинського округу Головного управління поліції в Миколаївській області ОСОБА_1 вивчивши ситуацію та проблеми жителів на своїй території, спільно зі старостою Прибузького старостинського округу,

забезпечили постачання всього мінімально потрібного сім'ям та громадянам похилого віку, які постраждали внаслідок російської агресії, зокрема продуктів харчування. Така діяльність є різновидом поліцейських послуг, що демонструє готовність прийти на допомогу населенню за відсутності можливості здійснити це за рахунок приватної ініціативи [29].

Загалом слід відзначити, що дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громад виконують широкий спектр адміністративних, в основі сервісних, обов'язків, пов'язаних із підтриманням правопорядку, профілактикою правопорушень, наданням невідкладної допомоги населенню, запобіганням насильству, контролем за дотриманням законодавства відповідно до наданої Законом України «Про Національну поліцію» компетенції та сприянням соціальній адаптації громадян. Їхня робота забезпечує громадську безпеку та порядок через надання поліцейських адміністративних послуг.

Окрему увагу варто приділити адміністративно-правовому статусу колективних суб'єктів поліцейської діяльності, оформлених у відповідні до законодавства організаційні структури. Теорія адміністративного права, яку розкриває М. Алексійчук, доводить, що адміністративно-правовий статус міських і районних (міжрайонних) органів внутрішніх справ є сукупністю визначених законодавчими та відомчими актами цілей, завдань, функцій, організаційної структури, компетенції, прав і обов'язків, які спрямовані на охорону громадського порядку на визначеній території. Цей статус визначається цілями та завданнями, серед яких – охорона публічного порядку, забезпечення прав і свобод громадян, забезпечення громадської безпеки, надання юридичних послуг населенню. Функції міських та районних (міжрайонних) органів Національної поліції України включають гарантування особистої та громадської безпеки, захист прав і свобод громадян, охорону публічного порядку, попередження та припинення злочинів, забезпечення безпеки дорожнього руху, захист власності, виконання адміністративних стягнень, надання соціальної та правової допомоги. Організаційна структура

цих органів включає апарат, служби та підрозділи, що виконують завдання з охорони правопорядку. Компетенція визначається нормативно-правовими актами і включає також повноваження з проведення оперативно-розшукової та слідчої діяльності. Права й обов'язки стосуються забезпечення правопорядку, розкриття і розслідування злочинів, здійснення адміністративної практики. На думку вченого, такі особливості адміністративно правового статусу територіального органу внутрішніх справ міцно укорінені у правовій системі і є надійною основою для діяльності правоохоронних органів [3].

Незважаючи на те, що теоретичні положення, сформовані М. Алексійчуком, стосувалися попередньої епохи діяльності органів внутрішніх справ, коли функціонувала міліція України, на наш погляд, вони щодо правового статусу підрозділу органу внутрішніх справ є такими, що не втратили актуальності та можуть бути використані в нашому науковому аналізі для розкриття адміністративно-правового статусу колективних суб'єктів надання поліцейських адміністративних послуг в Україні.

З урахуванням зазначеного можна зробити узагальнення, що адміністративно-правовий статус місцевого (міського, районного, міжрегіонального) органу (підрозділу) поліції, який надає поліцейські адміністративні послуги, характеризується такими складовими:

- 1) метою та завданнями щодо надання поліцейських адміністративних послуг;
- 2) певною визначеною організаційною структурою, що дає можливість ефективно надавати поліцейські адміністративні послуги;
- 3) компетенцією, що визначена нормами адміністративного права: а) за предметом відання; б) за обсягом повноважень.

Так, метою патрульної поліції Національної поліції України є забезпечення громадського порядку, охорона громадської безпеки, захист прав, свобод і законних інтересів громадян, а також створення безпечних умов для життя суспільства та ефективного функціонування підприємств, установ і організацій. Основними завданнями патрульної поліції є підтримка

громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, захист прав, свобод і законних інтересів осіб, попередження правопорушень, співпраця з громадськістю та забезпечення безпеки дорожнього руху [100]. Наприклад, як повідомляє офіційний вебсайт Краматорської міської ради, підрозділи патрульної поліції Краматорська та Слов'янська ефективно забезпечували надання поліцейських адміністративних послуг під час поминальних вихідних. Вони охороняли громадський порядок та оперативно реагували на різноманітні правопорушення. Патрульні поліцейські підтримували порядок під час поминальних заходів, що є важливою частиною їхньої поліцейської адміністративної діяльності під час масових зібрань. За цей період вони виконали 76 завдань, затримали двох осіб за хуліганські дії, склали 12 протоколів на водіїв з ознаками алкогольного сп'яніння, виявили один випадок перевезення забороненого алкоголю та тютюнових виробів без акцизних марок, склали 10 протоколів на осіб, які вчиняли домашнє насильство, попередили чотири випадки нанесення тілесних ушкоджень та виявили особу, яка порушила умови домашнього арешту [88].

Одним із головних адміністративних органів у системі Національної поліції України, працівники якого безпосередньо надають поліцейські адміністративні послуги, є патрульна поліція. Предмет її відання формується на засадах того, що вона є головним підрозділом Національної поліції України зовнішнього превентивного спрямування щодо забезпечення публічного порядку, безпеки громадян, безпеки дорожнього руху, запобігання правопорушенням. Загалом унаслідок своєї значної чисельності, належного зовнішнього вигляду та хорошої службової та психологічної підготовки, централізованому підпорядкуванню, що робить її відносно незалежною від місцевих еліт, патрульна поліція є своєрідною (загалом позитивною) візитівкою Національної поліції України [147].

Патрульна поліція Національної поліції України відповідає за широкий спектр завдань і функцій, спрямованих на підтримання правопорядку та безпеки на всій території України. Її структура включає центральний апарат

Департаменту патрульної поліції, який координує діяльність усіх підрозділів, а також 25 територіальних управлінь в областях та місті Києві, які безпосередньо забезпечують охорону громадського порядку і безпеку на місцях. Така організаційна структура дозволяє ефективно здійснювати публічне адміністрування та правоохоронну діяльність патрульної поліції на місцевому рівні, що охоплює всю контрольовану територію України [139]. Хоча слід зазначити, що продовжують функціонувати головні управління Національної поліції та підрозділи патрульної поліції в Автономній Республіці Крим, місті Севастополі та Луганській області, хоча й з огляду на те, що зазначені регіональні суб'єкти Національної поліції України через тимчасову окупацію Автономної Республіки Крим та частини Луганської області російською федерацією функціонують у скороченому організаційному штатному складі. Наприклад, від 2018 року на адміністративній межі з Автономною Республікою Крим свою професійну діяльність здійснював відокремлений відділ патрульної поліції Автономної Республіки Крим. Його основним завданням було забезпечення правопорядку та безпеки в прикордонній зоні, яка охоплює три райони Херсонської області, що межують із тимчасово окупованою територією. Відділ патрульної поліції займався патрулюванням прикордонних територій, контролем за дорожнім рухом на ключових трасах, які з'єднують материкову частину України з Кримом, а також швидким реагуванням на правопорушення. Патрульні поліцейські працюють у цілодобовому режимі та забезпечують виконання завдань із захисту громадян і підтримання громадського порядку [77].

Повноваження патрульної поліції Національної поліції України щодо надання поліцейських адміністративних послуг, на наш погляд, найбільш слушно можна розкрити через їхні адміністративні обов'язки та права. В Україні патрульна поліція має чітко визначені обов'язки, спрямовані на забезпечення громадського порядку, захист прав і свобод громадян, а також на ефективне реагування на правопорушення. Ці обов'язки визначені Законом України «Про Національну поліцію» та відповідними підзаконними

нормативно-правовими актами Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції України, що гарантує високий стандарт надання адміністративних послуг. Основні адміністративні обов'язки патрульної поліції включають захист прав і свобод громадян, ввічливе та коректне спілкування, попередження водіїв про небезпеки на дорогах і вжиття заходів для їх усунення, оперативне інформування керівництва про можливі правопорушення та вжиття заходів для їх запобігання, допомогу особам, які постраждали від правопорушень або нещасних випадків, а також надання допомоги особам у безпорадному стані або в небезпечних для життя ситуаціях. За можливості патрульні зобов'язані допомагати водіям у разі несправності їхніх транспортних засобів та контролювати оптимізацію дорожнього руху під час проведення ремонтно-будівельних робіт. Адміністративні права працівників патрульної поліції спрямовані на забезпечення ефективного виконання завдань з охорони громадського порядку, запобігання та припинення правопорушень. Вони охоплюють широкий спектр поліцейських адміністративних заходів, які дозволяють патрульній поліції швидко реагувати на порушення, забезпечувати безпеку громадян і виконувати інші важливі функції з підтримання правопорядку. Це створює умови для надання якісних поліцейських адміністративних послуг [100].

Отже, адміністративно-правовий статус патрульної поліції в контексті надання нею поліцейських адміністративних послуг полягає в законодавчому закріпленні її повноважень та обов'язків щодо превентивної та сервісної діяльності Національної поліції України. Це закріплення охоплює нормативно-правове визначення завдань, функцій та повноважень патрульної поліції, які спрямовані на захист прав і свобод громадян, забезпечення публічної безпеки та правопорядку. Структура адміністративно-правового статусу патрульної поліції Національної поліції України включає завдання, предмет відання, організаційну структуру, а також компетенції, що в науковому розумінні становлять сукупність адміністративних прав та обов'язків.

Звертаючись до специфіки правового статусу спеціальної фізичної особи, Н. Янюк доводить, що адміністративно-правовий статус посадової особи є складною юридичною категорією, яка включає сукупність прав, обов'язків, компетенцій та етичних вимог, що регулюють поведінку посадової особи в сфері публічної служби. Учений доводить, що основними складовими адміністративно-правового статусу посадової особи є адміністративна правосуб'єктність як службова правосуб'єктність (поєднання службової правоздатності та службової дієздатності, що виникає одночасно з ухваленням адміністративного акта, який фіксує момент виникнення публічно-службових правовідносин); службові обов'язки та права, етичні вимоги до службової поведінки та межі адміністративного розсуду; обмеження та заборони під час проходження служби. Загалом учений робить висновок, що адміністративно-правовий статус посадової особи визначається системою норм адміністративного права, які регулюють її юридичне становище, передбачають реалізацію компетенцій, прав та обов'язків, необхідних для виконання службових завдань і забезпечення прав і свобод громадян. Основними елементами цього статусу є адміністративна правосуб'єктність, службові обов'язки та права, етичні вимоги, а також обмеження та заборони, які забезпечують ефективне виконання службових завдань і запобігають можливим правопорушенням у сфері публічної служби [160].

Узявши за основу теоретичні напрацювання Н. Янюка, слід підкреслити, що основою адміністративно-правового статусу поліцейського в Україні як спеціальної посадової особи, яка надає поліцейські адміністративні послуги, є такі положення:

1) адміністративна правосуб'єктність (повноваження), що виникає від моменту прийняття поліцейського на службу в Національну поліцію України та складання Присяги поліцейського;

2) система завдань, адміністративних обов'язків та прав, наданих із метою ефективного виконання поставлених завдань та обов'язків;

3) правила етичної поведінки поліцейського як представника посадової особи правоохоронного органу виконавчої влади в Україні;

4) обмеження та заборони на час проходження служби, зокрема щодо запобігання корупційним проявам;

5) належні фінансові, матеріальні, соціальні, пенсійні (після звільнення), житлові та інші державні гарантії та повага суспільства.

Більшість із зазначених елементів адміністративно-правового статусу поліцейського визначаються Законом України «Про Національну поліцію» та численними наказами Міністерства внутрішніх справ України, зокрема «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» [110], «Про затвердження Порядку складання Присяги працівника поліції» [107]. При цьому треба підкреслити, що загальний правовий статус поліцейського України є єдиним незалежно від посади, підрозділу та галузевої служби, де він проходить службу.

Отже, поліцейський Національної поліції України, який надає поліцейські адміністративні послуги, є громадянином України, що має належні професійні та етичні якості, стан здоров'я та фізичної підготовки, пройшов відповідний конкурсний відбір і спеціальне навчання, склав Присягу, має службове посвідчення та спеціальний поліцейський жетон. Він на професійній основі виконує обов'язки щодо забезпечення прав і свобод громадян, забезпечення публічної безпеки та порядку, надає різноманітну публічну допомогу приватним особам, дотримується норм службової етики, несе відповідальність за свої дії та користується відповідним соціальним захистом і фінансовим забезпеченням за рахунок публічних фінансів та повагою суспільства.

Все вищенаведене в цьому підрозділі дає можливість сформулювати змістовні узагальнення щодо адміністративно-правового статусу суб'єктів надання поліцейських адміністративних послуг в Україні:

– надання поліцейських послуг Національною поліцією України є комплексним процесом, що здійснюється через організаційні структури

підрозділів – як галузевих, так і територіальних (головні управління, управління, відділи, відділення, поліцейські станції), а також безпосередньо більшістю поліцейських. Адміністративно-правовий статус підрозділів поліції, які надають такі послуги, перебуває в межах загального правового статусу поліцейського та деталізується цілями й завданнями, їхньою організаційною структурою та компетенцією (галузевої служби Національної поліції), що включає предмет відання та обсяг повноважень;

– до основних галузевих підрозділів Національної поліції України, які надають поліцейські адміністративні послуги, належать патрульна поліція, поліція охорони та превентивна поліція (основними секторами останньої є надання поліцейських адміністративних послуг офіцерами громад та ювенальними поліцейськими);

– адміністративно-правовий статус патрульної поліції Національної поліції України базується на своєрідній системі централізованого підпорядкування центральному апарату Національної поліції України (у регіонах вона не перебуває в безпосередньому підпорядкуванні головних управлінь), визначається її функціями, повноваженнями, метою адміністративної діяльності, яка прямо й визначається як надання поліцейських послуг, предметом відання, структурою та компетенцією, що в системі загалом сприяє ефективному наданню адміністративних поліцейських послуг і підвищенню рівня довіри населення.

– територіальні підрозділи Національної поліції України надають більшість поліцейських адміністративних послуг. Вони створюються в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, міжрегіонально у формі головних управлінь, управлінь, відділів, відділень, а також локально, насамперед у формі численних поліцейських станцій, які найкраще наближені до проблем територіальних громад – споживачів поліцейських адміністративних послуг;

– безпосередньо поліцейські адміністративні послуги надаються поліцейськими, адміністративно-правовий статус яких є логічним поєднанням

філософсько-правових засад служіння народу України, належного відбору та навчання, формально-догматичних визначених законодавством України завдань, обов'язків та прав щодо ефективного забезпечення прав і свобод громадян, надання допомоги приватним особам, коли це здійснити за рахунок приватної ініціативи неможливо, забезпечення публічного безпеки та порядку.

Отже, адміністративно-правовий статус суб'єктів надання поліцейських адміністративних послуг визначається засадами філософсько-правової місії служіння народу України, цілями, завданнями, структурою та компетенцією органів (підрозділів) і поліцейських Національної поліції України щодо забезпечення ефективного виконання визначених функцій у сфері захисту прав і свобод громадян, безпеки та правопорядку в публічних місцях [6].

Висновки до розділу 1

1. З'ясовано, що поліцейські послуги є ключовим інститутом у діяльності Національної поліції України, однак який досі не має законодавчого визначення та сталого теоретичного доктринального розуміння. Це знижує ефективність роботи Національної поліції України та ускладнює для приватних осіб розуміння та оцінювання її адміністративної та правоохоронної діяльності.

2. Предметом надання поліцейських адміністративних послуг є забезпечення виконання широкого кола завдань, визначених у статті 2 Закону України «Про Національну поліцію», однак не всіх, а тільки тих із них, які надаються відповідно до норм адміністративного права. До них включаються всі види адміністративної та деякі види правоохоронної діяльності, спрямовані на забезпечення публічної безпеки й порядку, поліцейської інформаційної діяльності, охорони фізичних осіб та власності, здійснення адміністративного нагляду та контролю. До предмета поліцейських адміністративних послуг не належить правоохоронна діяльність, яка здійснюється офіцерами національної

поліції України у сферах досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності. Поліцейські адміністративні послуги базуються на системі норм адміністративного права, які зосереджені насамперед у Законі України «Про Національну поліцію».

3. Доведено, що, надаючи Національній поліції України такий інструмент публічного адміністрування, як поліцейські адміністративні послуги, українське суспільство (в особі Парламенту України), прагнуло до балансу адміністративно-сервісних, адміністративно-контрольних і примусових засобів, підкреслюючи пріоритет перших, здійснюючи це на шляху розвитку демократичної держави та панування у сфері внутрішніх справ верховенства права. Каталізатором таких змін є євроатлантична інтеграція українського суспільства, коли триває реформування правоохоронної системи, в ході якої було створено Національну поліцію України як орган, який має служити інтересам суспільства за європейським зразком, що передбачає надання першочергових сервісних послуг приватним фізичним і юридичним особам. Підкреслено, що будучи законодавчо виписаною категорією та ключовим інститутом у структурі профільного Закону від 2 липня 2015 р. № 580-VII, вони не мають законодавчо розкритого змісту, категорійного визначення та сталого доктринального розуміння, що загалом знижує ефективність адміністративної та правоохоронної діяльності в Україні.

4. Доведено, що процес надання поліцейських адміністративних послуг здійснюється через ухвалення поліцейськими (органами та підрозділами) Національної поліції України адміністративних актів, здійснення фактичних дій, контрольних заходів і використання інших інструментів публічного адміністрування з метою забезпечення публічної безпеки й порядку. Пріоритетними серед них є протидія злочинності, охорона прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, надання допомоги громадянам, які страждають від російських окупантів, обстрілів населених пунктів снарядами, бомбами та ракетами російських терористів.

5. Визначено, що поліцейські адміністративні послуги за критерієм використання інструментів публічного адміністрування поділяються на шість основних видів. Це адміністративно-сервісні послуги, які надаються за заявою приватних осіб, і результатом їх надання є ухвалення сприятливого для приватної особи адміністративного акта; адміністративно-владні послуги, які передбачають втручання поліцейських органів для захисту порушених прав або публічного інтересу через видання несприятливого для приватних осіб адміністративного акта; примусові поліцейські послуги, що передбачають застосування поліцейських заходів примусу як крайньої форми фактичної дії; адміністративно-контрольні послуги, що включають контрольні заходи; інформаційні послуги, спрямовані на надання інформації громадянам про стан правопорядку, забезпечення захисту від небезпеки та роз'яснення заходів першої до медичної допомоги; охоронні послуги, що забезпечують безпеку фізичних і юридичних осіб та фізичну й технічну (дистанційну) охорону їхнього майна.

6. Здійснено розмежування адміністративних та поліцейських послуг. Адміністративні послуги надаються виключно за заявою фізичної або юридичної особи, тоді як поліцейські адміністративні послуги можуть надаватися як за заявою фізичної або юридичної особи, так і без згоди таких осіб у визначених законом випадках, коли поліцейський зобов'язаний втрутитися в ситуацію для забезпечення публічного інтересу. Адміністративні послуги мають бути сприятливими або нейтральними для приватних осіб і не можуть призводити до застосування негативних заходів впливу, тоді як значна частина поліцейських адміністративних послуг включає застосування превентивних заходів або заходів поліцейського примусу. Поліцейські адміністративні послуги надаються виключно поліцейськими, тоді як адміністративні послуги надаються широким колом адміністраторів. Адміністративні послуги надаються відповідно до норм права, які прописані в технологічній картці, затвердженій місцевими органами виконавчої влади або місцевого самоврядування, тоді як поліцейські адміністративні послуги

надаються згідно з вторинними нормами права, затвердженими МВС України або Національною поліцією України з обов'язковим затвердженням у Міністерстві юстиції України.

7. Обґрунтовано, що з метою недопущення ототожнення поліцейських адміністративних послуг з адміністративними послугами найбільш доцільно для позначення перших використовувати категорійне словосполучення «поліцейські адміністративні послуги», а не «адміністративні поліцейські послуги». Підкреслено, що такий підхід має не сутнісний, не суперечливий, а юридично-психологічний характер, який підкреслює, що названий предмет наукового аналізу має насамперед поліцейську основу, яка забезпечується на основі норм адміністративного права. Зазначено, що в юридичній літературі, зокрема авторській, часто використовується друге словосполучення – «адміністративні поліцейські послуги». Зроблено висновок, що в цій науковій праці ці дві категорії будуть використовуватися як тотожні, що мають однакову сутність і зміст.

8. Узагальнено, що принцип верховенства права в наданні поліцейських адміністративних послуг полягає в тому, що всі дії поліцейських мають відповідати закону, забезпечуючи захист прав і свобод громадян та юридичних осіб. Це забезпечує такий стан адміністративної та правоохоронної діяльності, коли поліція надає поліцейські адміністративні послуги в рамках законодавства, уникаючи свавілля та дотримуючись рівності перед законом для всіх. Виконання цього принципу ґрунтується на узгодженості правової системи, де Конституція України має найвищу юридичну силу. Принцип верховенства права також вимагає врахування практики Європейського суду з прав людини в адміністративних спорах, що підвищує довіру громадян до поліції та забезпечує справедливе правосуддя.

9. Актуалізовано, що принцип законності при наданні поліцейських адміністративних послуг зобов'язує поліцейських Національної поліції діяти виключно в порядок і спосіб, передбачені Конституцією та законами України. Вони мають здійснювати свої завдання та повноваження, передбачені

законодавством, забезпечуючи дотримання прав і свобод громадян та публічний інтерес держави. Це означає, що кожна їхня адміністративна та правоохоронна діяльність має бути здійснена виключно на основі норм законодавства, обґрунтовано та спрямованою на досягнення мети (публічного інтересу), визначеної правовими нормами.

10. Принципи належного врядування, які використовуються при наданні поліцейських адміністративних послуг, включають участь громадян, орієнтацію на консенсус, підзвітність, прозорість, ефективність, урахування інтересів і верховенство права. Вони спрямовані на мінімізацію корупції та захист інтересів незахищених верств населення, що забезпечує еволюційність і адаптивність управління відповідно до європейських стандартів.

11. Спеціальні принципи надання поліцейських адміністративних послуг включають дотримання прав людини (як вищої соціальної цінності), законність, відкритість, політичну нейтральність (практично як аксіома адміністративної та правоохоронної діяльності поліції при наданні поліцейських адміністративних послуг), партнерство з населенням, безперервність (більшість поліцейських адміністративних послуг надаються двадцять чотири години на добу, сім днів на тиждень), професіоналізм, патріотизм, доброчесність, ефективність, рівний доступ, прозорість (за виключенням інформації, яка становить державну (військову) таємницю, розкриває таємницю досудового розслідування та персональні дані осіб) і стабільність. Ці принципи є ключовими для забезпечення ефективної роботи поліції та підвищення довіри громадян.

12. З'ясовано, що принципи надання поліцейських адміністративних послуг в умовах повномасштабного російського вторгнення спрямовані на підвищення обороноздатності держави та забезпечення безпеки та партнерство з населенням. Це забезпечує безперервність надання поліцейських адміністративних послуг, належну охорону публічного порядку, своєчасне реагування на загрози захисту суверенітету України та прав громадян, підготовку громадян до спротиву, допомоги Міністерству оборони

України в публічному адмініструванні мобілізації та охорони особливо важливих об'єктів.

13. Розкрито, що адміністративно-правовий статус патрульної поліції Національної поліції України визначає її функції, повноваження, мету, предмет відання, структуру та компетенцію. Це територіальні підрозділи патрульної поліції, які надають поліцейські адміністративні послуги на обласному (Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі), в регіонах (районах, містах, міжрегіональні), а також локальні (у формі численних поліцейських станцій, які найбільше наближенні до споживачів поліцейських адміністративних послуг).

14. З'ясовано, що поліцейський Національної поліції України, який надає адміністративні поліцейські послуги, є громадянином України, що володіє належними професійними та етичними якостями, дотримується філософсько-правових засад служіння народу України, має відповідний стан здоров'я та фізичну підготовку, пройшов конкурсний відбір і спеціальне навчання, склав Присягу, має службове посвідчення та поліцейський жетон. На основі цих засад та етичних вимог він забезпечує права та свободи громадян, підтримує публічний порядок і безпеку, надає допомогу приватним особам, несе відповідальність за свої дії та користується відповідним соціальним захистом і повагою суспільства.

15. Доведено, що у зв'язку з невідкладною потребою відбиття повномасштабного вторгнення російських терористів в Україну значна кількість поліцейських, які раніше надавали поліцейські адміністративні послуги, залучена для безпосередньої участі в обороні Вітчизни. Це значно зменшило кількість поліцейських, які надають поліцейські адміністративні послуги, а тому вимагає від останніх підвищення якості публічного адміністрування й ефективності адміністративної та правоохоронної діяльності.

16. Підкреслено, що під час воєнного стану функції поліцейських значно розширюються, вони не тільки надають адміністративні послуги за місцем

постійної дислокації в головних управліннях поліції в областях, а й здійснюють найважливіші функції з надання невідкладної допомоги постраждалим громадянам у територіальних громадах, які межують з лінією бойових дій. Поліцейські також здійснюють виявлення, затримання та передання до військової служби правопорядку осіб військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини, допомагають Міністерству оборони України здійснювати публічне адміністрування щодо військовозобов'язаних осіб. Швидке реагування працівників Національної поліції України на терористичні акти, диверсії та інші протиправні дії, які походять як від російських терористів, так і від вітчизняних маргінальних елементів чи психічно неврівноважених осіб, є вкрай важливим у контексті забезпечення публічної безпеки в край важких умовах відбиття повномасштабного російського терористичного вторгнення.

РОЗДІЛ 2

ВИДИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

2.1. Адміністративно-сервісні та адміністративно-владні поліцейські адміністративні послуги в Україні.

Актуальність новітнього аналізу класифікації поліцейських адміністративних послуг у юридичному аспекті сучасного стану й вітчизняного суспільства, яке перебуває в умовах воєнного стану, зумовленого повномасштабним російським терористичним вторгненням в Україну, визначається потребою ефективного забезпечення прав громадян, громадського порядку, безпеки та військового захисту держави.

У таких умовах важливість адміністративно-сервісних послуг, спрямованих на допомогу громадянам, що постраждали від російської агресії, значно зростає поряд з адміністративно-примусовими заходами для швидкого реагування на правопорушення та забезпечення стабільного правопорядку в складних умовах викликів воєнного стану. Одночасно адміністративно-контрольні послуги, що надаються Національною поліцією України, набувають важливості для моніторингу дотримання законів щодо обігу зброї, боєприпасів, вибухонебезпечних матеріалів, виявлення та нейтралізації колаборантів. Інформаційні поліцейські послуги забезпечують громадян актуальною інформацією про безпеку та правила поведінки в умовах воєнного стану, а також про засоби реагування на виклики, пов'язані з військовою агресією. Тому наукове дослідження та оптимізація надання цих послуг є критично важливими для підтримання правопорядку та захисту населення під час війни.

Актуальність подальшого новітнього аналізу виділення в юридичній природі видів поліцейських адміністративних послуг через здійснення їх класифікації, особливо звертаючи увагу на умови воєнного стану, введеного у

зв'язку з повномасштабним російським вторгненням в Україну, зумовлена потребою ефективного забезпечення права громадян на публічний порядок і безпеку та захист Вітчизни.

У таких умовах зростає роль адміністративно-сервісних послуг щодо надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок російської агресії, а також адміністративно-примусових заходів для швидкого реагування на правопорушення та підтримання стабільного правопорядку в умовах довготривалої виснажливої війни. Адміністративно-контрольні послуги, які надаються Національною поліцією України, стають важливими для моніторингу дотримання законів щодо зберігання та переміщення зброї, боєприпасів, а також інших вибухонебезпечних матеріалів. Інформаційні поліцейські послуги забезпечують громадян потрібною інформацією про безпеку, правила поведінки в умовах воєнного стану (зокрема з мінами та іншими вибухонебезпечними предметами) та механізми реагування на виклики, пов'язані з військовою агресією. Тому наукове розуміння та оптимізація надання цих послуг є критично важливими для підтримання громадського порядку та захисту населення в умовах воєнного часу.

Отже, розкриття особливостей юридичної природи основних видів поліцейських адміністративних послуг в Україні є актуальним на сучасному етапі розвитку нашої держави та загалом Українського суспільства. Це дозволить створити підґрунтя для підвищення ефективності роботи Національної поліції України, зміцнити довіру населення до правоохоронних органів та забезпечити надійний захист прав і свобод громадян як в умовах мирного, так і воєнного часу.

Згідно зі словником української мови одне зі значень слова «вид» є те, що це окрема галузь роботи, заняття або різновид предметів, явищ і тому подібного. Вид також підрозділяється на ряд предметів або явищ, які мають спільні ознаки та входять до складу ширшого розділу – роду. У системі наук зоології та ботаніки вид об'єднує організми, що мають спільні ознаки, і є складовою частиною ширшої категорії – певного узагальненого роду. У

граматиці слов'янських та деяких інших мов поняття «вид» характеризує дію або стан з точки зору їхньої тривалості, процесу становлення, розвитку або завершеності та результативності в часі [17].

Відповідно до предмета нашого аналізу всі три різновиди наукового, зокрема лінгвістичного, тлумачення слова «вид» можуть бути використані для формування категорії «вид поліцейські адміністративні послуги» з акцентом на останньому енциклопедичному розумінні цієї категорії. Як було зазначено в першому розділі, поліцейські послуги в адміністративно-правовому аспекті становлять собою адміністративну діяльність посадових осіб (поліцейських, органів і підрозділів) Національної поліції України, яка здійснюється на основі реалізації норм адміністративного права. Доведено, що найбільш доцільним категорійним визначенням для цієї діяльності є «поліцейські адміністративні послуги». Відповідно виходячи слід зазначити, що поліцейські адміністративні послуги за характером владного впливу на приватних суб'єктів адміністративного права можуть бути, по-перше, публічно-сервісними, а по-друге, втручальними, зокрема призводити до застосування превентивних і примусових поліцейських заходів.

Основною особливістю публічно-сервісних поліцейських адміністративних послуг є те, що вони надаються виключно за заявою фізичних або юридичних осіб. Цей вид адміністративних послуг широко використовується в системі МВС України. Наприклад, сервісні центри МВС України надають поліцейські послуги, які спрямовані на забезпечення високоякісного, ефективного й сучасного обслуговування громадян. Ці послуги охоплюють різні аспекти, пов'язані з транспортними засобами, включаючи видання посвідчення водія, проведення теоретичних та практичних іспитів, а також реєстрацію та перереєстрацію транспортних засобів. Сервісні центри МВС України постійно оновлюють свою інфраструктуру та технічне забезпечення, зокрема оснащення екзаменаційних класів і автопарку сучасними транспортними засобами. Основною метою діяльності сервісних центрів МВС є підвищення зручності та якості надання

послуг громадянам, забезпечення прозорості процедур і зміцнення довіри до державних інституцій [42].

Однак такі адміністративні послуги надаються системою сервісних органів, діяльність яких відбувається під керівництвом міністра внутрішніх справ України, а не голови Національної поліції, як керівника центрального органу виконавчої влади, спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через міністра внутрішніх справ України з метою реалізації державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [98].

Отже, за своєю юридичною природою адміністративні послуги, які надаються сервісними центрами МВС України, не є поліцейськими послугами. Вони є класичними адміністративними послугами, що надаються працівниками (цивільними посадовими особами) сервісних центрів МВС України, які не мають статусу поліцейських відповідно до законів України «Про адміністративну процедуру» [115] та «Про адміністративні послуги» [114]. Отже, вони є класичними з погляду теорії адміністративного права адміністративними послугами.

Проте досвід, напрацьований сервісними центрами МВС України та їх попередниками, є багатограним і позитивним. І він може бути корисним для нашого наукового аналізу. Так, надання адміністративних послуг із державної реєстрації транспортних засобів та видання посвідчень водія сервісними центрами МВС України включає кілька етапів. Спочатку укладається угода щодо співпраці між територіальними органами МВС України та центрами надання адміністративних послуг відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 травня 2014 року № 523-р. Потім здійснюються заходи щодо повноцінного підключення необхідних електронних ресурсів у контексті електронного урядування. Треба забезпечити доступ до Національної автоматизованої інформаційної системи МВС України, обладнавши робоче місце необхідним обладнанням, таким як робоча станція з

ліцензійним програмним забезпеченням, багатофункційний пристрій для друку, ретрансферний принтер, дзеркальна фотокамера та пристрій для зняття зразка підпису особи. Відповідальні посадові особи центрів надання адміністративних сервісних послуг МВС України мають обов'язково пройти навчання на базі Територіального сервісного центру МВС України для здобуття професійних навичок користування цим обладнанням і програмним забезпеченням. Вони також мають ознайомитися з порядком надання адміністративних послуг, що належать до компетенції МВС України. Це включає роботу з багатофункційним принтером для виготовлення посвідчень водія та свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів, а також роботу з комп'ютерною програмою для автоматизації процесів видання посвідчення водія та державної реєстрації транспортних засобів. Потрібно також ознайомитися з нормами нормативно-правових актів (законодавства), які регламентують надання цих адміністративних послуг, та забезпечити наявність відповідних бланків і номерних знаків для подальшої роботи [40; 78].

Особливості публічно-сервісних адміністративних послуг, які надаються сервісними центрами Міністерства внутрішніх справ України, полягають у тому, що вони надаються на підставі заяв фізичних та юридичних осіб і спрямовані на забезпечення якісного, ефективного та зручного їх обслуговування. Це включає видання посвідчень водія, ухвалення теоретичних і практичних іспитів, реєстрацію та перереєстрацію транспортних засобів. Незважаючи на те, що ці послуги надаються системою органів Міністерства внутрішніх справ України, сервісні центри діють незалежно від поліцейських функцій. З юридичного погляду, ці послуги є класичними адміністративними відповідно до законів України «Про адміністративні послуги» та «Про адміністративну процедуру». Їх надають цивільні посадові особи та технічні працівники сервісних центрів, які не мають статусу поліцейських відповідно до Закону України «Про Національну поліцію».

Патрульна поліція Національної поліції України надає найбільше сервісних поліцейських адміністративних послуг громадянам, а інколи й юридичним особам. Основною з них є цілодобове патрулювання території обслуговування, під час якого здійснюється охорона публічного порядку та забезпечення публічної безпеки, контроль за дотриманням правил дорожнього руху та забезпечення його безпеки, а також регулювання дорожнього руху в разі потреби. Крім того патрульна поліція здійснює перше оперативне реагування на повідомлення про правопорушення, надаючи допомогу, включаючи медичну, потерпілим від нещасних випадків, правопорушень, аварій, пожеж та інших надзвичайних ситуацій до прибуття компетентних спеціальних служб. Також поліцейські забезпечують охорону та збереження місця події в первинному, незмінному стані до прибуття уповноважених слідчих та оперативних груп. Спілкування та співпраця із суспільством, зокрема через безпосередній контакт із населенням, суб'єктами громадянського суспільства та медіа, спрямовані на підвищення рівня громадського порядку й безпеки, а також на встановлення довірливих відносин між поліцією, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства [100].

У цьому контексті поліцейські адміністративні послуги, які надаються патрульною поліцією Національної поліції України, включають широкий спектр заходів, спрямованих на забезпечення публічного порядку і безпеки, захисту прав і свобод громадян, протидію злочинності та підтримання публічної безпеки. Патрульна поліція швидко реагує на порушення публічного порядку, проводить заходи для забезпечення безпеки дорожнього руху та контролює дотримання правил дорожнього руху. Однією з ключових функцій патрульної поліції є надання належної допомоги затриманим особам, включаючи своєчасне інформування постраждалих осіб у дорожньо-транспортній пригоді, про затримання осіб, які вчинили правопорушення, призначення адвоката за державний кошт і надання безоплатної правової допомоги. Важливим аспектом діяльності є співпраця з іншими підрозділами

Національної поліції України та регіональними центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги, що сприяє ефективному виконанню обов'язків патрульних поліцейських. Навчальні семінари, організовані для патрульної поліції, допомагають підвищувати їхню кваліфікацію та обізнаність щодо законодавчих вимог, а також розглядати проблемні питання, які виникають під час затримання осіб. Узаємодія з працівниками чергових частин органів Національної поліції України забезпечує своєчасне інформування та професійний захист затриманих осіб. Патрульні поліцейські Національної поліції України за допомогою такого навчання вдосконалюють свій професійний рівень, практичні навички, зокрема щодо психології стосунків із затриманими, реагування на провокації та дії в межах законодавства тощо [102; 152].

Отже, патрульна поліція Національної поліції України надає комплексні сервісні поліцейські адміністративні послуги, які включають цілодобове патрулювання для забезпечення громадського порядку та безпеки, контроль за дотриманням правил дорожнього руху та його регулювання, невідкладне реагування на повідомлення про правопорушення, надання невідкладної допомоги потерпілим до прибуття компетентних служб (медичних і цивільного захисту), охорону місця події в первинному стані до прибуття уповноважених осіб (слідчого органу досудового розслідування). Вони також здійснюють активну взаємодію із громадянами, населенням і громадськими організаціями, що сприяє підвищенню рівня забезпечення публічного порядку і безпеки, а також встановленню довірливих відносин між поліцією та громадянами.

Якщо звернутися до сервісних поліцейських адміністративних послуг поліції охорони, то слід зазначити, що вона забезпечує фізичну охорону об'єктів, майна та фізичних осіб на договірних засадах. Їхня діяльність регламентується Законом України «Про Національну поліцію» та підзаконними нормативно-правовими актами, затвердженими Кабінетом Міністрів, Міністерством внутрішніх справ, та Національною поліцією

України останніх двох випадках як центральними органами виконавчої влади. В останніх двох випадках підзаконні нормативно-правові акти реєструються в Міністерстві юстиції України. Наприклад, наказом Міністерства внутрішніх справ України від 14 грудня 2022 року № 816 було затверджено «Порядок забезпечення охорони об'єктів органами поліції охорони на договірних засадах», який зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20 січня 2023 року за № 126/3918. Цей наказ регламентує правовий механізм охорони об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання. Види охорони об'єктів включають фізичну охорону та охорону за допомогою засобів технічної охорони, вибір яких визначається органами поліції охорони спільно із замовником залежно від характеристик об'єкта. Норми аналізованого підзаконного нормативно-правового акта визначають, що підготовка проєкту договору про охорону об'єкта починається з письмового звернення замовника до органу поліції охорони, після чого укладається договір, який підписується обома сторонами. У разі проведення публічної закупівлі послуг охорони процедура здійснюється згідно із законодавством України. Органи поліції охорони можуть отримувати необхідні документи та відомості від замовника для забезпечення охорони. Відповідальна особа забезпечує взаємодію із замовником та контроль за виконанням договірних зобов'язань. Охорона об'єктів припиняється після закінчення строку дії договору [104].

Основними напрямками здійснення охорони власності, що здійснюється поліцією охорони Національної поліції України є забезпечення збереження нерухомого та рухомого майна, контроль за станом майнової безпеки; охорона цінностей і вантажів під час перевезення та охорона фізичних осіб. Для цього використовуються наряди оперативного реагування на тривожні повідомлення й інші сповіщення про правопорушення, охорона стаціонарних і мобільних об'єктів, а також особиста охорона безпеки фізичних осіб. Крім того поліція охорони надає інші сервісні послуги, зокрема забезпечення пропускнуго режиму на об'єктах. Фінансування такої охоронної діяльності

здійснюється за рахунок коштів, одержаних за надані послуги з фізичної охорони (у формі господарсько-правових договорів). Поліція охорони співпрацює з головними управліннями Національної поліції України, іншими територіальними підрозділами та міжнародними організаціями для забезпечення ефективної охорони [46; 104; 111].

На наш погляд, послуги поліції охорони, які надаються поліцейськими, мають бути віднесені до поліцейських адміністративних послуг. Однак це стосується лише тих випадків, коли такі послуги надаються саме поліцейськими Національної поліції України. Якщо ж ці послуги надаються цивільними охоронцями, то вони також мають публічний характер, проте не можуть бути кваліфіковані як поліцейські адміністративні послуги, а є класичними цивільно-правовими охоронними послугами, що надаються відповідно до укладених господарсько-правових договорів. Крім того до поліцейських адміністративних послуг можуть бути віднесені охоронні заходи, які здійснюються змішаними нарядами, що складаються з поліцейських і цивільних працівників поліції охорони Національної поліції України, за умови, що перші позиціонують себе як поліцейські або сприймаються сторонніми особами як поліцейські з владними державними повноваженнями.

Отже, послуги поліції охорони Національної поліції України, які включають фізичну охорону об'єктів, майна та фізичних осіб, регламентовані законом і забезпечуються поліцейськими, є поліцейськими адміністративними послугами. Вони охоплюють широкий спектр адміністративної діяльності стосовно захисту ввіреної під охорону власності та безпеки фізичних осіб, швидкого реагування на правопорушення, співпрацю з іншими органами Національної поліції України. Обґрунтовано, що охоронні послуги, які надаються цивільними охоронцями, хоча і мають ознаки публічності, не можуть вважатися поліцейськими.

Переходячи до наукового аналізу роду втручальних поліцейських адміністративних послуг, слід відзначити, що згідно з енциклопедичними

знаннями слово «втручатися» означає входити або проникати куди-небудь, у що-небудь; самочинно займатися чиймись справами, втручатися в чий-небудь стосунки, брати активну участь у чомусь для припинення чого-небудь або протидіяння чому-небудь [19].

У теорії адміністративного права існує відносно сталий інститут втручальної адміністративної процедури як адміністративного провадження, що здійснюється за ініціативою адміністративного органу з метою захисту державних та суспільних інтересів, забезпечення прав і свобод громадян, припинення адміністративних правопорушень тощо. Ініціатива таких процедур зумовлена виконанням адміністративних обов'язків, покладених на відповідні адміністративні органи законом. Вони за наслідками, які настають для приватних осіб, поділяються на два основних види: 1) позитивні, коли наслідки таких процедур не мають правообмежувального характеру для приватних осіб (наприклад, рішення про реконструкцію вулиці); 2) негативні, коли внаслідок їх застосування певні особи обмежуються в правах (наприклад, примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної потреби) [62]. До останніх належить також, на наш погляд, застосування поліцейськими превентивних і примусових заходів.

Отже, втручальні поліцейські адміністративні послуги виникають тоді, коли згода приватної (іншої) особи на надання такої послуги з метою забезпечення публічного інтересу не є обов'язковою. Це здійснюється відповідно до суворо визначеної законодавством компетенції поліцейських (підрозділів) Національної поліції України на основі принципу зв'язаності адміністративних органів законом і виключно з метою забезпечення публічного інтересу.

Ознаками втручальних поліцейських адміністративних послуг є низка специфічних рис: вони застосовуються без згоди контрагента суспільних відносин, у яких бере участь поліцейський; виявлення правопорушення поліцейським здійснюється, як правило, самостійно під час патрулювання та в інших випадках, передбачених законодавством; застосовуються для звернення

уваги на правопорушення з метою їх запобігання, припинення, документування та притягнення до відповідальності; здійснюються виключно у формах і способами, прямо передбаченими чинним законодавством [100].

Крім того адміністративні поліцейські послуги за критерієм використання інструментів публічного адміністрування поділяються на:

1) адміністративно-сервісні послуги, які надаються за заявою приватних та юридичних осіб, і результатом їх надання є ухвалення сприятливого для приватної особи адміністративного акта. Наприклад, поліцейська адміністративна послуга з видання дозволу на придбання, зберігання й носіння (реєстрацію) пристрою для відстрілу патронів, споряджених гумовими або аналогічними за властивостями несмертельними снарядами, здійснюється Національною поліцією України та її територіальними органами [105].

Для отримання цієї послуги заявник має особисто подати заяву разом із заповненою карткою-заявою, довідкою про вивчення матеріальної частини зброї, медичною довідкою, документами, що підтверджують право на отримання дозволу, копіями паспорта, платіжним документом про сплату послуги та документом, що підтверджує фактичне місце проживання. Крім того потрібно надати дві фотокартки, дублікат дозволу з відміткою магазину про продаж зброї або про переоформлення та довідку про проведення експериментального відстрілу зброї. Термін надання послуги становить до 30 днів, а адміністративний збір залежить від строку розгляду (звичайне надання – 36,00 або 46,68 грн, термінове – 54,00 або 55,68 грн). У разі відмови в наданні послуги через наявність судимості, відсутність необхідних документів, медичних протипоказань або інших підстав заявник може звернутися до окружного адміністративного суду для оскарження рішення. Надання послуги регулюється законодавчими актами, зокрема Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з ухваленням Закону України «Про Національну поліцію», постановами Кабінету Міністрів України від 29 березня 2016 р. № 223 та від 26 жовтня 2011 р. № 1098 [83];

2) адміністративно-владні дії здійснюються поліцейським (органом, підрозділом поліції) у випадках, коли він зобов'язаний втрутитися й захистити порушені права, свободи та законні інтереси приватних (юридичних) осіб або забезпечити публічний інтерес держави й суспільства, діючи відповідно до чітко визначеної законодавством компетенції. У таких випадках поліцейський вживає заходів, що мають негативний вплив на інших приватних (юридичних) осіб, через видання несприятливого адміністративного акта або здійснення практичної дії. Наприклад, це може бути винесення постанови (адміністративного акта) про взяття дитини на профілактичний облік та відкриття обліково-профілактичної справи офіцером ювенальної превенції Національної поліції України. Ці дії спрямовані на запобігання правопорушенням серед неповнолітніх, коригування їх поведінки та захист суспільних інтересів. Процес супроводжується документальним оформленням, зокрема складенням відповідних актів, протоколів та інших необхідних документів, які підтверджують правомірність і потребу здійсненої адміністративної дії [45].

Отже, поліцейські адміністративні послуги за критерієм використання основних інструментів публічного адміністрування поділяються на:

– адміністративно-сервісні поліцейські послуги (надаються на підставі заяви приватних осіб і мають на меті ухвалення сприятливого адміністративного акта). До таких послуг належать адміністративно-владні дії, які передбачають втручання поліції для захисту порушених прав, свобод і законних інтересів або публічного інтересу через видання сприятливого для приватних (юридичних) осіб адміністративного акта (наприклад, постанови про взяття дитини на профілактичний облік). У цьому випадку часто поряд з нормами Закон України «Про Національну поліцію» використовуються положення законів України «Про адміністративні послуги» та «Про адміністративну процедуру»;

– превентивні та примусові поліцейські адміністративні послуги (здійснюються відповідно до норм Закону України «Про Національну

поліцію», який надає право застосовувати поліцейські заходи як крайню форму фактичних дій). Прикладом таких дій є поліцейське піклування, що передбачає нагляд за неповнолітніми, людьми з психічними розладами або особами, які перебувають у небезпечному стані через сп'яніння. Поліцейські зобов'язані передавати таких осіб до відповідних установ або їхніх близьких, забезпечувати їхню безпеку, вилучати небезпечні предмети і негайно повідомляти про їхні права та місце перебування. Поліцейські заходи примусу включають застосування фізичної сили та спеціальних засобів для припинення правопорушень, забезпечення безпеки та захисту громадян [122];

– контрольні поліцейські адміністративні послуги – передбачають здійснення органами (підрозділами) Національної поліції контрольних (наглядових) заходів. Наприклад, підрозділи поліції здійснюють нагляд за дотриманням фізичними та юридичними особами правил і порядку зберігання, використання зброї, спеціальних засобів захисту, боєприпасів, вибухових речовин та інших предметів, що підлягають контролю дозвільній системі МВС України [45];

– інформаційні поліцейські адміністративні послуги (спрямовані на інформування громадян про стан правопорядку та роз'яснення законодавства) [45]. Наприклад, начальник Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України ОСОБА_1 здійснив роз'яснення порядку, за яким Національна поліція України доставляє до територіальних центрів комплектування військовозобов'язаних, що розшуковуються територіальними центрами комплектування. Зокрема це здійснюється в такому визначеному законодавством України порядку: органи (підрозділи) Національної поліції отримують звернення від центрів комплектування щодо осіб, які ухиляються від призову, і доставляють їх до найближчих територіальних центрів комплектування. Після звернення інформація вноситься до інформаційної системи Національної поліції, після чого розпочинається перевірка. Осіб, яких установлено, доставляють до територіального центру комплектування для з'ясування обставин і складання

адміністративного протоколу. У територіальному центрі комплектування складається постанова про адміністративне правопорушення. Якщо особа може довести поважні причини неприбуття, справа закривається, інакше накладається адміністративний штраф [131].

Отже, основні види поліцейські адміністративних послуг за критерієм використання працівниками (органами, підрозділами) інструментів публічного адміністрування поділяються на адміністративно-сервісні, адміністративно-владні (превентивні, примусові, контрольні) та інформаційні. Саме здійснений за критерієм інструментів публічного адміністрування поділ на види поліцейських адміністративних послуг буде взятий за основу як базова модель для подальшого наукового аналізу.

Усе вищевикладене в цьому підрозділі дає можливість сформулювати такі узагальнення щодо юридичної природи видів поліцейських адміністративні послуг в Україні:

1) поліцейські адміністративні послуги поділяються на адміністративно-сервісні, які надаються виключно за ініціативою приватних осіб (юридичних осіб) і спрямовані на ухвалення позитивного для заявників адміністративного акта (фактичної дії), та адміністративно-владні, які передбачають втручання поліції з метою захисту порушених прав, свобод, законних або публічних інтересів через видання негативного для приватних осіб адміністративного акта, як-от постанови про взяття дитини на профілактичний облік;

2) патрульна поліція надає найширший спектр сервісних поліцейських адміністративні послуг, що включає цілодобове патрулювання для забезпечення публічного порядку та безпеки, контроль за дотриманням правил дорожнього руху та його регулювання, швидке реагування на правопорушення, надання невідкладної допомоги потерпілим до прибуття професійних медичних та служби цивільного захисту, охорону місця події в первинному стані до прибуття слідчого органу досудового розслідування, а також активну взаємодію з громадянами (юридичними особами), населенням та громадськими організаціями;

3) поліцейські адміністративні сервісні послуги також включають охорону фізичних осіб, об'єктів, майна, швидке реагування на порушення публічного порядку, якщо вони безпосередньо здійснюється поліцейськими Національної поліції України, проте підкреслено, що схожі дії цивільного персоналу охорони не можна вважати поліцейськими послугами;

4) примусові поліцейські адміністративні послуги полягають у тому, що поліцейські мають право як крайній та невідкладний захід правоохоронної діяльності застосовувати заходи поліцейського примусу. Це включає поліцейське піклування, застосування фізичної сили та спеціальних засобів для припинення правопорушень, забезпечення безпеки та захисту громадян відповідно до чинного законодавства. Ці заходи застосовуються мінімально необхідною мірою для безпосереднього припинення вчинення небезпечного правопорушення з наданням правопорушнику невідкладної медичної допомоги одразу після застосування примусового заходу;

5) контрольні заходи реалізуються підрозділами Національної поліції України в процесі перевірки дотримання фізичними та юридичними особами встановлених правил зберігання, використання та обігу зброї, спеціальних засобів захисту, боєприпасів, вибухових речовин та інших небезпечних предметів, що підлягають регулюванню відповідно до дозвільної системи. Вагомим чинником в умовах воєнного стану є контроль (нагляд) за особами, які підозрюються у співпраці з російським агресором. Метою таких заходів є забезпечення обороноздатності, безпеки громадян, запобігання незаконному використанню або зберіганню цих засобів, а також контроль за їхнім правомірним використанням відповідно до чинного законодавства;

б) інформаційні поліцейські адміністративні послуги спрямовані на надання інформації громадянам про стан правопорядку та роз'яснення законодавства (наприклад, поліція пояснює механізм доставки до центрів комплектування осіб, які ухиляються від призову).

Отже, поліцейська адміністративна послуга як вид надання поліцейських послуг – це окремий сектор адміністративної діяльності

Національної поліції, що об'єднує низку послідовних адміністративних дій поліцейських (органів, підрозділів), які здійснюються за відповідною адміністративною процедурою зі спільними ознаками, що характеризують правовий стан відповідно до строків, становлення, розгортання та завершеності з метою досягнення ефективності при забезпеченні публічної безпеки й порядку, охорону прав і свобод людини та інтересів суспільства і держави, протидію злочинності, а також надання допомоги особам, які потребують її з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій у межах, визначених законом. Доведено, що основні види поліцейських адміністративних послуг за критерієм використання працівниками (органами, підрозділами) інструментів публічного адміністрування поділяються на адміністративно-сервісні, превентивні, примусові, контрольні та інформаційні [8].

2.2. Інформаційні поліцейські адміністративні послуги в Україні.

Українське суспільство живе в умовах повномасштабного російського терористичного вторгнення в Україну, що підтримується країною-агресором засобами інформаційної війни. Інформаційна війна росії проти України має комплексний та багатоаспектний характер, включаючи економічні, енергетичні, торгові, дипломатичні, психологічні й інформаційні складові. Інформаційні війни відіграють вирішальну роль у здобутті переваги, деморалізації супротивника, легітимації агресії та дискредитації противника. Основними об'єктами впливу російської інформаційної війни є українське суспільство, треті держави та міжнародна спільнота. Використання інформаційної зброї, зокрема кібернетичної, часто порушує норми міжнародного гуманітарного права, що призводить до значних жертв серед цивільного населення. Міжнародна спільнота, включаючи ООН, ПАРЕ та інші організації, активно реагує на російську інформаційну агресію,

підтверджуючи суверенітет і територіальну цілісність України. Інформаційна війна слугує прикриттям агресії російської федерації проти України та є невід'ємною частиною цієї агресії, сприяючи ескалації конфлікту, ксенофобії, тероризму та дискредитації українського суспільства й влади [55].

Інформаційна війна – це цілеспрямовані комплексні, часто підступні цинічні дії, спрямовані на досягнення інформаційної переваги через заподіяння шкоди психологічному здоров'ю, національній безпеці за допомогою різноманітних інформаційних процесів та систем супротивника при одночасному захисті власного інформаційного поля, інформації, інформаційних процесів та систем пропаганди. Від моменту лютого вторгнення 2022 року російських терористичних військ ворожа пропаганда значно активізувалася: було поширено безліч дезінформації, спрямованої на дискредитацію українського народу, влади та збройних сил оборони, інших сил безпеки оборони України. Для цього російські пропагандисти, російські блогери та спеціальні служби вдавалися як до традиційних, так і до нетрадиційних методів ведення інформаційної війни. Йдеться про розповсюдження неправдивих відомостей через соціальні мережі, звичайні медіа, месенджери та інші канали зв'язку. Особливо вдало ними використовується така соціальна мережа, як Телеграм. Особливості її в тому, що вона дуже поширена як серед російських, так і українських споживачів інформації. Важливою особливістю стало те, що російська влада називає цю війну «спецоперацією», що дозволяє дійти висновку про укорінення брехні у свідомості росіян. Водночас Україна протидіє цьому наступу, застосовуючи власну тактику, головним критерієм якої є подання та швидке поширення об'єктивної правдивої інформації (хоча останнім часом часто застосовується тактика інформаційної «тиші»). Завдяки цьому вдалося досягти значних успіхів в інформуванні європейських та світових партнерів [87].

На початку повномасштабного російського терористичного вторгнення С. Корсунський справедливо зазначив, що інформаційна війна є вирішальним чинником перемоги українського народу в російсько-українській війні.

Україна веде асиметричну війну проти ядерної держави з переважаючим військовим потенціалом. Від того, як за кордоном сприймають події в Україні, залежить рівень політичної підтримки, обсяги допомоги та масштаби санкцій проти агресора. Перший раунд інформаційного протистояння Україна виграла завдяки відкритості, високому професійному рівню організації інформаційної кампанії та активній роботі в світових медіа та соціальних мережах. Росія, урахувавши ці уроки, підготувалася до інформаційної контратаки, зосередивши зусилля на дискредитації санкцій, звинуваченнях США у провокуванні конфлікту та спробах послабити підтримку України з боку Заходу. Китайські медіа формують враження, що агресія росії – це війна США проти росії руками України, тоді як в Індії наголошують на локальному значенні конфлікту. Навіть у Японії, де уряд і народ підтримують Україну, час від часу лунають голоси про шкідливість санкцій для економіки та спрощене сприйняття росії як агресора, що є наслідком тривалого російського впливу на громадську думку. Росія також веде інформаційно-дипломатичну війну проти держав, які підтримують Україну в ООН, використовуючи методи дезінформації, звинувачення та вето з метою помсти. Аналіз міжнародного інформаційного простору свідчить про значну кількість російських журналістів, які легалізувалися в міжнародних агентствах і поширюють проплачену російськими пропагандистами та спецслужбами інформацію. Після 24 лютого 2022 року вони готують матеріали, що мають викликати сумнів у звірствах росіян, виправдовуючи наративи правлячої в росії влади. Навіть повідомлення від всесвітньо відомих агентств варто сприймати критично, що є необхідним інструментом правди [60].

Однак у нинішніх умовах ситуація стала помітно складнішою. Це насамперед пов'язано як з об'єктивними, так і суб'єктивними недоліками в проведенні інформаційних заходів щодо мобілізації, яка дуже потрібна Збройним силам та іншим силам безпеки й оборони України. Користуючись прорахунками чинної влади щодо захисту поранених українських героїв та іншими недоліками, пов'язаними із соціальним та фінансовим забезпеченням

військовослужбовців, російські спеціальні служби розгорнули потужну інформаційну кампанію, використовуючи широкий арсенал засобів для протидії мобілізації в Україні. І це не лише фейки та перекручення певних подій, а й імітація, майстерно змонтована штучна реальність, яка схожа на правду і яка призводить до негативних суспільних настроїв серед певної частини населення України. Перед громадянами України як користувачами інформаційного контенту розігрується театр, який має переконати їх у тому, що більшість українців не бажають воювати. Російська пропаганда намагається нав'язати українській аудиторії специфічну, негативно заряджену лексику, неминучість загибелі на війні під керівництвом непрофесійних командирів. Усе це робиться для того, щоб антимобілізаційний дискурс укорінився в нашому суспільстві, і українці почали агітувати проти самих себе. У цьому випадку російські спецслужби залишаються осторонь, лише задаючи правильний як для виконання своїх завдань напрямок контрольованого напруження й незадоволення в українському суспільстві [132].

Загроза для української нації є дуже серйозною. Найбільш уразливою аудиторією серед українських споживачів російського інформаційного контенту (російської пропаганди) є прихожани УПЦ російського патріарху, інші маргінальні особи. Російська пропаганда не тільки роздухує ці страхи, а й допомагає їх «раціоналізувати» на рівні підсвідомості частини громадян України. Постійний потік різнокаліберних майстерно сформованих фейків створює негативне інформаційне тло для мобілізації й військової служби загалом. Росіяни діють практично на всіх онлайн-майданчиках, якими користуються громадяни України. Особливо вразливими зараз виглядають впливова західна соціальна мережа (X), яка має неоднозначну репутацію, пов'язану з інформаційною політикою її власника, а також соціальна мережа (Телеграм), яка є розповсюдженою та здійснює широкий, зокрема маніпулятивний, вплив на значну кількість осіб. У цьому зв'язку велике значення має взаємодія з цими платформами, щоб підвищити їх захищеність

від дезінформації, адже проти України ведеться потужна робота, яка вимагає сильної відповіді не лише з нашого боку, а й з боку західних партнерів і союзників, які також є об'єктами російських інформаційних атак [132].

Із метою протидії поточним і прогнозованим загрозам національній безпеці та національним інтересам України в інформаційній сфері, забезпечення інформаційної безпеки України, виявлення та протидії дезінформації, ефективної боротьби з російською пропагандою, деструктивними інформаційними впливами та кампаніями, а також запобігання спробам маніпулювання громадською думкою функціонує Центр протидії дезінформації. Він підпорядковується Раді національної безпеки і оборони України та координується її секретарем. Центр було утворено за Указом Президента України від 7 травня 2021 р. № 187. До основних напрямків діяльності Центру належать: моніторинг та аналіз інформаційного простору з метою виявлення дезінформації та загроз інформаційній безпеці; взаємодія з органами виконавчої влади, правоохоронними та розвідувальними органами, прокуратурою, органами місцевого самоврядування, підприємствами та організаціями для отримання статистичних даних, інформації, довідкових матеріалів тощо; протидія дезінформації та пропаганді через надання об'єктивної інформації, спростування неправдивих відомостей та інформування громадськості про реальні загрози; підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів для Ради національної безпеки і оборони України та інших зацікавлених органів; участь у розробленні та реалізації стратегій і політик, спрямованих на підвищення рівня інформаційної безпеки держави [89].

Отже, наведений вище матеріал дозволяє узагальнити певні способи, які мають використовувати органи та підрозділи Національної поліції України при наданні інформаційних поліцейських адміністративних послуг. До них належать: моніторинг інформаційного простору для постійного аналізу з метою своєчасного виявлення дезінформації та загроз; взаємодія та співпраця з державними органами, зокрема іншими правоохоронними органами,

громадськими організаціями для обміну інформацією; протидія дезінформації, що передбачає швидке спростування фейкової інформації та надання об'єктивних даних; інформування громадськості щодо своєчасного та достовірного повідомлення населення про реальні загрози; збір та аналіз даних для підготовки рекомендацій і стратегій для керівництва Національної поліції, Міністерства внутрішніх справ України, Кабінету Міністрів України та Ради національної безпеки і оборони України.

У загальному розумінні інформаційна послуга – це надання інформації певними суб'єктами, певного виду користувачам на їх запит. Метою інформаційної послуги є задоволення різноманітних інформаційних потреб фізичних і юридичних осіб як користувачів інформації. Інформаційні послуги надаються бібліотеками, інформаційними центрами, системами та іншими організаціями, які здійснюють пошук, добір, аналітико-синтетичне опрацювання, зберігання та надання інформації користувачам. За формою інформаційні послуги поділяються на матеріальні (надання потрібних відомостей на паперових або електронних носіях інформації, мікроносіях), нематеріальні (підготовка і проведення конференцій, нарад, лекцій, консультацій, «круглих столів» тощо, а також їх інформаційний супровід), комбіновані (організація виставок нових надходжень видань, підготовка бібліографічних описів, тематичних і аналітичних оглядів, аналітичних довідок, реферування документів, усні та письмові переклади з іноземних мов), електронні (сканування текстів, надання робочих станцій користувачам, формування інформаційних масивів, наповнення баз даних тощо), а також методичні розробки. Спеціалізована інформаційна послуга полягає у здійсненні певного технологічного процесу науково-інформаційної діяльності та переданні отриманого кінцевого результату споживачам для задоволення їхніх інформаційних потреб [142].

У системі Національної поліції України функціонує інформаційно-комунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України», яка складається з технічних і програмних засобів, призначених для

оброблення даних, які створюються в процесі діяльності Національної поліції України та її інформаційно-аналітичного забезпечення і є функціональною підсистемою єдиної інформаційної системи МВС України. Власником системи є Національна поліція України, яка відповідає за організацію матеріально-технічного та кадрового забезпечення. Адміністратором системи є уповноважений структурний підрозділ апарату центрального органу управління Національної поліції України, відповідальний за вирішення організаційних питань, захист інформації, надання доступу користувачам та розвиток системи. Користувачами системи є посадові особи органів (підрозділів) поліції, яким надано відповідні права доступу, а також фізичні особи та інші уповноважені посадові особи суб'єктів Єдиної інформаційної системи МВС України з відповідними правами доступу [97].

Власник системи забезпечує постійний моніторинг інформаційного простору для виявлення дезінформації та загроз, вживає заходів для ефективного функціонування системи, зокрема технічні та кадрові ресурси. Адміністратор системи вирішує організаційні питання щодо її функціонування, включаючи ведення обліку користувачів та надання їм доступу, забезпечує захист інформації від несанкціонованого доступу, знищення, модифікації та блокування доступу до неї за допомогою організаційних і технічних заходів, займається розвитком і вдосконаленням системи, координацією її складових частин. Ідентифікація користувачів та підтвердження цілісності даних забезпечується застосуванням електронного підпису або інших засобів авторизації, а кожна дія користувача фіксується у спеціальному електронному архіві для забезпечення контролю. Користувачі системи зобов'язані не розголошувати інформацію, дотримуватися законодавства у сфері захисту інформації та відповідати за достовірність введеної інформації. Адміністратор системи забезпечує електронний документообіг в органах поліції та обмін електронними документами з МВС України [97].

Отже, інформаційно-комунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України» є дуже вагомим верифікованим інформаційним джерелом. Вона могла б стати комплексним інструментом публічного адміністрування, який надає можливість Національній поліції України надавати громадянам та юридичним особам інформаційні поліцейські адміністративні послуги, до яких існує найвища міра довіри [142].

У цій царині не існує інформаційно-публічного вакууму, адже для вирішення завдань надання адміністративно-інформаційних послуг на рівні МВС України, Національної поліції України, головних управлінь національної поліції та деяких інших підрозділів і органів існують підрозділи комунікації (зв'язків з громадськістю). Так, на центральному рівні основними завданнями Департаменту комунікації МВС України є участь у формуванні та реалізації державної інформаційної політики у сферах діяльності МВС України, Головного сервісного центру, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС України, а також за дорученням міністра МВС України – у сферах діяльності Національної поліції України та інших центральних органів виконавчої влади МВС України. Це завдання виконуються через взаємодію з медіа, іншими засобами комунікації та громадськістю для забезпечення всебічного й об'єктивного інформування громадян про діяльність МВС України, сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сферах діяльності МВС України. Також здійснюється аналіз та моніторинг інформації про діяльність МВС України, яка оприлюднена в медіа та інтернет-мережі. Здійснюються заходи з протидії інформаційно-гібридним загрозам, створюється медіапродукція, інформаційний та креативний контент (текстовий, графічний та мультимедійний), а також презентаційні матеріали для забезпечення стратегічних комунікацій [32].

Це стосується безпосередньо Національної поліції України. На рівні ж центрального апарату, а також головних управлінь в місті Києві та областях на професійній основі надання інформаційних поліцейських адміністративних

послугу здійснюється підрозділами зв'язків із громадськістю Національної поліції України, які є структурними частинами названих органів Національної поліції України. Їх працівники в більшості випадків мають статус поліцейських та одночасно мають професійну медіа-освіту. У разі потреби вони отримують і правовий статус журналістів [157].

До основних способів надання інформаційних поліцейських адміністративних функцій належать: комунікація з медіа та громадськістю; координація взаємодії з медіа, інформування громадян про діяльність поліції, підтримка зв'язків із громадськістю; моніторинг та аналіз інформації про діяльність поліції, яка оприлюднена в медіа та інтернет-мережі, для швидкого реагування; протидія інформаційно-гібридним загрозам через створення медіа-продукту, інформаційного та креативного контенту для стратегічних комунікацій; підготовка поліцейських до спілкування з медіа, надаючи інструктажі щодо змісту висловлювань та законодавчих норм права, що забезпечує законність і етичність їх виступів. Також здійснюється координація стосовно взаємодії з медіа під час воєнного стану, забезпечуючи надходження інформації лише від керівників Національної поліції України або за погодженням з ними, розглядається можливість надання окремим працівникам адміністративно-правового статусу журналіста для забезпечення захисту прав та ефективного виконання обов'язків [157].

Наприклад, Відділ комунікації Головного управління Національної поліції України в Полтавській області отримав, обробив та за погодженням із керівництвом розмістив на офіційному вебсайті Головного управління сім верифікованих інформаційних повідомлень. Зокрема повідомлення про те, що 17 липня 2024 року на Полтавщині поліція розкрила 48 злочинів, отримала понад 850 заяв і повідомлень, з яких 188 мали ознаки кримінальних правопорушень, включаючи крадіжки, шахрайства та наркозлочини. Також було розміщено інформацію про розшук безвісти зниклої громадянки ОСОБИ-1, а також про встановлення обставин смерті 15-річного хлопця в Лубенській громаді, ймовірно отруєного чадним газом. Поліція розшукала зниклу

неповнолітню дівчину та оголосила набір кандидатів на вакантні посади інспекторів відділу служби «102». Розслідуються обставини загоряння автомобіля та травмування чоловіка на виробництві. Також повідомляється, що поліція розслідує дорожньо-транспортну пригоду, в якій загинув чоловік, та про факт викрадення новонародженої дівчинки з перинатального центру. Було надано офіційний звіт, що минулої доби було перевірено понад 280 осіб і 310 транспортних засобів у межах заходів воєнного стану [82].

Отже, професійні спеціалізовані органи (підрозділи) комунікації (зв'язків із громадськістю) на рівні Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України та головних управлінь Національної поліції в областях виконують важливі завдання з надання інформаційних поліцейських адміністративних послуг через комунікацію з широким загалом медіа (як правило, попередньо акредитованих) для забезпечення найкращого й об'єктивного інформування громадян про здобутки (успіхи) і проблеми (прорахунки) при здійсненні адміністративної, правоохоронної діяльності, досудового розслідування та безпосереднього захисту зі зброєю в руках Вітчизни спеціальними підрозділами Національної поліції України; здійснюють вчасну та виважену аналітику (моніторинг) інформації про діяльність окремих поліцейських, груп поліцейських, органів (підрозділів) та загалом Національної поліції України, ефективну протидію інформаційно-гібридним загрозам і створюють медіапродукти для комунікацій, координацію медіа діяльності усіх інформаційних ресурсів МВС України, Національної гвардії України, Служби цивільного захисту України та Національної поліції України як під час воєнного стану, так і в умовах мирного часу. Також відбувається виважене сприяння щодо отримання поліцейськими, які надають інформаційні послуги, правового статусу журналіста; проведення внутрішньої організаційної навчальної діяльності з основ професійної підготовки медіа та психологічної підготовки поліцейських, зовнішніх служб, які працюють у однострої поліцейських до спілкування з медіа, суб'єктами громадянського суспільства та громадянами.

Здійснюючи заходи щодо координації та навчання, професійні комунікатори Національної поліції України закладають основу для успішної діяльності в цій сфері інших працівників поліції, адже останні є основними комунікаторами з громадянами та суб'єктами громадянського суспільства. Насамперед це поліцейські патрульної поліції, офіцери громад (дільничні офіцери) та керівники секторів, відділень, відділів та управлінь Національної поліції України. Саме вони найбільше й найчастіше комунікують з пересічними громадянами, вислуховують їхні проблеми, у випадках, передбачених законом, фіксують правопорушення, надають допомогу, а також сервісні та втручальні поліцейські послуги. Саме від їхньої професійної, ефективної, справедливої та законної адміністративної, правоохоронної діяльності та здійснення досудового розслідування залежить вчасне припинення правопорушень, ефективне відновлення порушених прав громадян, а також забезпечення публічного інтересу держави і суспільства загалом. Як наслідок, саме вони в кінцевому результаті формують позитивний чи негативний імідж (рівень довіри) до Національної поліції в громадян України. Відповідно не випадково одним з основних напрямків діяльності професійних комунікаторів системи Національної поліції України є підготовка всіх інших поліцейських, які здійснюють комунікацію з приватними фізичними і керівникам юридичних осіб, до спілкування з медіа, суб'єктами громадянського суспільства та громадянами.

Узявши за основу наукові підходи І. Дрока та В. Мороза щодо організації діяльності дільничних офіцерів поліції, можна узагальнити, що інформаційні поліцейські адміністративні послуги, які надаються поліцейськими населенню (громадянам), включають роз'яснювальну роботу, яка здійснюється через проведення відкритих зустрічей, інформування про права та обов'язки громадян, надання консультацій з правових питань. Організація прийому громадян, реєстрація та обробка звернень є невід'ємною складовою інформаційної, адміністративної та правоохоронної діяльності офіцерів громад і керівників органів (підрозділів) Національної поліції України.

Надання інформації про стан правопорядку на території обслуговування, результати щодо стану забезпечення публічної безпеки та порядку, досудового розслідування і профілактичні заходи є одним із провідних напрямків діяльності керівників органів (підрозділів) Національної поліції України. Поширення інформації про методи самозахисту і способи запобігання злочинним посяганням, надання допомоги та консультацій особам, які постраждали від злочинів, включаючи домашнє насильство, інформування про заходи запобігання домашньому насильству та надання допомоги жертвам, здійснюється офіцерами громад і спеціалізованими підрозділами протидії домашньому насильству через надання відповідних поліцейських адміністративних послуг [36].

Наприклад, звіт офіцера громади, капітана поліції ОСОБИ_1 перед жителями Тиврівської територіальної громади Вінницької області було наповнено важливою інформацією у формі надання інформаційної поліцейською адміністративною послугою, що сприяло забезпеченню безпеки та правопорядку в громаді обслуговування. Офіцер громади ОСОБА_1 надав громадянам актуальну інформацію про криміногенну ситуацію на території обслуговування, про заходи, що вживаються для попередження злочинів та правопорушень, а також рекомендації для покращення безпеки. Основні аспекти звіту включали аналіз ситуації з проблемами криміногенної обстановки в сільських населених пунктах, статистику звернень громадян та результати їхнього розгляду, нагляд за раніше судимими особами, сімейними кривдниками, власниками зброї та сім'ями, що перебувають у складних життєвих обставинах. Поліцейський доповів, що профілактичні заходи охоплюють патрулювання території обслуговування для виявлення правопорушень і виступи в навчальних закладах щодо адміністративної та кримінальної відповідальності. Проведення спільних перевірок за місцем проживання осіб, схильних до вчинення правопорушень, виявлення та ліквідацію точок самогоноваріння, контроль за громадськими місцями. Офіцер громади, капітан поліції ОСОБА_1 запропонував ще більш активну

участь громадян у підтримці правопорядку, наголосив на потребі створення громадського формування для охорони громадського порядку [33].

З урахуванням думки І. Дрок та В. Мороз можна узагальнити, що інформаційні поліцейські адміністративні послуги для громадськості, які надаються поліцейськими, включають проведення навчальних сесій для представників громадських організацій, активістів і волонтерів щодо забезпечення правопорядку та безпеки; організацію спільних заходів, спрямованих на профілактику правопорушень, боротьбу з наркозлочинністю та іншими соціально значущими проблемами; поширення інформації про діяльність Національної поліції України через різні канали комунікації, включаючи прес-релізи, брифінги та офіційні заяви; вивчення та аналіз оперативної ситуації, обмін інформацією з громадськими організаціями для підвищення ефективності правопорядку; участь у правових заходах, семінарах та конференціях з метою підвищення правової культури населення [36, с. 203-209].

Отже, інформаційні поліцейські адміністративні послуги, які надаються поліцейськими громадянам та юридичним особам, включають: роз'яснювальну роботу, що здійснюється через проведення відкритих зустрічей, інформування про права та обов'язки громадян, надання консультацій із правових питань; організацію прийому громадян, реєстрацію та обробку звернень, надання інформації про стан правопорядку на території обслуговування, результати розслідувань та профілактичних заходів. Здійснюється така робота через поширення інформації про методи самозахисту та способи запобігання злочинним посяганням, надання допомоги та консультацій особам, які постраждали від злочинів, та надання допомоги жертвам.

Інформаційні адміністративні послуги для суб'єктів громадянського суспільства (здебільшого для територіальних громад), що надаються поліцейськими Національної поліції України, включають проведення навчальних сесій для представників громадських організацій, активістів та

волонтерів щодо забезпечення правопорядку та безпеки; організацію спільних заходів, спрямованих на виявлення російських колаборантів, профілактику правопорушень, боротьбу з алкогольною залежністю, наркозлочинністю та іншими соціально значущими проблемами; поширення інформації про діяльність поліції через різні канали комунікації, включаючи прес-релізи, брифінги та офіційні заяви; вивчення та аналіз оперативної ситуації, обмін інформацією з громадськими організаціями для підвищення ефективності правопорядку; участь у правових заходах, семінарах та конференціях із метою підвищення правової культури населення.

Звертаючись до проблеми та можливостей комунікації поліцейського з медіа, відзначаємо, що це є важливою поліцейською послугою, яка забезпечує інформування населення, підтримання правопорядку, донесення безпекових, патріотичних меседжів через охоплення значної кількості осіб, що загалом сприяє формуванню позитивного іміджу Національної поліції України. До основних форм взаємодії поліції з медіа належать об'єднання зусиль професійних комунікаторів з іншими працівниками поліції та військовослужбовцями національної гвардії, державної прикордонної служби та служби цивільного захисту населення; забезпечення того, що інформація, яка становить державну та військову таємницю, не може бути оприлюднена; створення надійного партнерства між правоохоронними та журналістами; забезпечення доступу до публічної інформації в порядку, визначеному законом. При цьому кожна сторона взаємодії має дотримуватися балансу адміністративне (інформаційних) обов'язків і прав. Журналісти мають дотримуватися заборонних норм Закону України «Про медіа» [121], а поліція має допомагати пресі в разі порушення їхніх професійних прав. Тим самим уміння поліцейських Національної поліції України толерантно та прагматично будувати відносини з медіа розглядається як важливий критерій їхнього професійного рівня. Важливим аспектом є вміння слухати і говорити, що сприяє змістовному діловому спілкуванню [65].

На думку В. Литвин, форми надання інформаційних послуг (у нашому трактуванні – різновиду поліцейських адміністративних) передбачають обмін інформацією з журналістами на основі комплексного й ретельного вивчення та аналізу оперативного стану, виділення із великого масиву інформації тієї, яку можна й потрібно розкрити широкому загалу громадян; обмін досвідом, спільні семінари й конференції, правове роз'яснення цільових заходів як основи довіри один до одного та вироблення спільного розуміння методологічних підходів до розкриття важливої для громадян та юридичних осіб публічної інформації; розроблення планів та технологій взаємодії, розроблення пропозицій щодо зміцнення правопорядку. Зі свого боку журналісти мають не тільки дотримувати вимог Закону України «Про медіа», однак і дотримуватися етичних стандартів журналістики, виявляти повагу до конкретних поліцейських і загалом до державного інституту Національної поліції України [65].

Отже, форми надання інформаційних поліцейських адміністративних послуг журналістам (медіа) включають такі аспекти взаємного обміну інформацією, що становить спільний інтерес, для швидкого висвітлення подій та інформування громадськості: проведення прес-конференцій та брифінгів, де поліцейські надають журналістам офіційну перевірену інформацію про актуальні події, кримінальні розслідування, успіхи та проблеми у веденні бойових дій спеціальними підрозділами Національної поліції України; поширення прес-релізів та офіційних заяв, які містять достовірну інформацію про діяльність органів і підрозділів Національної поліції України, результати розслідування кримінальних правопорушень; надання інтерв'ю та коментарів поліцейськими посадовими особами (як правило, керівниками органів та підрозділів) для медіа з метою пояснення деталей подій, роз'яснення політики та стратегії адміністративної, правоохоронної діяльності правоохоронних органів; проведення спільних семінарів, тренінгів і заходів із метою підвищення рівня взаєморозуміння між поліцейськими та журналістами, забезпечення виваженого доступу журналістів до публічної інформації

відповідно до законодавства, що регулює інформаційну діяльність; постійний моніторинг медіа з метою виявлення та перевірки фактів, які мають ознаки кримінальних правопорушень і недоліків у діяльності поліцейських; надання допомоги журналістам у випадках порушення їх професійних прав, забезпечення безпеки під час виконання ними своїх обов'язків; здійснення співпраці з журналістами під час підготовки репортажів, документальних фільмів та інших медіа-матеріалів, що висвітлюють діяльність поліції.

Усе вищезазначене в цьому підрозділі дозволяє сформулювати такі узагальнення щодо юридичної природи інформаційних поліцейських адміністративних послуг:

– це сервісна адміністративна діяльність Національної поліції України, що здійснюється на запит громадян або за власною ініціативою органу (підрозділу) у випадках, прямо передбачених чинним законодавством;

– метою такої діяльності є задоволення публічних інформаційних потреб фізичних і юридичних осіб, суб'єктів громадянського суспільства, а також забезпечення публічного інтересу держави, органів місцевого самоврядування та суспільства загалом через надання доступу до наявної та перевіреної важливої публічної інформації, яка може бути оприлюднена для широкого загалу;

– інформаційні поліцейські адміністративні послуги надаються через визначені медійні та комунікаційні форми адміністративних дій, здійснюваних професійними працівниками поліції, керівниками органів (підрозділів), офіцерами громад та в окремих випадках іншими поліцейськими, зокрема патрульної поліції;

– професійні підрозділи комунікації (зв'язків із громадськістю) на рівні МВС України, Національної поліції України та головних управлінь Національної поліції в областях тощо виконують завдання з надання інформаційних поліцейських адміністративних послуг через комунікації з медіа, забезпечуючи об'єктивне інформування громадян. Вони здійснюють аналіз і моніторинг інформації про діяльність Національної поліції України.

протидію інформаційно-гібридним загрозам та створення медіапродукту для комунікацій; під час воєнного стану розглядають можливості надання своїм працівникам статусу журналіста, здійснюють підготовку поліцейських до спілкування з медіа, суб'єктами громадянського суспільства та громадянами;

– до найбільш поширених форм надання інформаційних поліцейських адміністративних послуг належать проведення прес-конференцій та брифінгів, поширення прес-релізів, офіційних заяв та надання інтерв'ю й коментарів поліцейськими посадовими особами; проведення спільних семінарів, тренінгів і заходів, а також участь у правових заходах, семінарах і конференціях; забезпечення доступу журналістів до публічної інформації, моніторинг медіа та надання допомоги журналістам у випадках порушення їхніх професійних прав; проведення навчальних сесій для представників громадських організацій та волонтерів й організація спільних заходів з профілактики правопорушень; участь у правових заходах, семінарах і конференціях з метою підвищення правової культури населення.

Отже, інформаційна поліцейська адміністративна послуга – це сервісна адміністративна діяльність Національної поліції України, що здійснюється поліцейським (органом, підрозділом) із метою задоволення публічних інформаційних потреб фізичних і юридичних осіб або забезпечення публічного інтересу держави, органів місцевого самоврядування та суспільства загалом у різноманітних нематеріальних формах відповідно до певних визначених законодавством адміністративних або (та) рекомендованих за засадами ефективності позитивного впливу на громадян юридичних осіб та суб'єктів громадянського суспільства з метою свідомого дотримання законодавства, допомоги правоохоронним органам у розкритті злочинів, виявлення колаборантів і підвищення правової культури населення загалом [9].

2.3. Превентивні та примусові поліцейські адміністративні послуги в Україні.

Однією з головних відмінностей класичного адміністративного органу від правоохоронного є те, що останній має визначені законодавством повноваження застосовувати заходи державного примусу. Загалом слід підкреслити, що державний примус є невід'ємною ознакою держави і права. Більше того, слід підкреслити, що держава має монопольне право на застосування адміністративного й іншого видів примусу [141].

Тим самим без використання легітимного державного примусу не може функціонувати будь-який правоохоронний орган, зокрема й Національна поліція України. Згідно з профільним Законом України «Про Національну поліцію» поліцейські наділені вагомими повноваженнями щодо застосування превентивних і примусових поліцейських засобів [122].

Згідно зі словником української мови превентивний – це такий, який попереджає що-небудь, запобігає чомусь [112]. Аналіз чинного законодавства, зокрема відповідних норм розділу V «Поліцейські заходи», у логічному поєднанні зі статтею 2 Закону України «Про Національну поліцію» дозволяє узагальнити, що поліцейські заходи є різновидом примусових і превентивних поліцейських адміністративних послуг, які реалізуються відповідно до законодавства України для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень. Основні засади поліцейських заходів включають їхню законність, потребу, пропорційність і ефективність. Потреба поліцейських заходів полягає в тому, що вони застосовуються лише тоді, коли для виконання повноважень поліції не можливо використати інші заходи або коли інші заходи будуть неефективними. Заходи мають завдавати найменшої шкоди як особі, до якої вони застосовуються, так й іншим особам. Поліцейські заходи вважаються пропорційними, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам, не перевищує блага, яке вони захищають [122].

Наприклад, у Херсонській області впроваджено особливий режим в'їзду та виїзду, а також заборонено відвідування прибережних територій уздовж правого берега річок Дніпра, Інгульця, Вирьовчиної та Кошової. Це рішення було ухвалене на підставі наказу голови військової адміністрації від 28 березня 2024 року та рішення Ради оборони Херсонської області. Із метою його виконання поліцейські Головного управління національної поліції України в Херсонській області та придані до них сили здійснюють контроль за виконанням цих заборон та обмежень. Основними завданнями правоохоронців є організація та контроль пропускового режиму на блокпостах, перевірка документів громадян України, іноземців та осіб без громадянства, забезпечення належного порядку на пропускових пунктах, суворий контроль за дотриманням заборони на відвідування територій уздовж правого берега зазначених річок, моніторинг територій, де триває облаштування фортифікаційних споруд, щоб запобігти їх пошкодженню, упровадження заборони на рух транспортних засобів на трасі Мар'янське-Берислав, організація об'їздів для автомобілів та інформування населення про зміни в маршрутах [73].

Поліцейські головного управління Національної поліції Херсонській області отримали наказ та успішно його виконують щодо дотримання цих заходів із метою забезпечення публічної безпеки й порядку. Зокрема це включає використання електронних засобів повідомлення про пересування на території області та забезпечення безпеки цивільних осіб через моніторинг активності безпілотників. Важливою частиною превентивних заходів є інформування громадян про потребу дотримання встановлених обмежень та проведення роз'яснювальної роботи для запобігання правопорушенням. Поліцейські активно співпрацюють із місцевими органами влади для забезпечення ефективного виконання цих заходів і гарантування безпеки жителів Херсонської області [74].

Незважаючи на те, що поліцейські превентивні заходи є відносно новим інститутом адміністративного (поліцейського) права, у науковій літературі їм

присвячена певна увага. Так, професорка О. Синявська доводить, що сутність превентивних поліцейських заходів полягає у запобіганні правопорушенням через створення умов, що знижують можливість їх учинення. Це може включати патрулювання в місцях з високим рівнем злочинності, установлення камер відеоспостереження, проведення інформаційних кампаній серед населення та інші профілактичні дії. Поліцейські заходи мають на меті забезпечення спокою та безпеки в громадських місцях, включаючи контроль за дотриманням правил дорожнього руху, обмеження доступу до певних територій під час масових заходів, перевірку дотримання правил і норм у місцях скупчення людей. Вони спрямовані на запобігання правопорушенням, а не на покарання за їх учинення. Превентивні поліцейські заходи застосовуються виключно на підставі законів та інших нормативно-правових актів. Поліцейські мають діяти в межах своїх повноважень і з дотриманням прав та свобод громадян. Превентивні заходи спрямовані на регулювання суспільних відносин за допомогою адміністративно-правових норм, мають профілактичний характер впливу на учасників цих відносин. Вони орієнтовані на захист як публічних, так і приватних інтересів, забезпечення безпеки й порядку в суспільстві. Поліцейські зобов'язані інформувати осіб про причини застосування превентивних заходів, а також доводити до їх відома нормативно-правові акти, які формують правову підставу застосування цих заходів [135].

Згідно з чинним законодавством превентивні поліцейські заходи включають перевірку документів особи, опитування особи та поверхневу перевірку й огляд її одягу та ручної поклажі, зупинку транспортного засобу та його догляд, вимогу залишити місце й обмеження доступу до визначеної території та обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; проникнення до житла чи іншого володіння особи (у більшості випадків – виключно за санкцією суду); перевірку дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; застосування технічних приладів і засобів, що мають функції фото- і кінозйомки,

відеозапису, перевірку дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом; поліцейське піклування. Під час проведення превентивних заходів поліція зобов'язана повідомити особу про причини їх застосування та довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких вони здійснюються. Поліцейські заходи також передбачають реагування на правопорушення, визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України, і вживаються для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці та порядку або припинення їх порушення [122].

Наприклад, на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456 визначено порядок здійснення поліцією поліцейської адміністративної послуги у формі перевірки документів осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, що передбачає правові підстави для такої перевірки. Перевірка здійснюється відповідно до Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, інших законів, норми яких уточнюються, деталізуються в підзаконних нормативно-правових актах. Підкреслюються особливості такої діяльності в умовах воєнного стану, коли на підставі наказу військового командування уповноважені особи, зокрема посадові особи Національної поліції України, здійснюють такі перевірки документів у громадян та посадових осіб. Підставами для перевірки документів є зовнішні ознаки особи, що схожі на ознаки розшукуваної чи зниклої особи, підозра на вчинення правопорушення, наявність зброї, боєприпасів, наркотичних засобів та інших заборонених речей, перебування в місці вчинення правопорушення або надзвичайної події, підозра на причетність до вчиненого правопорушення [106].

Повертаючись до теоретичного аналізу слід відзначити, що, на думку В. Капуляка, превентивні поліцейські заходи – це дії або комплекс дій превентивного характеру, спрямовані на обмеження прав і свобод людини, які

застосовуються поліцейськими відповідно до закону з метою забезпечення виконання покладених на поліцію завдань. Основними рисами превентивних поліцейських заходів є здатність регулювати суспільні відносини за допомогою адміністративно-правових норм і профілактичний вплив на учасників правовідносин. Ці заходи поєднуються з категоріями профілактики, запобігання та попередження, що виявляється в їх адміністративно-попереджувальній сутності. Вони мають профілактичний, інформативний, виховний характер і спрямовані на захист як публічних, так і приватних інтересів. Загальною вимогою до проведення превентивних поліцейських заходів є дії, спрямовані на забезпечення прав і свобод осіб, до яких вони застосовуються, через інформування їх про причини застосування заходу та доведення до їх відома змісту нормативно-правових актів, що формують правову підставу для застосування цих заходів [48].

Відповідно до психології права Я. Посохова підкреслює, що психологічна сутність превентивних поліцейських заходів полягає у здатності поліцейських ефективно взаємодіяти з різними категоріями населення, включаючи осіб, схильних до девіантної поведінки. Це включає проведення роз'яснювальної роботи, застосування методів психолого-педагогічного впливу та вміння своєчасно ідентифікувати потенційні загрози. Поліцейські, які здійснюють превентивні заходи, мусять мати високий рівень психологічної стійкості, саморегуляції та соціального інтелекту. Вони мають бути готовими до взаємодії з правопорушниками, що вимагає наявності професійних навичок зниження конфліктності, емпатії та здатності до конструктивного вирішення проблемних ситуацій. Психологічна підготовка поліцейських включає вивчення особливостей особистості громадян та відпрацювання методів психолого-педагогічного впливу, що сприяє формуванню стійких професійних якостей. Ефективна превентивна діяльність передбачає реалізацію таких функцій, як стратегічне та поточне планування профілактичних заходів, виявлення проблемних аспектів профілактичної діяльності, розроблення заходів щодо їх усунення, а також збір та аналіз

статистичних даних щодо здійснених превентивних заходів. Превентивна робота поліцейських спрямована на забезпечення громадської безпеки, захист публічних і приватних інтересів та включає інформативну, виховну і роз'яснювальну діяльність [109].

Н. Домброван та К. Ізбаш пишуть, що поліцейські превентивні заходи застосовуються поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень, запобігання вчиненню правопорушень, підтримання публічного порядку й безпеки за різних надзвичайних ситуацій. Сутність поліцейських превентивних заходів полягає в запобіганні правопорушенням через створення умов, що зменшують можливість їх учинення. Це може включати патрулювання в місцях із високим рівнем злочинності, установлення камер відеоспостереження, проведення інформаційних кампаній серед населення та інші профілактичні дії [34].

Поліцейські заходи також передбачають підтримання громадського порядку через забезпечення спокою та безпеки в громадських місцях, контроль за дотриманням правил дорожнього руху, обмеження доступу до певних територій під час масових заходів, перевірку дотримання правил і норм у місцях скупчення людей. Варто зазначити, що превентивні заходи не мають карального характеру і не передбачають встановлення вини особи як обов'язкової умови їх застосування. Застосування цих заходів регулюється виключно законами та іншими нормативно-правовими актами з дотриманням прав і свобод громадян. Превентивні заходи орієнтовані на регулювання суспільних відносин через адміністративно-правові норми, мають профілактичний, інформативний і виховний характер, спрямовані на захист як публічних, так і приватних інтересів, забезпечення безпеки і порядку в суспільстві [34].

Перед тим, як формувати узагальнення, повторимо, що в наших наукових публікаціях ми довели, що поліцейські послуги в адміністративно-правовому аспекті – це діяльність посадових осіб (органів і підрозділів) Національної поліції України на основі реалізації норм адміністративного

права, спрямована на забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства, держави, публічної безпеки й порядку та безпеки фізичних і юридичних осіб, їхнього майна, що здійснюється через ухвалення адміністративних актів, здійснення фактичних дій, контрольних заходів і використання інших інструментів публічного адміністрування [5; 6; 7]

Усе вищезазначене дозволяє сформулювати певні узагальнення щодо превентивних поліцейських адміністративних послуг в Україні як форми реалізації поліцейських превентивних заходів.

По-перше, до них належать адміністративні дії, що включають заходи щодо перевірки документів осіб та опитування; здійснення поверхневого огляду та перевірки; зупинку транспортних засобів; вимогу залишити місце, обмеження доступу до певних територій та обмеження пересування осіб і транспортних засобів; перевірку дотримання вимог дозвільної системи; застосування технічних засобів для фото- та відеозйомки; перевірку дотримання обмежень, установлених для осіб під адміністративним наглядом; та здійснення поліцейського піклування.

По-друге, превентивні заходи застосовуються виключно на підставі законів та інших нормативно-правових актів, і лише тоді, коли для виконання повноважень поліції не можливо використати інші способи, або коли інші заходи будуть неефективними. Вони мають заподіювати найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам, і мають бути спрямовані на досягнення поставленої мети та забезпечення виконання повноважень поліції.

По-третє, перелік і порядок надання превентивних поліцейських адміністративних послуг визначаються виключно законами України, такими як «Про Національну поліцію», «Про правовий режим воєнного стану», «Про оборону України», «Про національну безпеку України», «Про основи національного спротиву», Кодекс України про адміністративні правопорушення. Адміністративні процедури їх надання уточнюються та деталізуються підзаконними нормативно-правовими актами, затвердженими наказами МВС України та Національної поліції України.

По-четверте, метою поліцейських превентивних заходів є забезпечення обороноздатності України, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидія злочинності, підтримка публічної безпеки і порядку. Вони спрямовані на запобігання правопорушенням, виявлення та усунення причин і умов, що їх провокують. Крім того ці заходи передбачають виявлення та передання Службі безпеки України інформації про осіб, які обґрунтовано підозрюються у співпраці з російськими окупантами, про охорону громадського порядку в публічних місцях, забезпечення безпеки дорожнього руху, запобігання дитячій бездоглядності та правопорушенням серед дітей, а також протидію та припинення насильства в сім'ї. Додатково здійснюється контроль за дотриманням правил зберігання і використання зброї, засобів індивідуального захисту, боєприпасів, вибухових речовин та інших небезпечних матеріалів.

Отже, превентивні поліцейські адміністративні послуги в Україні є формою реалізації превентивних заходів, що становлять собою різноманітну втручальну адміністративну діяльність поліцейських (органів, підрозділів) Національної поліції України, спрямовану на попередження та запобігання вчиненню правопорушень, порушень прав і свобод людини, а також захист інтересів суспільства і держави.

Переходячи до аналізу примусових поліцейських адміністративних послуг, слід насамперед підкреслити згідно з теорію права, що структура норми права складається з гіпотези, диспозиції та санкції [141]. Відповідно практично кожна норма права має бути захищена потенційним чи реальним державним примусом. В іншому випадку вона перетворюється на аморфну структуру, яка не зможе забезпечити ефективність правового регулювання, насамперед забезпечувати права і свободи громадян та публічний інтерес держави. Без усякого сумніву, в умовах правової демократичної держави певне місце займають норми м'якого права, які не захищені засобами державного примусу. Однак такі норми ефективно діють тільки в умовах мирного часу та високої правової культури, правосвідомості громадян та

дотримання посадовими особами етичних правил. Проте ніколи і ніде м'які норми права в повному обсязі не зможуть замінити звичайні норми права, які мають бути в обов'язковому порядку захищені примусовими засобами у випадку їх недотримання.

Отже, державний примус загалом та один з її сучасних гуманістичних різновидів – примусові поліцейські адміністративні послуги – є такими, що будуть об'єктивно застосовуватися адміністративними органами, поки буде існувати людська цивілізація. А виходячи з теорії «вічності» існування й розвитку людства [24], найбільш м'який спосіб зовнішнього виразу державного примусу – примусові поліцейські адміністративні послуги – також мають право на тривале ефективне й одночасно справедливе як для приватних осіб використання.

У теорії адміністративного права державному (публічному) примусу приділяється значна увага. Т. Коломоєць доводить, що адміністративний примус у публічному праві має комплексну юридичну природу, яка виражається в офіційному, державновладному характері його застосування, здійснюваному уповноваженими державними органами, а в деяких випадках – громадськими організаціями щодо фізичних та юридичних осіб. Цей вид примусу характеризується множинністю суб'єктів застосування, відсутністю службового підпорядкування між суб'єктами застосування та об'єктами впливу, специфічністю юридико-фактичних підстав, які можуть включати як наявність, так і відсутність протиправного діяння, багатоваріантністю зовнішніх форм прояву та примусовим характером. Адміністративний примус має ретро-перспективну спрямованість, поєднуючи попереджувально-виховну, припиняльну та каральну складові й застосовується у спрощеному, оперативному, економному процесуальному режимі, який не потребує надмірного документального забезпечення і не пов'язаний зі значними матеріальними витратами. Метою цього примусу є досягнення багатоаспектної ретро-перспективної мети, що включає превенцію, припинення протиправних діянь, забезпечення провадження у справах про

правопорушення, притягнення винних осіб до відповідальності, попередження та локалізацію наслідків надзвичайних ситуацій [54].

А. Комзюк вважає, що адміністративний примус у правовій системі України є комплексним правовим явищем. Він має державновладний характер, який надає державі та її уповноваженим органам право застосовувати примус від імені суспільства. Це дозволяє державі підкоряти громадян установленими правовими нормами навіть у разі розбіжностей з їхніми переконаннями. Державна влада використовує легалізований примус для забезпечення дотримання законів, який водночас є засобом легітимації та легалізації дій держави. Примус і державна влада є взаємопов'язаними та невід'ємними елементами, без яких поняття держави втрачає сенс. Адміністративний примус діє як реакція на неправомірну поведінку, що підтверджує теорію Гегеля про «другий примус», який є відповіддю на «перший примус» у формі правопорушення [26]. Примус має специфічні властивості, що визначають його сутність: він застосовується до осіб, які не перебувають у підпорядкуванні органів, що його здійснюють, незалежно від волі цих осіб. Засоби примусу можуть бути морального, майнового, особистісного або іншого характеру і спрямовані на охорону суспільних відносин у сфері державного управління через попередження, припинення та покарання за правопорушення [55].

На думку М. Дембітської, державний примус визначається як метод впливу держави на свідомість та поведінку суб'єктів, а також на їхнє майно, з метою запобігання правопорушенням, покарання та виправлення правопорушників, відновлення порушених прав. Цей метод застосовується незалежно від волі та бажання зобов'язаних суб'єктів. Влада через норми права здійснює примус, який є невід'ємною рисою права і фундаментальною умовою його існування в будь-якому суспільстві. Легітимне застосування фізичного примусу з боку уповноважених органів є необхідним для виконання і дотримання права. Органи публічного примусу виконують роль захисту і відтворення права, регулюючи відносини між людьми. Вплив, який виходить

від суб'єкта управління до об'єкта, дозволяє підпорядковувати волю та діяльність останнього для досягнення визначених цілей [31].

Важливим аспектом примусу є його результативність, що визначає досягнення мети впливу. Примус виключає вибір у того, до кого він застосовується, примушуючи підкорятися. При цьому адміністративний примус має чітко визначені ознаки, що відрізняють його від інших видів державного примусу. Він застосовується як засіб забезпечення публічного адміністрування системою і не завжди пов'язаний із адміністративним правопорушенням. Адміністративний примус здійснюється уповноваженими адміністративними органами, коло яких визначено нормативно-правовими актами. Процедура застосування адміністративного примусу відрізняється високим рівнем оперативності, що підвищує його ефективність. Він є правовим засобом захисту суспільних відносин від протиправних дій, відновлення правового стану, забезпечення громадського порядку, а також покарання винних осіб. Адміністративний примус постає як авторитарний, але необхідний метод охорони правопорядку, власності, прав та інтересів громадян і організацій, створюючи нормальні умови для діяльності апарату публічної влади [31].

Такі основні підходи до наукового розуміння юридичної природи публічного (державного) та адміністративного примусу існують в юридичній літературі. Нам би хотілось підкреслити, що вони не є суперечливими, а навпаки – підтверджують і доповнюють один одного.

Проте в нашому науковому аналізі частиною предмета дослідження є не загалом інститут адміністративного примусу, а його певна частина – адміністративна діяльність поліцейських (органів, підрозділів) поліції щодо застосування такого поліцейського заходу примусу, як поліцейської адміністративної послуги.

У нашому випадку користувачами таких послуг є не особа, щодо якої вони застосовуються, а громадяни, фізичні та юридичні особи права, свободи та законні інтереси яких порушує перша особа (потенційний правопорушник).

Також, у більшості випадків примусові поліцейські адміністративні послуги надаються загалом Українському народу (суспільству) через забезпечення загального правопорядку та безпеки.

Отже, в адміністративно-правових відносинах при наданні поліцейських адміністративних послуг беруть участь три суб'єкти з різними правовими властивостями (адміністративно-правовим статусом):

1) суб'єкт надання поліцейської адміністративної послуги, об'єктизований у формі поліцейського (органу, підрозділу) Національної поліції України;

2) правопорушник прав, свобод та законних інтересів громадян, фізичних і юридичних осіб та (або) загалом публічного інтересу Українського суспільства – як особа, протиправна поведінка якої знімається примусом другого типу;

3) суб'єкт отримання поліцейської адміністративної послуги в особі громадянина (іноземця, особи без громадянства), фізична особа зі спеціальним статусом, юридична особа, права, свободи та законні інтереси якої порушені, та (або) Українське суспільство загалом в аспекті порушення публічного інтересу.

Адміністративно-правовий статус суб'єкта надання поліцейської адміністративної послуги у формі поліцейського, органу, підрозділу Національної поліції України розкритий нами ґрунтовно в першому розділі. Зараз ми тільки підкреслимо, що він є: відповідно до предмета нашого аналізу – адміністративно правовим; до критерію методології впливу на об'єктів адміністративного права – адміністративно-владним. Іншими словами, відповідно до чинного законодавства у випадках, прямо передбачених ним, – таким суб'єктом, який має право застосовувати примусові заходи.

Суб'єкт отримання поліцейської адміністративної послуги – це громадянин, фізична особа, юридична особа права, свободи та законні інтереси якої порушуються правопорушником, та (або) Українське суспільство загалом. Правовий статус громадян України ґрунтовно розкритий

в нормах Конституції та в Цивільному кодексі України, іноземців та осіб без громадянства – у Законі України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», юридичних осіб – у Цивільному та Господарському кодексах України, законах України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», «Про акціонерні товариства» тощо. Загальною рисою всіх їх у нашому аналізі є те, що їх права, свободи та (або) законні інтереси порушуються, а суб'єкт надання поліцейської адміністративної послуги відповідно до законодавчо прописаної компетенції зобов'язаний втрутитися та припинити протиправні дії правопорушника. Тим самим забезпечуються не тільки приватні інтереси зазначених осіб, однак насамперед – і загальний публічний інтерес Українського народу.

Правопорушник прав, свобод та законних інтересів громадян, фізичних і юридичних осіб та (або) загалом Українського суспільства в нашому аналізі – це завжди фізична особа (або юридична в особі її керівника, або інша посадова особа юридичної особи, до адміністративних обов'язків якої прямо віднесено здійснення певних діянь), яка порушує заборонні норми адміністративного права, посягає на права, свободи та законні інтереси громадян, фізичних і юридичних осіб та (або) загалом на публічний інтерес Українського суспільства. Вона є зобов'язаною як перед суб'єктом отримання поліцейської адміністративної послуги, так і перед суб'єктом надання поліцейської адміністративної послуги. Також зобов'язана щодо другого стерпіти застосований щодо неї примусовий захід, а стосовно першого – відшкодувати в подальшому завдані збитки, і в разі подальшого притягнення до адміністративної відповідальності – стерпіти покарання як визнання (зняття) вини перед Українським народом.

Поліцейські заходи примусу є ширшою категорією порівняно з примусовими поліцейськими адміністративними послугами, що застосовуються поліцією для виконання своїх повноважень та забезпечення публічної безпеки і порядку. Відповідно до чинного законодавства ці заходи

поділяються на три види: фізичний вплив, застосування спеціальних засобів і вогнепальної зброї. Фізичний вплив включає застосування будь-якої фізичної сили та спеціальних прийомів боротьби для припинення протиправних дій. Спеціальні засоби – це система пристроїв, приладів і предметів, призначених для захисту людей та тимчасового ураження правопорушників. Поліцейські можуть використовувати гумові та пластикові кийки, електрошокові пристрої, кайданки, сльозогінні речовини, засоби примусової зупинки транспорту, службових собак та коней, а також інші спеціальні пристрої, включаючи водомети і бронемашини. Застосування примусових заходів має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним. Законність передбачає, що заходи мають бути визначені законом. Ефективність означає, що застосування заходу забезпечує досягнення мети. Під час воєнного стану поліцейські заходи примусу можуть застосовуватися стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, з певними спрощеннями вимог та обмежень. Поліцейський зобов'язаний припинити застосування примусового заходу в момент досягнення очікуваного результату [122].

При цьому не всі поліцейські заходи примусу є такими, що стосуються предмета нашого аналізу. Для здійснення відмежування слід виробити певні критерії (ознаки). На наш погляд, примусові поліцейські адміністративні послуги є такими, що мають відповідати всім без винятку перерахованим ознакам у системі:

1) вид такої послуги має бути прямо передбачений нормами Закону України «Про Національну поліцію» як одна з форм поліцейських заходів примусу;

2) надаються виключно поліцейськими (органами, підрозділами) Національної поліції України;

3) надаються виключно на основі норм адміністративного права, а саме норм Закону України «Про Національну поліцію» та (плюс) одного чи сукупності законів КУаАП, про адміністративні послуги та про адміністративну процедуру, про засади контролю (нагляду), про запобігання

корупції, про охоронну діяльність тощо. Не належать до поліцейських адміністративних послуг примусові діяння поліцейських, які надаються на основі норм кримінального та (або) кримінально-процесуального права;

4) є втручальними, тобто надаються без згоди особи, стосовно якої вони застосовуються;

5) мають за мету виключно публічний інтерес, зовнішнім виразом якого є завдання Національної поліції, визначені однойменним Законом України (пп.1-4, п.1 ст. 2). Зазначені критерії ми формуємо на основі розкритих та сформованих нами засад у першому розділі цієї дисертації.

Виходячи з таких ознак можна висунути гіпотезу, що застосування вогнепальної зброї не може вважатися наданням поліцейських адміністративних послуг. Аналіз положень статей 46 та 46-1 Закону України «Про Національну поліцію» дозволяє узагальнити відповідні положення щодо застосування зброї поліцейськими. Так, застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу, який допускається лише за умови проходження поліцейським відповідної спеціальної підготовки. За загальним правилом, поліцейський має право застосовувати вогнепальну зброю у виняткових випадках для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, захисту осіб від нападу, звільнення заручників, відбиття нападу на об'єкти під охороною, затримання особи, що вчиняє тяжкий злочин і намагається втекти, зупинки транспортного засобу, що створює загрозу, та припинення польоту безпілотного повітряного судна [122].

Сучасна теорія кримінального права та практика нормотворення визначають суспільну небезпечність як головну ознаку злочину. Згідно з ч. 1 ст. 11 Кримінального кодексу України (далі – КК України) кримінальним правопорушенням є суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення. Водночас, ч. 2 ст. 11 КК України наголошує, що не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної

небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній або юридичній особі, суспільству чи державі. Науковці у галузі кримінального права погоджуються, що для криміналізації діянь мають бути дотримані такі юридичні правила: високий рівень суспільної небезпечності, відносна поширеність, заборона діяння, що має відповідати моральним основам кримінального закону, виключати настання серйозних побічних негативних наслідків соціального характеру, діяння мають бути процесуально доказовими, а кримінально-правові заборони не мають суперечити іншим галузям права та міжнародним конвенціям. Практика свідчить, що зміни у кримінальному законодавстві часто обґрунтовуються вимогами «здорового глузду», «загальновідомості», «очевидності» або необхідністю заповнити правову прогалину. При розмежуванні злочинів і адміністративних правопорушень варто враховувати, що обидва види правопорушень мають спільні або схожі ознаки (протиправність, винність, суб'єкт правопорушення, заподіяння шкоди). Однак критерієм розмежування є ступінь суспільної небезпечності. Підвищення ступеня суспільної небезпечності пов'язується з наявністю чи відсутністю тяжких наслідків, розміром реально заподіяної матеріальної шкоди, повторністю чи систематичністю, способом учинення правопорушення, умисним характером його вчинення. Таким чином, суспільна небезпечність є ключовим критерієм розмежування злочинів та адміністративних проступків, будучи збірним поняттям, що складається з конкретних і різнорідних показників, таких як тяжкість наслідків, розмір шкоди, спосіб учинення, умисність дій та інші чинники [64].

Адміністративно-деліктне законодавство включає низку формальних складів адміністративних правопорушень, які характеризуються створенням умов для настання шкоди, але не самим її настанням. Шкода в таких випадках може й не наступити взагалі, проте протиправним визнається створення небезпеки заподіяння несприятливих наслідків. Наприклад, порушення правил щодо карантину людей, санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм, порушення вимог режиму радіаційної

безпеки, порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки тощо. Це свідчить про те, що шкідливість не можна однозначно визначити як єдину ознаку адміністративного правопорушення. Адміністративні правопорушення несуть потенційну загрозу заподіяння реальних збитків суспільним відносинам і, відповідно, є не лише суспільно шкідливими, а й суспільно небезпечними [80].

Розмежування понять «суспільна небезпека» й «суспільна шкідливість» навряд чи є правомірним, оскільки ці явища мають подібний характер. Суспільна небезпека й суспільна шкідливість за своїм змістом дуже близькі та взаємопов'язані, оскільки в певних випадках суспільна небезпека виявляється в заподіянні шкоди суспільству, і навпаки – заподіяння шкоди може бути суспільно небезпечним. Таким чином, адміністративні правопорушення через свою шкідливість є суспільно небезпечними, а ознака суспільної небезпеки фактично деталізує ознаку шкідливості. Для всебічного правового аналізу суспільної небезпеки як обов'язкової ознаки адміністративного правопорушення потрібно дослідити її визначення в правовій літературі, проаналізувати співвідношення понять «суспільна небезпека» адміністративного правопорушення і «шкідливість», виділити суттєві ознаки досліджуваного поняття й запропонувати його дефініцію. Визначення змісту поняття варто починати із з'ясування етимологічного значення таких слів, як «суспільний» і «небезпека». Важливо зазначити, що в КУпАП України не застосовується термін «суспільна небезпека», проте включено такі визначення, як «настання шкідливих наслідків», «діяння, що посягає на...», «завдана шкода», що характеризує адміністративне правопорушення як суспільно небезпечне. Тим самим слід погодитися з думкою М. Новицької, що адміністративне правопорушення – це суспільно небезпечне діяння, але з меншою мірою небезпеки, ніж та, що виявляється в злочинному посяганні [80].

Отже, однією з провідних ознак розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності є міра (рівень) суспільної небезпеки, яка

відображає потенційну можливість заподіяння або створення загрози заподіяння істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. Коли існує такий потенційно високий рівень суспільної небезпеки, таке протиправне діяння має характеризуватися як кримінальне правопорушення. І навпаки, коли протиправне діяння потенційно може призводити до меншої (малозначної) суспільної небезпеки, то воно має кваліфікуватися як адміністративний проступок.

Зрозуміло, що це не повна наукова картина розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності. При її практичному здійсненні для потреб законотворчості, для сталих багаторазово повторюваних протиправних суспільних відносини мають використовуватися й інші критерії. Однак для нашого наукового аналізу цього критерію, на наш погляд, буде достатньо.

Відповідно повертаючись до аналізу юридичної природи застосування вогнепальної зброї працівника поліції, такі діяння, незважаючи на їх законність, у випадку суворого дотримання вимог законодавства є такими, що несуть потенційну найвищу ступінь суспільної небезпеки, адже немає більшої цінності, яка захищається нормами права, як життя і здоров'я людини [57]. Тим самим завдання шкоди здоров'ю або навіть позбавлення життя людини – це потенційна найвища міра суспільної небезпеки.

Отже, на наш погляд, висунуту нами гіпотезу доведено. Застосування працівниками поліції вогнепальної зброї потенційно за найвищим рівнем суспільної небезпеки належить до норм кримінального права (ст. 365 КК України) та кримінального процесу. Отже, застосування вогнепальної зброї працівниками поліції не належить до поліцейських адміністративних послуг.

Що стосується застосування працівниками поліції фізичного впливу (сили), будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників, то такий захід примусу відповідно до нашого аналізу має й другу юридичну природу. Він є різновидом поліцейської адміністративної послуги. Як показує статистика

співвідношення видів поліцейських заходів примусу, що застосовувалися працівниками патрульної поліції під час виконання службових обов'язків (за результатами анкетування), затримання із застосуванням лише фізичної сили застосовується у 45,5 % випадків. І навпаки – затримання без застосування фізичної сили використовуються лише в 17,5 % [41].

Отже, можна зробити висновок, що застосування працівниками поліції фізичного впливу є одним з основних видів примусового затримання правопорушників.

Звернемось до опису ознак застосування працівниками поліції фізичного впливу як примусових поліцейських адміністративних послуг: по-перше, їх надання прямо передбачено нормами Закону України «Про Національну поліцію» як одна з форм поліцейських заходів примусу; по-друге, вони надаються виключно поліцейськими; по-третє, надаються виключно на основі норм адміністративного права, а саме норм Закону України «Про Національну поліцію» та КУаАП; по-четверте, є втручальними – надаються без згоди особи, стосовно якої вони застосовуються [41]; по-п'яте, мають за мету виключно публічний інтерес, зовнішнім виразом якого є забезпечення публічної безпеки й порядку, а також охорони прав і свобод людини та інтересів суспільства і держави.

Отже, застосування працівниками поліції фізичного впливу як примусових поліцейських адміністративних послуг – це втручальна адміністративна діяльність поліцейських, спрямована на правопорушника через застосування до нього будь-якої фізичної сили з метою припинення правопорушення, створення умов для відновлення порушених прав і свобод людини та інтересів суспільства і держави, притягнення винного до адміністративної чи іншого виду юридичної відповідальності.

Переходячи до наукового аналізу такої поліцейської послуги, як застосування спеціальних засобів, слід відзначити, що для виконання своїх повноважень поліцейські можуть використовувати такі із них: гумові та пластикові кийки, електрошокові пристрої контактної та контактної-

дистанційної дії, засоби обмеження рухомості, такі як кайданки і сітки для зв'язування, засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, засоби примусової зупинки транспорту, спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби, службові собаки та службові коні, пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу, пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень, пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами, водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби. Під час дії воєнного стану, у разі потреби відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої потреби або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби. Використання поліцейським засобів індивідуального захисту, таких як шоломи, бронежилети та інше спеціальне екіпірування, не є заходом примусу [122].

Під час надання примусових адміністративних послуг поліцейські Національної поліції використовують спеціальні засоби стосовно осіб, яких підозрюють у вчиненні правопорушення, які чинять опір або намагаються втекти, під час затримання, конвоювання затриманих або заарештованих. Це також застосовується, якщо особа своїми діями може завдати шкоди собі або оточуючим, а також під час проведення процесуальних дій з особами, що можуть створити небезпеку. Водночас встановлено певні медичні та гуманітарні обмеження щодо їх застосування: наприклад, не можна використовувати засоби обмеження рухомості більше ніж дві години безперервно або без послаблення їхнього тиску [122].

Гумові та пластикові кийки застосовуються для відбиття нападу на поліцейського чи інших осіб, затримання правопорушників, які чинять злісну

непокору, припинення групових порушень громадського порядку або масових заворушень. Заборонено наносити удари по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) та в живіт. Засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, використовуються для тимчасового пригнічення психоволі правопорушника без спричинення тяжких тілесних ушкоджень, відбиття нападу, припинення групових порушень громадського порядку або масових заворушень. До таких засобів належать балончики з препаратами сльозогінної та дратівної дії, газові пістолети та патрони для відстрілу з газових пістолетів, ручні газові гранати, патрони з газовими гранатами. Важливо зазначити, що заборонено здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидати й відстрілювати гранати в натовп, а також повторно застосовувати їх у межах зони ураження в період дії засобів. Гумові кийки включають ПР-73 (ПГ-М), ПРС, пластиковий кийок типу «Тонфа». Газові пістолети, такі як ПГШ-790 та Форт-12Г, використовують патрони з речовинами сльозогінної та дратівної дії, при цьому забороняється стрільба на відстані менше 1 м від дульного зрізу ствола до людини. Газові гранати використовуються для створення газодимової хмари з високою концентрацією сльозогінної речовини [137].

На думку М. Бучка та Р. Валеєва, проблеми використання спеціальних засобів поліцією включають низку аспектів. По-перше, це відсутність чітких технічних характеристик спеціальних засобів, що ускладнює їх правильне та безпечне застосування. По-друге, існують недоліки в законодавчому регулюванні, яке потребує вдосконалення щодо чіткого визначення підстав та порядку застосування спеціальних засобів. Наприклад, термін «небезпечні дії особи» в Законі України «Про Національну поліцію» вимагає більш точного формулювання. Крім того, це недостатньо відпрацьовані навички поліцейських, які не завжди мають достатню підготовку для ефективного використання спеціальних засобів. Це включає як недостатню тактико-спеціальну, так і фізичну підготовку. Додатково застосування спеціальних засобів може супроводжуватися порушенням прав людини, зокрема

незаконними затриманнями, катуваннями, перевищенням влади або службових повноважень.

Особливо гострою є проблема затримання правопорушників, під час якого часто виникають порушення прав людини. Також відсутність єдиного підходу до класифікації спеціальних засобів ускладнює їх ефективне використання та навчання поліцейських. Порушення прав людини під час застосування спеціальних засобів часто фіксуються, незважаючи на нормативні вимоги. Усі ці проблеми вимагають комплексного підходу до їх вирішення, який включає вдосконалення законодавства, покращення підготовки поліцейських, забезпечення належного контролю за дотриманням прав людини та розроблення чітких стандартів і характеристик спеціальних засобів [14]. А. Жбанчик та О. Бойко доводять, що поліцейські заходи мають здійснюватися відповідно до чинного законодавства та нормативно-правових актів. Спеціальні засоби можуть мати превентивний або примусовий характер залежно від мети їх застосування, і в умовах воєнного стану можуть змінювати своє призначення [37].

На наш погляд, вищенаведений матеріал обґрунтовано доводить, що застосування спеціальних засобів є різновидом примусових адміністративних послуг, адже зміст адміністративно-правових відносин при їх застосування за суб'єктами та опис ознак їх застосування працівниками поліції практично повністю співпадає з положеннями, розкритими нами в цьому підрозділі для заходів фізичного впливу як примусових поліцейських адміністративних послуг.

Отже, застосування спеціальних засобів як поліцейських адміністративних послуг – це адміністративна втручальна діяльність поліцейських і підрозділів поліції стосовно правопорушників через застосування щодо них сертифікованих предметів та обладнання активної дії з метою припинення як одиничних, так і масових правопорушень, недопущення посягань на життя та здоров'я громадян, порушення інших прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, фіксації

протиправних діянь, затримання найбільш активних порушників громадянської безпеки та створення умов для відновлення порушених прав і свобод людини та інтересів суспільства і держави та притягнення винних до адміністративної чи іншого виду юридичної відповідальності.

Висновки до розділу 2

1. Установлено, що поліцейські адміністративні послуги поділяються на, по-перше, адміністративно-сервісні, які надаються на основі ініціативи громадян (юридичних осіб). Вони спрямовані на ухвалення сприятливого адміністративного акта (фактичної дії) для громадян та юридичних осіб, які звернулись за такою послугою; по-друге – адміністративно-владні, що передбачають компетентне втручання поліції з метою захисту порушених прав, свобод, законних або публічних інтересів через видання несприятливого адміністративного акта для певних приватних осіб або через превентивну (примусову) фактичну дію.

2. Актуалізовано, що патрульна поліція Національної поліції України здійснює провідний внесок у надання сервісних поліцейських адміністративних послуг у секторах забезпечення публічного порядку та безпеки дорожнього руху через цілодобове патрулювання, невідкладне реагування на правопорушення, надання екстреної допомоги постраждалим до прибуття відповідних служб, охорону місця скоєння правопорушення події до прибуття поліцейських служби досудового розслідування, а також співпрацю з населенням і громадськими організаціями для підвищення громадської безпеки і зміцнення довіри між поліцією та громадянами.

3. Доведено, що поліцейські адміністративні послуги також включають охорону об'єктів і майна, оперативне реагування та співпрацю з іншими структурами за умови, що ці послуги надаються безпосередньо поліцейськими поліції охорони Національної поліції. Водночас підкреслено, що послуги

цивільних охоронців залежно від виду охоронної структури не можуть вважатися поліцейськими.

4. З'ясовано, що контрольні поліцейські послуги надаються тоді, коли підрозділи (поліцейські) Національної поліції України здійснюють нагляд за особами, які підозрюються у співпраці з російськими окупантами, перевірку дотримання фізичними та юридичними особами правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів захисту, боєприпасів, вибухових речовин та інших предметів, які підпадають під регулювання дозвільної системи.

5. Доведено, що професійні підрозділи комунікації (зв'язків із громадськістю) на рівні МВС України, Національної поліції України та головних управлінь Національної поліції в областях виконують завдання з надання інформаційних поліцейських адміністративних послуг через комунікацію з професійними медіа та блогерами інтернет-ресурсів для забезпечення об'єктивного інформування громадян, а також здійснення аналізу й моніторингу інформації про діяльність Національної поліції, протидії інформаційно-гібридним загрозам, створення медіапродуктів та підготовки звичайних поліцейських до спілкування з медіа, суб'єктами громадянського суспільства та громадянами.

6. З'ясовано, що інформаційні поліцейські адміністративні послуги, що надаються поліцією населенню, включають роз'яснювальну роботу, яка здійснюється через проведення відкритих зустрічей, інформування про права та обов'язки громадян, надання консультацій з правових питань; організацію прийому громадян, реєстрацію та оброблення їх звернень; надання інформації про стан правопорядку на території обслуговування, результати розслідувань та профілактичних заходів; поширення інформації про методи самозахисту та способи запобігання злочинам, надання допомоги та консультацій постраждалим від злочинів, а також надання інформаційної допомоги жертвам злочинів.

7. Відзначено, що інформаційні адміністративні послуги для громадськості, які надаються поліцією, включають проведення навчальних сесій для представників громадських організацій, активістів та волонтерів щодо забезпечення правопорядку й безпеки; організацію спільних заходів, спрямованих на профілактику правопорушень, боротьбу з колаборантами, наркозлочинністю та іншими соціально значущими проблемами; поширення інформації про діяльність поліції через різні канали комунікації, включаючи прес-релізи, брифінги та офіційні заяви, вивчення та аналіз оперативної ситуації; обмін інформацією з громадськими організаціями з метою підвищення ефективності правопорядку, участь у правових заходах, семінарах і конференціях з метою підвищення правової культури населення.

8. Установлено, що до превентивних поліцейських адміністративних послуг в Україні як форми реалізації поліцейських превентивних заходів належать адміністративні дії, які включають заходи щодо перевірки документів осіб та опитування, здійснення поверхневого огляду та перевірки, зупинення транспортних засобів; вимогу залишити місце, обмеження доступу до певних територій та обмеження пересування осіб і транспортних засобів; перевірку дотримання вимог дозвільної системи, застосування технічних засобів для фото- та відеозйомки, перевірку дотримання обмежень, установлених для осіб під адміністративним наглядом, а також здійснення поліцейського піклування.

9. Доведено, що превентивні заходи застосовуються виключно на підставі законів та інших нормативно-правових актів лише тоді, коли для виконання повноважень поліції не можливо використати інший спосіб, або коли інші заходи будуть неефективними. Вони мають заподіювати найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам, мають бути спрямовані на досягнення поставленої мети та забезпечення виконання повноважень поліції.

10. З'ясовано, що перелік та порядок надання превентивних поліцейських адміністративних послуг визначаються виключно законами

України, такими як «Про Національну поліцію», КУпАП, «Про правовий режим воєнного стану», «Про оборону України», «Про національну безпеку України» та «Про основи національного спротиву». Адміністративні процедури їх надання уточнюються та деталізуються підзаконними нормативно-правовими актами, затвердженими наказами МВС України та Національної поліції України.

11. Акцентовано, що однією з провідних ознак розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності є міра (рівень) суспільної небезпеки, що відображає потенційну можливість заподіяння або створення загрози заподіяння істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. Коли існує потенційна висока міра суспільної небезпеки, таке протиправне діяння має характеризуватися як кримінальне правопорушення. І навпаки, коли протиправне діяння потенційно може призводити до меншої (малозначної) суспільної небезпеки, то воно має кваліфікуватися як адміністративний проступок. Таким чином встановлено, що застосування вогнепальної зброї працівниками поліції, навіть за умови суворого дотримання вимог законодавства, несе потенційно найвищу міру суспільної небезпеки. Жодна інша цінність, яка захищається нормами права, не є більшою за життя і здоров'я людини. Тому завдання шкоди здоров'ю або навіть позбавлення життя людини є потенційно найвищою мірою суспільної небезпеки. Такі діяння належать до норм кримінального права (ст. 365 КК України) та кримінального процесу, що не дозволяє класифікувати їх як поліцейські адміністративні послуги.

12. Актуалізовано, що державний примус загалом та один з його сучасних гуманістичних різновидів – примусові поліцейські адміністративні послуги – є таким, що буде об'єктивно застосовуватися адміністративними органами, поки буде існувати людська цивілізація. А виходячи з теорії «вічності» існування й розвитку людства, найбільш м'який спосіб зовнішнього виразу державного примусу – примусові поліцейські адміністративні послуги

– також має право на тривале ефективне й одночасно справедливе використання.

13. Доведено, що користувачами примусових поліцейських адміністративних послуг є не особи, щодо яких вони застосовуються, а громадяни, фізичні та юридичні особи права, свободи й законні інтереси яких порушують перші. Також у багатьох випадках примусові поліцейські адміністративні послуги надаються загалом Українському суспільству через забезпечення загального публічного порядку та безпеки.

14. Розкрито, що суб'єкт отримання поліцейської адміністративної послуги – це громадянин, фізична особа, юридична особа, права, свободи та законні інтереси яких порушуються правопорушником, та (або) Українське суспільство загалом. Загальною рисою всіх їх у нашому аналізі є те, що їх права, свободи та (або) законні інтереси порушуються, а суб'єкт надання поліцейської адміністративної послуги відповідно до законодавчо прописаної компетенції зобов'язаний втрутитися та припинити протиправні дії правопорушника. Тим самим забезпечуються не тільки приватні інтереси зазначених осіб, а насамперед загальний публічний інтерес Українського народу.

15. Визначено, що правопорушник прав, свобод і законних інтересів громадян, фізичних і юридичних осіб та (або) загалом Українського суспільства в нашому аналізі – це завжди фізична особа, яка порушує заборонні норми адміністративного права, посягає на права, свободи й законні інтереси громадян, фізичних і юридичних осіб та (або) загалом на публічний інтерес Українського суспільства. Вона є зобов'язаною як перед суб'єктом отримання поліцейської адміністративної послуги, так і перед суб'єктом надання поліцейської адміністративної послуги, а також зобов'язаною щодо другого стерпіти застосований щодо неї примусовий захід, а стосовно першого – відшкодувати в подальшому завдані збитки, й у разі доведення вини з подальшим притягненням до адміністративної (або кримінальної)

відповідальності – відповідно стерпіти покарання як визнання (зняття) вини перед Українським народом.

16. Зроблено висновок, що застосування працівниками поліції фізичного впливу як примусової поліцейської адміністративної послуги становить втручальний адміністративний вплив поліцейських на правопорушника через застосування щодо нього будь-якої фізичної сили з метою припинення правопорушення, створення умов для відновлення порушених прав і свобод людини та інтересів суспільства й держави, притягнення винного до адміністративної чи іншого виду юридичної відповідальності.

17. З'ясовано, що спеціальні засоби як поліцейська адміністративна послуга – це адміністративна втручальна діяльність поліцейських та підрозділів поліції стосовно правопорушників через застосування щодо них спеціально розроблених, виготовлених і сертифікованих предметів та обладнання активної дії з метою припинення як одиничних, так і масових правопорушень, недопущення посягань на життя та здоров'я громадян, порушення інших прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, фіксації протиправних діянь, затримання порушників публічного порядку та створення умов для відновлення порушених прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, притягнення винних до адміністративної чи іншого виду юридичної відповідальності.

РОЗДІЛ 3

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

3.1. Європейський досвід надання поліцейських послуг.

Євроатлантичні прагнення українського народу вимагають від державної влади приведення всіх сфер своєї діяльності до цінностей і стандартів ЄС. Іншими словами, українська держава і суспільство взяли на себе добровільні, важкі й об'ємні зобов'язання з виконання цього. У процесі реалізації цих зобов'язань не тільки високопосадовцям української влади доводиться відмовлятися від своїх звичних правил забезпечення відомчого, а не публічного інтересу, але й українському народу треба відмовлятися від деяких традиційних підходів щодо сім'ї, шлюбу, виховання дітей, забезпечення гендерної рівності тощо.

Цей процес є тривалим. Формально він був започаткований ухваленням Кабінетом Міністрів України постанови від 16 серпня 1999 р. № 1496, яка затвердила «Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [58], а через п'ять років вона була допрацьована, удосконалена та узаконена у «Загальнодержавній програмі адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», яка була затверджена Законом України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. Вона є чинною і передбачає подальше приведення правової системи України у відповідність до правової системи Європейського Союзу (*acquis communautaire*). Програма визначає механізми для досягнення цієї мети, зокрема через адаптацію національного законодавства, створення відповідних інституцій та додаткові заходи для забезпечення ефективного правотворення та правозастосування. Адаптація законодавства України є ключовим

елементом процесу інтеграції країни до Європейського Союзу, що є пріоритетним напрямком української зовнішньої політики [39].

Що стосується стандартів і засад організації та діяльності поліції в Європейському Союзі, то вони спираються на принципи демократії, верховенства права, захисту прав людини та прозорості діяльності. Це чітко регламентовано в Європейському кодексі поліцейської етики, який був ухвалений Рекомендацією Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів[130].

Кодекс установлює норми публічного адміністрування для забезпечення діяльності демократичного та відповідального поліцейського. Принципи, що лежать в основі поліцейської діяльності, включають захист прав людини, де поліція зобов'язана діяти в межах міжнародних стандартів прав людини, забезпечуючи захист прав кожного громадянина незалежно від національності, релігії, статі чи іншого статусу. Верховенство права вимагає, щоб поліцейська діяльність була повністю відповідною до законодавства, включаючи національне та міжнародне право, з акцентом на забезпечення правопорядку та справедливості. Прозорість і підзвітність поліції забезпечують довіру громадян і сприяють ефективній взаємодії поліції з громадою, рішення мають бути прозорими, а діяльність – підзвітною суспільству. Демократичний контроль передбачає, що поліція підпорядковується демократичним органам влади та перебуває під контролем громадськості через механізми парламентського та громадського нагляду [163].

Відповідно до Європейського кодексу поліцейської етики професійна етика вимагає від поліцейських дотримання високих стандартів професійної поведінки, включаючи неупередженість, чесність, повагу до гідності людини та конфіденційність. Орієнтація на спільноту означає, що поліція має працювати в тісній співпраці з місцевими громадами, враховуючи їх потреби і занепокоєння, що сприяє розвитку довіри та ефективності поліцейської

діяльності. Ці засади спрямовані на забезпечення безпеки громадян та підтримання громадського порядку на основі взаємодії, довіри і дотримання прав людини [163].

Звертаючись до чинників українських потреб регулювання поліцейської діяльності на основі засад Європейського кодексу поліцейської етики, треба звернути увагу на три основні виклики.

По-перше, він затверджений не Європейським парламентом та Радою Європейського Союзу у формі регламенту (або хоча б директиви), а у більш широкому м'якому форматі – європейським колективним утворенням, до складу якого повноцінно входить Україна, – Радою Європи – у формі рекомендації.

По-друге, зазначеними високими стандартами організації та діяльності поліції добровільно користуються не тільки країни-учасниці Європейського Союзу, правові держави, які входять до Ради Європи, але й інші держави, адже він вважається міжнародним стандартом поліцейської діяльності світового рівня [191].

По-третє, в умовах повномасштабного російського терористичного вторгнення працівники Національної поліції є не тільки головною складовою національної безпеки, однак і вагомим чинником національної оборони України.

Перейдемо до аналізу європейського досвіду надання поліцейських адміністративних послуг. Лінгвістичний аналіз тексту, виконаний іноземними мовами (англійською, французькою, словацькою та польською), щодо категорії «поліцейська послуга» дав такі результати: в англійській мові прямий переклад цієї категорії не дає відповідного тотожного змісту аналогічно вітчизняному розумінню цієї категорії. У ширшому сенсі ці слова використовуються для позначення поліцейських органів, як у прикладі «London Police Service», що перекладається як «Служба поліції Лондона» [169], «Queensland Police Service» поліції Квінсленда [182], Maldives Police Service – поліцейська служба Мальдів [170]. У Франції категорія «service de

police» вживається у значенні «служба поліції» – також не як дія, а як поліцейський орган [188]. Схожими є результати аналізу словацького варіанту, де безпосереднє вживання категорії «policajná služba» у відкритих джерелах не виявлене, проте в більш широкому форматі вживається словосполучення «Služba poriadkovej polície Policajného zboru» [190], «Služba kriminálnej polície» [189] та ін. – як назва спеціалізованих поліцейських органів. У польській мові ситуація майже аналогічна. Категорія «służba policyjna» вживається як поліцейська служба в аспекті видів служб поліції та проблематики професійної підготовки поліцейських [185; 186].

Отже, зазначені результати лінгвістичного аналізу категорії «поліцейська послуга» в іноземних мовах з урахуванням розкритих нами в першому розділі засад дають можливість здійснити відповідні узагальнення.

По-перше, у демократичних правових державах західного світу в самій назві поліцейських органів закладено сутнісне розуміння, що основною їх функцією є державний сервіс із забезпечення прав і свобод громадян при здійсненні на них протиправних посягань та з метою їх попередження.

По-друге, вживання категорії «поліцейська послуга» як квінтесенції завдань Національної поліції України при здійсненні публічного адміністрування та правоохоронної діяльності є об'єктивно виправданим, адже українська поліція (а до цього міліція), хоча вже має певний досвід діяльності на засадах верховенства права, європейських цінностей та стандартів, однак має значно менший досвід, ніж держави класичної демократії західного світу.

Відповідно наголос на виконанні практично всіх завдань через категорію «поліцейські послуги», на наш погляд, є виправданим і таким, що позитивно впливає на пріоритети, ефективність та законність забезпечення прав і свобод громадян, а також публічного інтересу суспільства загалом поліцейськими.

Тим самим у європейських демократичних правових державах у самій назві поліцейських органів закладено сутнісне розуміння, що основною їхньою функцією є державний сервіс. На основі цього використання категорії

«поліцейська послуга» як сутності завдань Національної поліції України при здійсненні публічного адміністрування та правоохоронної діяльності є об'єктивно виправданим, як і наголос на виконанні всіх завдань через гуманістичні пріоритети служіння Українському народу.

Отже, у цьому підрозділі, розкриваючи європейський досвід надання поліцейських послуг, ми будемо виходити не зі змісту категорії «поліцейські послуги», а з її сутності як засад та інструментарію щодо виконання основних завдань поліції країн-учасниць ЄС як сервісного, так і превентивного та примусового спрямування.

У системі європейського досвіду надання поліцейських послуг доцільно виділити три рівні: перший – Парламентська Асамблея Ради Європи, основним нормативно-правовим актом якої є Декларація про поліцію (1979); другий – це загальноєвропейське правове регулювання у формі регламентів та директив Європейського парламенту та Європейської ради; третій – успішний національний досвід окремих країн-учасниць Європейського Союзу у сфері поліцейської діяльності. Звертаючись до першого рівня, слід відзначити, що Парламентська Асамблея Ради Європи прийняла Резолюцію 690 (1979 р.) щодо «Декларації про поліцію» наголошує на потребі повного здійснення прав людини і фундаментальних свобод, гарантованих Європейською конвенцією з прав людини та іншими національними і міжнародними інструментами. Адже поліція відіграє провідну роль у підтриманні порядку і громадського спокою у всіх країнах-членах, часто існує в умовах небезпеки. Європейську систему захисту прав людини можуть покращити загальноприйняті правила професійних етичних норм для поліції, враховуючи принципи прав людини і фундаментальних свобод. Поліція має активну моральну і фізичну підтримку суспільства, якому вона служить. Поліцейські мають діяти відповідно до закону, захищаючи своїх співгромадян і суспільство від небезпечних дій, діяти чесно, неупереджено і з гідністю, утримуватися від актів корупції, не застосовувати катування та інші форми нелюдського поводження. Вони зобов'язані не виконувати наказів, що припускають подібні заходи, та

утримуватися від виконання протиправних наказів. Поліцейські несуть особисту відповідальність за свої протиправні дії. Вони мають одержувати чіткі інструкції щодо засобів і обставин застосування зброї. Поліція має служити народу, забезпечуючи правопорядок, захист прав людини та підтримку громадського спокою, виявляти повагу до гідності кожної особи та забезпечувати належне обслуговування населення відповідно до міжнародних стандартів [30].

Старший поліцейський радник Генерального секретаря ОБСЄ з демократичної поліцейської діяльності доводить, що поліція є основним державним органом, який забезпечує громадську безпеку відповідно до національного та міжнародного законодавства, завжди дотримуючись прав людини. Основні обов'язки поліції включають забезпечення громадського порядку та спокою, захист і повагу до фундаментальних прав і свобод, запобігання та боротьбу зі злочинністю, надання допомоги та послуг громадськості. Демократична поліція має змінювати свій підхід від контролю до надання послуг, зосереджуючи увагу на попередженні злочинності та забезпеченні безпеки. Поліція має бути відповідальною перед суспільством загалом, забезпечуючи надання послуг швидко, рівноправно та неупереджено, співпрацювати з іншими державними установами для ефективного виконання своїх обов'язків відповідно до закону [166].

Поліція має дотримуватися найвищих етичних стандартів, захищаючи права людини та демократичні цінності, забезпечувати рівний захист усіх громадян перед законом без дискримінації за ознаками статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, думок, соціального або етнічного походження, майнового стану, народження або іншого статусу, використовувати свої повноваження для боротьби з актами, мотивованими расизмом та ксенофобією. Поліція має дотримуватися кодексу професійної поведінки, що відображає найвищі етичні цінності, не допускати конфліктів інтересів і протидіяти будь-яким актам корупції, забезпечувати прозорість своєї діяльності, підлягати контролю різних наглядових інституцій, діяти як сервіс для людей та суспільства,

забезпечуючи безпеку, захист прав людини та підтримку демократичних цінностей [166].

На думку Д. Мердока та консультанта Ради Європи з питань поліції та прав людини Р. Роша, основні завдання поліції в демократичному суспільстві, що керується принципами правової держави, включають: підтримку громадського порядку та спокою; захист і повагу до фундаментальних прав і свобод особи, закріплених в Європейській Конвенції з прав людини; запобігання та боротьбу зі злочинністю; виявлення злочинів; надання допомоги та обслуговування громадськості. До основних засад поліцейської діяльності (в нашому розумінні – засад надання поліцейських послуг) належать відповідальність та підзвітність; захист прав людини, коли основною метою поліцейської діяльності є забезпечення прав людини. Одночасно поліцейські органи мають виконувати свої обов'язки так, щоб не порушувати права і свободи особи; висока ефективність поліцейської діяльності залежить від підтримки громадськості, яка тісно пов'язана зі ставленням і поведінкою поліцейських до громадян [171].

При цьому вчені підкреслюють, що не існує конфлікту між ефективною поліцейською діяльністю та захистом прав людини. Навпаки, шлях до ефективності проходить через захист прав людини; вимогу до законності дій, коли будь-яка дія поліції, яка обмежує права і свободи особи, має бути законною, обґрунтованою та пропорційною. Поліцейські дії мають бути передбачуваними і чітко врегульованими законом, щоб уникнути свавілля; має бути дотримання позитивних обов'язків держави, коли держава зобов'язана не лише утримуватись від порушення прав людини, але й активно захищати ці права. Це включає обов'язок розслідування злочинів, запобігання домашньому насильству та захист учасників протестів; недискримінацію, коли всі особи мають рівний захист своїх прав без дискримінації за будь-якою ознакою. Особлива увага приділяється захисту вразливих груп населення, таких як національні меншини [171].

Європейська конвенція з прав людини встановлює комплексні рамки, що регулюють оперативну роботу поліцейських служб і дотримання яких забезпечує підтримку громадськості. Значна частина практики Європейського суду з прав людини може бути використана на практиці для підвищення рівня захисту прав людини в роботі поліції. Зокрема ЄСПЛ постійно наголошує, що ст. 3 Конвенції закріплює одну з найбільш фундаментальних цінностей демократичних суспільств. Навіть у найскладніших обставинах, таких як боротьба з тероризмом та організованою злочинністю, Конвенція абсолютно забороняє катування та нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання [171].

На відміну від більшості пунктів Конвенції, стаття 3 не допускає жодних винятків, і жодних відступів від неї не допускається, навіть у випадку надзвичайної ситуації, яка загрожує життю нації. Дотримання верховенства права стосується поліції так само, як і кожного громадянина. Не може бути жодних спроб приховати, виправдати чи обґрунтувати незаконне використання повноважень примусу чи втручання поліцейського через посилання на законне застосування ним або нею повноважень примусу чи втручання. Поліцейська етика та дотримання професійних стандартів забезпечують найвищу якість надання поліцейських послуг. Поліція не може бути безкарною за жорстоке поводження чи неналежну поведінку [56].

Наприклад, рішення Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) у справі «Chitic v. Romania» (заява № 6512/13) стосувалося заявника, який був затриманий і оштрафований за порушення громадського порядку під час антиурядових демонстрацій. Заявник, юрист за професією, фільмував події на площі на мобільний телефон, коли жандарми затримали його, агресивно штовхаючи та вимагаючи «очистити район». Його оштрафували на 200 румунських леїв. Заявник оскаржив протокол і штраф до Окружного суду Бухареста, стверджуючи, що він не вчиняв дій, у яких його обвинувачували, і що вираження своїх політичних поглядів є його конституційним правом. Суд частково задовольнив його скаргу, змінивши штраф на попередження. Суд

підкреслив, що адміністративне стягнення було накладено не за вираження поглядів, а за порушення громадського порядку. Упродовж 2012-2014 років заявник намагався ініціювати кримінальні провадження проти жандармів за образливу поведінку та зловживання владою, але провадження не були доведені до кінця через відсутність складу злочину в діях жандармів. ЄСПЛ підтвердив законність дій поліції та жандармів Румунії у випадку дотримання ними правил поведінки відповідно до внутрішнього законодавства та міжнародних стандартів прав людини. Суд наголосив на важливості дотримання прав людини під час здійснення правоохоронних функцій, а також на потребі добросовісного здійснення своїх прав громадянами для попередження можливих зловживань [162].

Отже, дотримання засад і стандартів, установлених ЄСПЛ, є невід'ємною частиною поліцейської діяльності в демократичних суспільствах. Поліцейські органи мають діяти відповідно до принципів законності, підзвітності, захисту прав людини та недискримінації. Водночас застосування позитивних обов'язків держави допомагає забезпечити реальний захист прав громадян і підвищує довіру до поліцейських органів як до захисників правопорядку та справедливості.

Згідно з Європейською конвенцією з прав людини, судовою практикою Європейського суду з прав людини, Декларацією про поліцію 1979 року Парламентської Асамблеї Ради Європи при формуванні та наданні поліцейських послуг мають ураховуватися такі засади (принципи): поліція має захищати права і свободи громадян, діючи відповідно до міжнародних стандартів та національного законодавства; поліцейські зобов'язані діяти чесно, неупереджено та з гідністю, утримуючись від актів корупції та інших протиправних дій. Вони несуть особисту відповідальність за свої дії і мають бути підзвітні своїм керівникам та суспільству; будь-які дії поліцейських мають бути законними, обґрунтованими та пропорційними. Поліцейські зобов'язані утримуватися від виконання протиправних наказів, мають поважати гідність кожної особи, забезпечуючи належне ставлення до

затриманих та інших осіб, з якими вони взаємодіють, не застосовувати катування, жорстоке або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання. Забезпечуючи прозорість своєї діяльності та підлягаючи контролю різних наглядових інституцій; поліція має взаємодіяти із громадськістю, забезпечуючи її підтримку та довіру до правоохоронних органів, забезпечувати рівний захист усіх громадян перед законом без дискримінації за будь-якими ознаками.

Для забезпечення виконання визначених засад (принципів) поліція при наданні поліцейських послуг має дотримуватися відповідних стандартів, які включають різноманітні засоби, способи та ефективні й законні рішення для забезпечення прав громадян та правопорядку. Поліцейські мають використовувати правові засоби для затримання та обшуку підозрюваних, дотримуючись при цьому законодавчих норм і процедур. Застосування сили має бути пропорційним загрозі та відповідати принципу потреби з обов'язковим документуванням усіх випадків її використання. Поліція зобов'язана забезпечувати дотримання прав затриманих осіб, включаючи надання інформації про причини затримання, права на захист і до медичну допомогу. Поліцейські мають використовувати сучасні технології та обладнання для збору доказів, розслідування злочинів та забезпечення громадської безпеки, при цьому дотримуючись вимог конфіденційності та захисту особистих даних. Вони проходять регулярну професійну підготовку, включаючи навчання з прав людини, тактики деескалації конфліктів, ефективного спілкування з громадськістю та надання першої допомоги. Важливим є також співпраця з громадськими організаціями та іншими державними установами для підвищення ефективності поліцейської діяльності та забезпечення комплексного підходу до вирішення проблем безпеки. Поліцейські служби мають внутрішні та зовнішні механізми контролю та нагляду для запобігання зловживанням владою, корупції та інших неправомірних дій. Ефективна діяльність поліції включає використання превентивних заходів, таких як патрулювання вулиць, проведення

інформаційних кампаній та роботи з молоддю для запобігання злочинності. Поліцейські зобов'язані дотримуватися стандартів прозорості та підзвітності, регулярно звітуючи про свою діяльність перед суспільством і забезпечуючи доступ до інформації про виконання своїх функцій.

Ключовими директивами та регламентами Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу щодо надання поліцейських послуг стосовно забезпечення прав і свобод громадян, попередження правопорушень та ін. є Директива (ЄС) 2016/680 (Поліцейська директива), що спрямована на захист персональних даних при їх обробленні для запобігання та розслідування злочинів, включаючи принципи законності, справедливості, прозорості, мінімізації даних, точності, обмеження зберігання, цілісності, конфіденційності та підзвітності. Ключовими положеннями цієї директиви є те, що оброблення даних має здійснюватися законно, справедливо та прозоро. Обмеження мети передбачає збір даних для визначених, явних і законних цілей без подальшого оброблення у спосіб, не сумісний з цими цілями. Мінімізація даних означає обмеження оброблення до адекватних, релевантних та необхідних даних. Точність оброблення даних вимагає актуальності та точності даних; обмеження зберігання передбачає зберігання даних у формі, що дозволяє ідентифікацію суб'єктів даних, не довше, ніж це потрібно; цілісність і конфіденційність вимагає оброблення даних із належною безпекою [120].

Директива 2012/29/ЄС (Директива про права жертв) установлює мінімальні стандарти щодо прав, підтримки та захисту жертв злочинів. Постраждалі мають отримувати шанобливе та чуйне ставлення без дискримінації, захист від вторинної віктимізації, залякування та помсти, а також належну підтримку для сприяння їх одужанню. Директива передбачає, що права постраждалих не мають залежати від статусу їх проживання на території держав-членів або громадянства. Вона також установлює мінімальні правила, які держави-члени можуть розширити для забезпечення вищого рівня захисту. Особливу увагу приділено дітям-постраждалим та постраждалим з

інвалідністю, а також постраждалим від тероризму, гендерно зумовленого насильства та насильства в близьких стосунках [70].

Директива наголошує на важливості інформування постраждалих про їхні права та стан кримінального провадження, забезпечення безкоштовного перекладу під час допиту та судових слухань, а також надання підтримки з моменту виявлення постраждалої особи і протягом усього кримінального провадження. Основні положення цієї директиви включають: право на інформацію, що передбачає інформування жертв про їхні права та хід справи; право на переклад та тлумачення, що гарантує переклад та тлумачення для жертв, які не розуміють або не говорять мовою провадження; право на доступ до служб підтримки, що передбачає доступ до конфіденційних служб підтримки безкоштовно; право брати участь у кримінальному провадженні, що дає жертвам можливість бути почутими та надавати докази; право на захист, що забезпечує захист жертв від вторинної та повторної віктимізації, залякування та відплати [70].

Директива 2010/64/ЄС (Право на переклад та тлумачення в кримінальних провадженнях) установлює правила, що стосуються права на переклад та тлумачення в кримінальних провадженнях та провадженнях щодо виконання Європейського ордеру на арешт. Право на переклад та тлумачення застосовується від моменту, коли компетентні органи держави-члени офіційно повідомляють особу, що її підозрюють або звинувачують у вчиненні кримінального правопорушення, до завершення провадження, включаючи вироки та розгляд апеляцій. Держави-члени ЄС мають забезпечити, щоб підозрювані або обвинувачені особи, які не розуміють мову кримінального провадження, мали без затримок переклад під час розслідування та судових засідань, включаючи допити поліцією, усі судові слухання та будь-які необхідні проміжні засідання. Держави-члени ЄС мусять мати процедури для визначення, чи потребують підозрювані або обвинувачені перекладача, і забезпечити право оскаржувати рішення про відсутність потреби у перекладі та скаржитися на якість перекладу. Комунікаційні технології, такі як

відеоконференції, телефон або інтернет, можуть використовуватися за умови, що це не порушує справедливості провадження [71].

Регламент (ЄС) 2016/794 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року щодо Агентства Європейського Союзу з правоохоронної співпраці (Європол) та заміни і скасування рішень Ради 2009/371/ЈНА, 2009/934/ЈНА, 2009/935/ЈНА, 2009/936/ЈНА та 2009/968/ЈНА (Регламент Європолу) обґрунтовує, що широкомасштабні кримінальні та терористичні мережі становлять значну загрозу для внутрішньої безпеки Союзу та безпеки й добробуту його громадян. Доступні оцінки загроз показують, що кримінальні групи стають усе більш багатокримінальними та транскордонними у своїй діяльності. Тому національні правоохоронні органи мають тісніше співпрацювати зі своїми колегами в інших державах-членах. У цьому контексті потрібно забезпечити Європол кращими засобами підтримки держав-членів у запобіганні злочинам, аналізах та розслідуваннях на рівні Союзу. Серед форм злочинності, з якими компетентний боротися Європол, організована злочинність продовжуватиме залишатися в межах основних цілей Європолу, оскільки через її масштаб, значення та наслідки вона також потребує спільного підходу з боку держав-членів. Європол також має пропонувати підтримку в запобіганні та боротьбі з пов'язаними кримінальними правопорушеннями, які вчиняються з метою забезпечення засобів для здійснення дій, щодо яких Європол компетентний, або для полегшення або здійснення таких дій, або для забезпечення безкарності їх вчинення [183].

Регламент (ЄС) 2018/1725 (Регламент про захист даних для установ ЄС) захищає фізичних осіб щодо оброблення персональних даних установами, органами, офісами та агентствами Союзу і щодо вільного руху таких даних. Основні положення цього регламенту включають: законність оброблення, що вимагає правової основи для оброблення даних; права суб'єктів, що надають права на доступ, виправлення та видалення даних; безпеку оброблення, що передбачає безпечне та конфіденційне оброблення даних [184].

Хоча наведені вище директиви та регламенти Європейського Парламенту й Ради не завжди безпосередньо стосуються предмета нашого аналізу, проте вони характеризують пріоритети, на які звертають увагу Європейський Парламент та Рада в поліцейській діяльності загалом та при наданні поліцейських послуг зокрема. Крім того треба зазначити, що директиви Європейського Парламенту та Ради проходять імплементацію через національні закони держав-членів, відповідно отримують певне історично та ментально обґрунтоване специфічне законодавче національне забарвлення.

Отже, пріоритетами, які визначаються законодавчими нормами Європейського Союзу (Європейського Парламенту та Ради) й можуть бути використані для надання поліцейських послуг, є забезпечення захисту персональних даних, захист і відновлення прав жертв злочинів. Це також включає надання шанобливого та чуйного ставлення без дискримінації, захист від вторинної віктимізації, залякування та помсти, забезпечення належної підтримки для сприяння одужанню, права жертв не залежать від статусу проживання або громадянства, забезпечення дітей-постраждалих, постраждалих з інвалідністю, постраждалих від тероризму, гендерно зумовленого насильства та насильства в близьких стосунках особливою підтримкою.

Забезпечується право на переклад та тлумачення учасників судових проваджень від моменту офіційного повідомлення про підозру або звинувачення до завершення провадження, забезпечується без затримок переклад під час розслідування та судових засідань, включаючи допити поліцією. Операційна ефективність та співпраця включають посилення співпраці та обміну інформацією між правоохоронними органами держав-членів. Європол забезпечується засобами для підтримки держав-членів у запобіганні злочинам, аналізах та розслідуваннях на рівні ЄС. Підзвітність та прозорість діяльності поліції включають забезпечення законності, потреби та пропорційності дій поліції, підзвітність за будь-які зловживання владою.

Переходячи до наукового аналізу досвіду надання поліцейських адміністративних послуг в окремих країнах-учасницях ЄС слід зазначити, що поліцейська служба в Польщі виписана низкою законодавчо визначених обов'язків і прав, які забезпечують її належне функціонування та захист прав громадян. Поліцейський зобов'язаний дотримуватися присяги і має обов'язок відмовитися від виконання наказу, якщо його виконання пов'язане зі вчиненням злочину; про відмову від виконання наказу він має повідомити Головному коменданту поліції, оминаючи службову ієрархію. Поліцейський має обов'язок підтримувати належну фізичну підготовку та вміння користуватися вогнепальною зброєю, а начальство визначає порядок, обсяг і спосіб проведення тестів перевірки фізичної підготовки та стрілецької підготовки. Поліція в Польщі – це орган виконавчої влади, що має універсальну компетенцію у сфері охорони безпеки та громадського порядку. Згідно із законодавством поліція є органом, відповідальним за охорону безпеки та громадського порядку, якщо ця функція не доручена іншим органам [187].

У Польщі ефективність та безпека службових дій і заходів поліцейських, пов'язаних із забезпеченням безпеки громадян та охороною громадського порядку, потребують від них застосування широкого спектру повноважень і законодавчо визначених засобів. До поліцейських повноважень входять і засоби примусу. Значна їх частина є основними складовими службової діяльності кожного поліцейського, інші ж призначені для організаційних підрозділів поліції. Види та кількість засобів примусу залежать зокрема від типу завдань, умов їх виконання, цілей службових дій, місця, часу доби, правової природи подій, кількості та поведінки осіб, охоплених діями. Ці аспекти вимагають теоретичних і практичних знань щодо використання засобів примусу кожним поліцейським незалежно від спеціальності або займаної посади [165].

Правильне застосування засобів примусу врегульовано нормами спеціального Закону, спільного для всіх (в умовах сьогодення двадцяти одного

правоохоронного суб'єкта застосування, серед яких є працівники поліції), – положеннями Закону Польщі від 24 травня 2013 року «Про засоби прямого примусу та вогнепальної зброї». Слушним для нашого компаративістичного аналізу є понятійний категорійний апарат у нормах названого нами Закону Польщі. А саме: «застосування засобу примусу», використання засобу примусу проти особи; «використання засобу примусу» – застосування засобу примусу проти тварини або для зупинки, блокування чи знерухомилення транспортного засобу або подолання перешкод; «напад» – дія чи бездіяльність особи, яка посягає на благо, що охороняється законом; «безпосередній напад» – напад, при якому залишається лише один етап до завершення злочинного наміру [175].

Крім того слід підкреслити, що згідно із Законом Польщі від 24 травня 2013 року «Про засоби прямого примусу та вогнепальної зброї» «примус безпосередній» – це вплив безпосередньо на особу (спричинення фізичного болю та психологічного дискомфорту), змушуючи її діяти всупереч своїй волі; «примус непрямий» пов'язаний із психологічним дискомфортом або економічним збитком; «пасивний опір» полягає у фізичному протистоянні виконанню законної вимоги без застосування насильства чи загрози насильства; «активний опір» – це примус службовця до вчинення чи невчинення законної службової дії через застосування насильства або незаконної загрози; «агресія» – нападницька, жорстока поведінка, а також сильні негативні емоції [176].

Наведений майже в повному обсязі категорійний апарат Закону Польщі «Про застосування або використання засобів примусу та вогнепальної зброї» здійснений нами свідомо, адже розкриті категорії мають не тільки наукове компаративістичне значення, але й практичне для вітчизняної правотворчості. Деталізація інструментів застосування заходів примусу працівниками поліції та іншими публічними органами одночасно забезпечує два позитивні чинники.

По-перше, особи, щодо яких застосовуються засоби примусу та їх діяння, є детально специфіковані, що дає можливість мінімальним за рівнем

застосуванням примусу забезпечити публічний інтерес, виключити його застосування щодо певних категорій осіб та певних діянь та їх сукупності. Іншими словами, це забезпечує ретельно продумане та обґрунтоване застосування засобів примусу.

По-друге, така ґрунтовна деталізація зменшує ймовірність виходу за межі принципу законності офіцерів поліції, які мають більшу деталізацію режиму розсуду в ухваленні рішення щодо застосування засобів примусу.

Цікавим і пізнавальним також для нашого аналізу є види державного примусу, які визначені в Законі від 24 травня 2013 року «Про засоби прямого примусу та вогнепальної зброї», серед яких можна виділити фізичний примус – як використання фізичної сили (техніки транспортування, оборони, атаки, обеззброєння); використання службових собак та коней; механічний примус як використання наручників (на руки, ноги, наручників, з'єднаних між собою); використання обмежувальних пристроїв, таких як сорочки безпеки та обмежувальні пояси; використання службових кийків. До спеціальних засобів належить використання водних засобів обмеження (водометів), хімічних засобів обмеження (газових балончиків, гранат), електрошокових пристроїв, куль без проникнення, відстрілюваних із вогнепальної зброї, обмежувальних приміщень у формі використання ізоляційних камер, ізоляційних кімнат для неповнолітніх, захисних камер. Транспортний примус передбачає використання службових транспортних засобів для зупинки або блокування інших транспортних засобів; використання дорожніх загороджень (колючих смуг); піротехнічний примус із використанням піротехнічних засобів (гранат, що створюють шум та спалахи) [177].

Як видно з наведеного переліку, у Польщі застосовуються схожі за видами з Національною поліцією України засоби поліцейського примусу. Проте трохи ширше за внутрішнім змістом та спеціалізацією.

У Франції понад 150 000 поліцейських піклуються про громадян і захищають територію країни. Це службовці державної служби, які працюють у Міністерстві внутрішніх справ Франції. Вони набираються за конкурсом.

Існує понад 100 професій у національній поліції. Проте основними є «охоронець порядку», «офіцер слідчої поліції» та комісар поліції. Охоронець порядку – це патрульний працівник поліції. Його завдання дуже різноманітні залежно від поліцейської служби, в якій він працює. Він може патрулювати на автомобілі в районі та стежити за дотриманням законів, охороняти будівлі, керувати дорожнім рухом, фіксувати нещасні випадки, спостерігати за мітингами, надавати допомогу людям у скруті. Офіцер слідчої поліції, який зазвичай за посадою є заступником комісара, має завданнями фіксацію злочинів та правопорушень, а потім проведення розслідування на місці, збираючи докази та затримуючи винуватців. Для цього він організовує спостереження та обшуки, викликає підозрюваних і свідків на допити та складає протоколи. Він також має право затримувати тих, кого підозрює [180].

Комісар поліції в Франції є керівником служби, за яку він відповідає. Він координує дії своїх підлеглих на місцях, забезпечуючи підтримання громадського порядку, захист території, розслідування та пошук, безпеку дорожнього руху, місцеву поліцію та всі фінансові аспекти організованої злочинності: відмивання грошей, шахрайство тощо. Він також взаємодіє з іншими особами або службами держави, такими як префект, прокурор, соціальні чи освітні організації. Крім того, в системі органів внутрішніх справ Франції функціонує «технічна та наукова поліція», агентам якої доручається пошук слідів та доказів на місці події, які вони потім аналізують у лабораторії для допомоги офіцерам у розслідуванні та технічному забезпеченні діяльності поліції [180].

Поліцейським національної поліції Франції доручено виконання місій або заходів, а саме: захист людей і власності, запобігання злочинності та правопорушенням, розслідування та звітність про кримінальні правопорушення, розшук та затримання винних, пошук інформації, охорону громадського порядку, міжнародну співпрацю, загальний штаб і забезпечення оперативної діяльності, навчання персоналу. Ці місії або заходи мають виконуватися відповідно до республіканських принципів і кодексу етики

національної поліції та національної жандармерії. Як сама себе позиціонує на офіційному вебсайті, поліція Франції бачить своєю місією забезпечення безпеки людей, майна та установ, контроль за міграційними потоками та боротьбу з нелегальною працею, боротьбу з організованою злочинністю, великою злочинністю та наркотиками, захист країни від зовнішніх загроз і тероризму, а також підтримання громадського порядку. Завдяки своїй територіальній мережі поліція ефективно бореться з дрібною та середньою злочинністю, зокрема на вулицях та у відділеннях поліції, і є першою лінією боротьби з міським насильством. Прикордонна поліція контролює дотримання правил перетину кордону та координує на національному рівні боротьбу з правопорушеннями у цій сфері через Офіс боротьби з незаконним переміщенням мігрантів [173].

Судова поліція своєю чергою має спеціалізовані центральні офіси та співпрацює з регіональними групами втручання в боротьбі з різними незаконними видами торгівлі. Національна дирекція територіальної розвідки та піддирекція боротьби з тероризмом співпрацюють із Генеральною дирекцією внутрішньої безпеки для боротьби з тероризмом та радикальними рухами. Центральна дирекція республіканських охоронних компаній є резервом національної поліції і забезпечує безпеку населення в чутливих зонах, а підрозділ підтримки дослідження, втручання та стримування надає підтримку під час операцій у багатьох сферах. Поліція також активно займається міжнародною співпрацею через діяльність дирекції міжнародної співпраці з безпеки, яка присутня у 160 країнах, і здійснює адміністративні, управлінські та контрольні функції, забезпечуючи ефективне виконання своїх завдань [173].

Отже, до поліцейських сервісних послуг у Франції слід віднести виконання певних місій та заходів, зокрема забезпечення безпеки людей, майна та установ, контроль за міграційними потоками та нелегальною працею, запобігання правопорушенням, використання інформаційного контексту, охорону громадського порядку. Заходи примусу, які застосовує поліція

Франції, включають обмеження прав та свобод індивідів з метою забезпечення правосуддя та встановлення істини. У процесі судових розслідувань примусові заходи можуть відрізнятися залежно від типу розслідування: попереднього розслідування або розслідування злочину на місці події. У попередньому розслідуванні примус обмежений і можливий лише за згодою особи – наприклад, для обшуків або перевірки особи. Однак при розслідуванні злочину на місці події поліція може застосовувати примусові заходи без згоди, такі як затримання підозрюваних, обшуки, вилучення доказів, взяття зразків для експертиз, перевірка наявності хвороб і взяття відбитків пальців. Незважаючи на можливість застосування примусу, ці заходи обмежені законом і мають бути пропорційними та необхідними для досягнення цілей розслідування. Крім того законодавство Франції передбачає особливі примусові заходи, такі як контроль та перевірка особи, затримання до 24 годин (або довше за рішенням судді) та можливість проведення обшуків у будь-який час за дозволом судді. Ці примусові заходи спрямовані на забезпечення ефективності розслідувань і збереження доказів, необхідних для правосуддя [168]..

Отже, до примусових поліцейських послуг у Франції слід віднести заходи примусу, які застосовує поліція Франції, включаючи обмеження прав та свобод індивідів з метою забезпечення правосуддя та встановлення істини. При розслідуванні злочину на місці події поліція може застосовувати примусові заходи без згоди, такі як затримання підозрюваних, обшуки, вилучення доказів, узяття зразків для експертиз, перевірка наявності хвороб і взяття відбитків пальців. Незважаючи на можливість застосування примусу, ці заходи обмежені законом і мають бути пропорційними та необхідними для досягнення цілей розслідування. Крім того законодавство Франції передбачає особливі примусові заходи, такі як контроль та перевірка особи, затримання до 24 годин та можливість проведення обшуків у будь-який час за дозволом судді.

Поліція Словаччини є озброєною силою безпеки, яка виконує завдання з питань внутрішнього порядку, безпеки, боротьби зі злочинністю, включаючи її організовані та міжнародні форми, а також завдання, що впливають із міжнародних зобов'язань Словацької Республіки в поліцейській сфері. Відповідно до чинного законодавства поліція Словаччини надає певний спектр поліцейських послуг, спрямованих на підтримку правопорядку, безпеки громадян і виконання спеціалізованих завдань. Це зокрема службове втручання, коли поліцейські під час цієї дії мають діяти згідно з чіткими процедурами. Якщо дозволяють обставини, втручання має супроводжуватися відповідним викликом, а в деяких випадках перед викликом потрібно використовувати фразу «іменем закону»; спостереження та розслідування, коли поліцейські здійснюють негайне спостереження за виконавцями злочинної діяльності, проводять оперативно-розшукові дії та використовують інформаційно-технічні засоби; офіційне втручання під єдиним командуванням, забезпечення ефективного командування під час проведення службових заходів; безпека визначених осіб і об'єктів, коли поліцейські охороняють визначених осіб, захищають об'єкти, а також забезпечують захист і допомогу свідкам, які перебувають під загрозою, або свідкам, що захищаються; виконання завдань, пов'язаних із поліцейськими послугами в авіаційній галузі; виконання завдань, пов'язаних із піротехнікою [174].

Отже, поліцейські Словаччини виконують широкий спектр поліцейських сервісних послуг (завдань), які включають: підтримку правопорядку та безпеки громадян; спостереження; забезпечення безпеки осіб і об'єктів; виконання завдань, пов'язаних із послугами в авіаційній галузі та з піротехнікою.

Що стосується втручальних поліцейських адміністративних послуг, то поліція Словаччини надає широкий спектр втручальних, превентивних та примусових заходів для підтримки правопорядку та безпеки громадян. Поліцейські мають право вимагати пояснень від осіб, які можуть допомогти в розкритті злочинів та інших правопорушень, а також доставляти їх до відділу

поліції для складання протоколів. Вони можуть перевіряти осіб та використовувати службових собак для розшукової роботи, сканувати ідентифікаційні знаки та вилучати предмети, що стосуються злочинів. Поліцейські мають право затримувати осіб, якщо їхні дії становлять загрозу або вони ухиляються від правосуддя, а також відкривати квартири у випадках, коли існує загроза життю або здоров'ю. Вони також можуть зупиняти та оглядати транспортні засоби, забезпечувати безпеку цивільного повітряного транспорту та інших масових перевезень, захищати визначених осіб, перевіряти документи на кордоні та обмежувати доступ до певних місць з метою безпеки. Поліцейські уповноважені видаляти терористичний контент онлайн, використовувати вибухові речовини для знешкодження небезпечних предметів та забезпечувати безпеку залізничного транспорту. Вони можуть проводити медичні огляди для визначення наявності алкоголю чи інших речовин у підозрюваних, а також мати при собі небезпечні речовини для навчальних і експертних цілей [175].

Отже, поліцейські послуги, які надаються поліцією Словаччини, як і в Україні, можна поділити на сервісні і втручальні. Другі, аналогічно з вітчизняною законодавчою практикою, за своєю сутністю поділяються на превентивні та примусові. З тією різницею, що до них додатково порівняно з Україною належить формально визначена профільним поліцейським Законом про поліцію компетенція щодо сканування ідентифікаційних знаків та видалення терористичного контенту онлайн.

3.2. Удосконалення поліцейських адміністративних послуг в Україні.

Увесь вищенаведений матеріал, особливо висновки та узагальнення, є таким, що дозволяє сформулювати власні розуміння засад, засобів та адміністративних процедур щодо вдосконалення поліцейської адміністративної та правоохоронної діяльності через надання поліцейських адміністративне

послуг в Україні. Однак такий вузький підхід буде невваженим, якщо не врахувати надбання наукової спільноти. Адже в юридичній літературі існують певні тенденції до вдосконалення адміністративної та правоохоронної діяльності Національної поліції України. Розкриті багатьма авторами наукові доктрини та концепції є такими, що можуть бути слухними в нашому науковому аналізі для вдосконалення процесу надання національною поліцією України поліцейських адміністративних послуг.

На основі авторського матеріалу, викладеного В. Кузиком у статті «Шляхи удосконалення принципів діяльності Національної поліції України», можна виділити ключові напрямки вдосконалення принципів поліцейської діяльності. По-перше, на думку вченого, важливим є внесення змін до статті 8 Закону України «Про Національну поліцію», що передбачає об'єднання принципу законності з принципом доброчесності, що дозволить створити єдину конструкцію, де доброчесність підсилює законність, а це у свою чергу сприятиме підвищенню правової свідомості та культури серед поліцейських. По-друге, закріплення функціональних принципів у положеннях про структурні підрозділи центрального та територіальних органів поліції забезпечить, що ці принципи стануть загальнообов'язковими до виконання і сприятимуть кращому виконанню професійних завдань поліцейськими. По-третє, удосконалення етичної поведінки поліцейських, що включає внесення змін до «Правил етичної поведінки поліцейських» стосовно уточнення принципів професійної діяльності та встановлення вимог до дотримання підлеглими встановлених норм, сприятиме підвищенню ефективності та професіоналізму в роботі поліції [61].

Підтримуючи загалом другу і третю пропозиції В. Кузика, ми не можемо погодитися з першою, в якій висловлена пропозиція об'єднати принцип законності з принципом доброчесності. Ці дві основоположні засади діяльності поліцейських Національної поліції України мають різну філософську правову природу. Їх штучне об'єднання, на наш погляд, не призведе до підвищення ефективності адміністративної та правоохоронної

діяльності. Одночасно це може призвести до потенційних порушень прав і свобод людини, адже змішування повноважень діянь поліцейських, які чітко визначені законодавством, на основі принципу законності з широкими за своєю сутністю етичними нормами, які в багатьох аспектах виходять за межі формального законодавства, є неприпустимим.

В аспектах забезпечення прав і свобод громадян Національною поліцією України А. Циганенко акцентує увагу на потребі вдосконалення нормативно-правової бази. Учений підкреслює певну недосконалість норм Закону України «Про Національну поліцію», відзначаючи нечіткість окремих норм, що ускладнює їх правильне застосування на практиці, що викликає потребу в їх доопрацюванні; наголошує на важливості розроблення ефективних механізмів протидії загрозам публічній безпеці як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. А. Циганенко доводить, що для забезпечення прав і свобод громадян потрібно розглядати публічну безпеку як цілісну систему, яка включає різні аспекти діяльності Національної поліції України. Важливим є питання оптимізації публічно адміністрування процесів у цій сфері, зокрема впровадження більш ефективних моделей управління публічною безпекою. Учений наголошує на особливому значенні інтеграції нових елементів у чинні механізми забезпечення публічної безпеки, що сприятиме підвищенню ефективності діяльності поліції; підкреслює потребу комплексного підходу до вирішення проблем, які включають не тільки правові, але й економічні, соціальні та психологічні аспекти [149].

На наш погляд, треба підтримати думку А. Циганенка, що вдосконалення надання поліцейських адміністративних послуг, які направлені на забезпечення прав і свобод громадян, має формуватися як цілісна система, пріоритети якої мають включати різні заходи діяльності Національної поліції України.

Одним із ключових аспектів удосконалення є забезпечення належного кадрового складу, що має вирішальне значення для ефективного функціонування системи правозахисних органів. Учений слушно зазначає, що

якість поліцейських послуг безпосередньо залежить від компетентності та професійності поліцейських, які мають бути обрані та призначені на посаду через прозорий і законний конкурсний відбір. Для цього чинне законодавство потребує змін і нововведень, зокрема у сфері кадрового забезпечення та публічного адміністрування. Потрібно, щоб нормативно-правові акти, які регулюють діяльність Національної поліції, забезпечували відповідність вимогам сучасного демократичного суспільства та сприяли належному виконанню завдань з охорони прав і свобод громадян, підтриманню публічного порядку та забезпеченню верховенства права в Україні [136].

К. Король пропонує кілька ключових напрямків удосконалення застосування поліцейських заходів в Україні, зокрема вдосконалення процедури проникнення до житла або іншого володіння особи. Учений підкреслює важливість запровадження політики порядку отримання та застосування ордеру на проникнення до помешкання без повідомлення власника, що дозволить ефективніше реагувати на загрози, зберігаючи при цьому права громадян. Окрім цього він пропонує оновити перелік спеціальних засобів, які поліцейські мають право застосовувати, додавши засоби направленої дії, такі як «Тейзер», що дозволяє паралізувати людину на відстані, а також індивідуальні засоби, споряджені сльозогінними та дратівливими речовинами. Такі зміни, на думку К. Короля, підвищать ефективність роботи поліції, зменшуючи при цьому ризик застосування вогнепальної зброї. Важливим напрямком удосконалення є також доповнення Закону України «Про Національну поліцію» положенням, що зобов'язує поліцейського втрутитися у випадку, коли він є свідком перевищення колегою застосування фізичної сили, спеціальних засобів або вогнепальної зброї, із відповідним накладенням відповідальності за невиконання цього обов'язку [59].

Не можемо в повному обсязі погодитися із пропозиціями К. Короля щодо «удосконалення» процедури проникнення до житла або іншого володіння особи, оскільки аналізований захід чітко прописаний в

кримінально-процесуальному законодавстві та здійснюється за санкцією слідчого судді. Така практика повністю відповідає європейським стандартам. Відповідно адміністративне проникнення до житла є неприпустимим без згоди власника або в надзвичайних обставинах. Також вимагає подальшої наукової дискусії питання прийняття на озброєння дистанційних засобів «паралізації» людини.

Я. Меженний доводить, що напрямки вдосконалення правових та організаційних засад застосування адміністративно-правового примусу органами поліції включають закріплення визначення поняття адміністративного примусу в Законі України «Про Національну поліцію», що дозволить глибше розуміти його сутність і точніше орієнтувати правове та нормативно-правове регулювання, потребу чіткого окреслення переліку та роз'яснення форм адміністративно-правового примусу, методів, передбачених цими формами, та суб'єктів їх реалізації; поступову імплементацію інституту «презумпції правоти поліцейського», що включає розширення гарантій поліцейської діяльності, посилення юридичної відповідальності за невиконання вимог співробітників поліції [66].

Частково треба погодитися з науковим підходом Я. Меженного щодо вдосконалення категорійного апарату стосовно поліцейських заходів, зокрема через формування поняття «заходи примусу». Однак вважаємо, що законотворче формування категорії «адміністративний примус» у Законі України «Про Національну поліцію» буде невиправданим рішенням і таким, що буде нести зайве нормативно-правове навантаження. Також ми загалом підтримуємо загальноукраїнську дискусію щодо законодавчої імплементації інституту «презумпції правоти поліцейського». Однак для того, щоб його реалізувати на практиці, рівень довіри до Національної поліції України має бути незаперечним.

В. Кікінчук пропонує кілька шляхів удосконалення діяльності підрозділів Національної поліції України, що можуть сприяти підвищенню ефективності поліцейської діяльності та забезпеченню охорони прав і свобод

громадян. По-перше, рекомендується через лекційні заняття у підрозділах Національної поліції доводити до персоналу європейські норми і стандарти поліцейської діяльності, що сприятиме підвищенню професійного рівня поліцейських та узгодженню їх дій з міжнародними стандартами. По-друге, пропонується запровадження в офіційних вебпорталах територіальних підрозділів гіперпосилань або створення технічної можливості для електронних звернень громадян щодо вчинених кримінальних правопорушень, що значно полегшить процедуру подання скарг і сприятиме кращій комунікації між поліцією та суспільством. По-третє, вчений наголошує на потребі використання волонтерського руху в правоохоронній діяльності, пропонуючи створити у вебпорталах можливість реєстрації осіб, які бажають добровільно допомагати поліції, визначати напрямки та час, коли вони готові надавати таку допомогу, що сприятиме підвищенню довіри населення до поліції [51].

Учений далі наголошує, що, по-четверте, рекомендується запровадити інтернет-сервіс анонімних звернень очевидців злочинів із можливістю прикріплення відео- та аудіозаписів, що може значно полегшити процес розслідування злочинів; по-п'яте, пропонується запровадити підготовку працівників поліції за напрямками тактико-спеціальної, вогневої та фізичної підготовки в межах єдиної програми підвищення кваліфікації, що включає навчання з акцентом на особисту безпеку та застосування сили; по-шосте, рекомендується проводити спільні наукові дослідження з вищими навчальними закладами системи МВС України з актуальних питань поліцейської діяльності, що сприятиме підвищенню наукового рівня правоохоронної діяльності. Нарешті, по-сьоме, підкреслюється важливість проведення тренінгів для працівників поліції з метою підвищення їхнього професійного рівня у таких сферах, як запобігання корупційним проявам, використання рішень Європейського суду з прав людини в діяльності органів досудового розслідування та запобігання антисоціальним проявам

терористичного характеру, що загалом сприятиме більш ефективній та професійній діяльності підрозділів Національної поліції України [51].

На наш погляд, певні пропозиції В. Кікінчука є такими, що можуть бути використані для вдосконалення ефективності надання інформаційних поліцейських адміністративних послуг та підвищення професійності й етичної складової адміністративної та правоохоронної діяльності поліцейських Національної поліції України.

1. Запровадити в офіційних вебпорталах поліції можливість електронних звернень громадян щодо вчинених кримінальних правопорушень. Це спростить процес подання скарг і сприятиме покращенню взаємодії між поліцією та громадськістю.

2. Підвищення професійного рівня поліцейських може бути досягнуто через навчання європейських норм і стандартів поліцейської діяльності, що має узгоджуватися з міжнародними стандартами.

3. Для формування високих етичних стандартів у поліцейських доцільно залучити громадян добровільно допомагати поліції у визначені ними напрямки та час. Це може сприяти підвищенню довіри до поліції та зміцненню морально-етичних засад. Крім того відзначаємо проведення тренінгів, спрямованих на запобігання корупції, використання рішень міжнародних судів з прав людини.

О. Ганжа у своїй статті висловлює думку про те, що кар'єра працівника в органах Національної поліції України залежить від багатьох чинників, серед яких особливе місце належить державній кадровій політиці, яка є складовою частиною загальної службової державної політики. Із метою покращення державної кадрової політики в органах Національної поліції України О. Ганжа пропонує два основних напрямки. Перший передбачає проведення просвітницької роботи з населенням, де особливу увагу слід приділити рекламі професії поліцейського, підвищити загальний рівень довіри до поліцейських, налагодити взаємозв'язок із населенням на основі засад партнерства; а також створити умови для практичного втілення обіцянок законодавця щодо рівня

оплати праці поліцейських, соціальних гарантій; переглянути правила етичної поведінки поліцейських, удосконалити адміністративно-правовий статус поліцейського як суб'єкта реалізації примусових заходів, особливо щодо підвищення гарантій їх діяльності. Другий напрямок покращення кадрової політики передбачає створення належних правових та організаційних умов для покращення якості кадрового складу Національної поліції України, що включає покращення рівня первинної підготовки поліцейських, перегляд питань перепідготовки та підвищення кваліфікації поліцейських, створення прозорості та зрозумілої системи мотивації, що дасть реальну картину можливостей кар'єрного зростання, а також створення умов для обміну практичним досвідом з іншими провідними державами світу щодо діяльності органів поліції та розроблення системи індивідуального оцінювання посадових працівників поліції та керівників [25].

На наш погляд, пропозиції щодо вдосконалення кадрового потенціалу поліцейських Національної Поліції України, сформовані О.Ганжою, є правильними, однак позбавленими конкретики. Вони певною мірою доповнюють наукові підходи на цю проблематику В. Кікінчука.

Що стосується узагальнення нами викладеного матеріалу, на основі якого безпосередньо будемо формувати пропозиції щодо вдосконалення засад та надання поліцейських адміністративних послуг, то слід акцентувати увагу на нерозробленості як теорії, так і законодавства щодо засад, змісту, інструментів втілення у правозастосування поліцейських послуг. Так, законодавець слушно поставив поліцейську послугу як невід'ємну складову завдань поліції, проте практично на рівні законотворчості цим й обмежився.

Для усунення зазначеного, взявши за аналогію законотворчості норми законодавства про адміністративні послуги, згідно з якими адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або здійснення обов'язків такої особи відповідно до закону [114], та враховуючи весь

вищенаведений матеріал, можемо зробити висновок, що є всі джерельні та методологічні складові для формування категорійного (доктринального) й законодавчого визначення поліцейської послуги.

Звертаючись до вдосконалення категорійного розуміння саме поліцейської адміністративної послуги, слід підкреслити сутнісні відмінності між адміністративними та поліцейськими адміністративними послугами: Так, перші з них надаються виключно за заявами фізичних і юридичних осіб і спрямовані, повторимося, виключно на забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян. Іншими словами, є позитивними або нейтральними для суб'єкта звернення.

На відміну від них, поліцейські адміністративні послуги крім того, що можуть бути також адміністративно-сервісними, можуть мати також і адміністративно-втручальну юридичну природу, зокрема бути різновидом превентивних поліцейських заходів і заходів поліцейського примусу. Останні надаються у формі застосування фізичної сили і спеціальних засобів.

Тим самим при застосуванні щодо осіб, які скоюють правопорушення, або з метою забезпечення невідкладного відвернення суспільно небезпечного діяння без скоєння правопорушення поліцейські та їх легальні об'єднання можуть надавати поліцейські адміністративні послуги без згоди правопорушника або для обмеження свободи пересування осіб із метою відвернення суспільно небезпечних в обов'язковому порядку в суворій відповідності до визначених законом способів.

При цьому мають бути враховані теоретичні положення щодо суб'єктів поліцейських адміністративних послуг як складової змісту відповідних адміністративно-правових (правоохоронних) суспільних відносин, згідно з якими ми маємо тріаду суб'єктів адміністративного права з різною юридичною природою та різною правосуб'єктністю.

По-перше, це суб'єкт надання поліцейської адміністративної послуги. Він може бути, як нами вже багаторазово розкривалося вище, виключно в формі поліцейського, органу поліції та підрозділу поліції. Остання категорія

розуміється як система двох і більше поліцейських, які відповідно до підзаконного нормативно-правового акта або наказу (розпорядження) керівника органу на несення служби спільно виконують завдання щодо охорони публічного порядку та безпеки, захисту прав і свобод громадян, розкриття кримінальних правопорушень, охорони власності тощо.

Крім того, суб'єкт надання поліцейської адміністративної послуги зобов'язаний перед приватними особами, права і свободи яких порушуються. Він є зобов'язальним також перед державою та українським народом загалом щодо забезпечення публічного інтересу. Одночасно суб'єкт надання поліцейської адміністративної послуги є адміністративно-владним. У разі виявлення правопорушення він зобов'язаний втрутитися й шляхом надання отримувачам поліцейської адміністративної послуги припинити протиправну поведінку правопорушника або обмежити свободу пересування осіб, які можуть завдати шкоди собі, територіальній громаді, державі. У разі припинення протиправної поведінки правопорушника він, як правило, затримується, устанавлюються його ідентифікаційні дані, у випадку наявності підстав щодо скоєння адміністративного проступку на таку особу складається протокол про адміністративне правопорушення. Або такі особи затримуються з метою встановлення особи, фіксації факту правопорушення, а у разі скоєння кримінального правопорушення – створення умов для притягнення такої особи до кримінальної відповідальності.

По-друге, суб'єкт отримання поліцейських адміністративних послуг – це приватна фізична або юридична особа, права якої порушено правопорушником. Також суб'єктом отримання поліцейських адміністративних послуг може бути територіальна громада, державний орган, держава, український народ загалом як суб'єкти захисту публічного інтересу. Правовий статус перших із них детально розкритий в юридичній літературі з цивільного права, других – адміністративного права.

По-третє, правопорушник або особа, права і свободи яких обмежуються згідно із законом, виходячи із невідкладної потреби попередження суспільно

небезпечних наслідків, є суб'єктами, які беруть участь у наданні поліцейських адміністративних послуг. Вони є зобов'язаними як перед суб'єктом надання поліцейської адміністративної послуги, так і перед суб'єктом отримання. До їхніх адміністративних обов'язків належить виконати законні розпорядження суб'єкта надання поліцейської адміністративної послуги, а правопорушники крім того зобов'язані відшкодувати суб'єктові отримання поліцейської адміністративної послуги збитки та понести покарання у разі їх притягнення до адміністративної чи іншої форми юридичної відповідальності.

Отже, виходячи з таких узагальнених теоретичних позицій, ми вважаємо, що поліцейська послуга – це результат виконання владних повноважень поліцейським або органом (підрозділом) Національної поліції України за заявою фізичної або юридичної особи, а також відповідно до визначених Законом України «Про Національну поліцію» повноважень – за власною ініціативою. Такі адміністративні та правоохоронні дії адміністративних органів Національної поліції України мають бути спрямовані на набуття, зміну або припинення відповідних суспільних відносин, невід'ємним владним суб'єктом надання яких є виключно поліцейський або орган (підрозділ) Національної поліції України. Це здійснюється ними виключно з метою забезпечення публічного інтересу (невідомчого та неprivатного) як реалізації ними адміністративних та правоохоронних прав із метою виконання відповідних обов'язків, визначених у формі повноважень згідно із Законом України «Про Національну поліцію», норми якого уточнені та деталізовані у відповідних постановках Кабінету Міністрів, підзаконних нормативно-правових актах МВС та Національної поліції України.

Зазначені теоретичні положення запропоновано імплементувати через доповнення статтею 2-1 «Поліцейські послуги» профільного Закону від 2 липня 2015 р. № 580-VIII у відповідному проєкті Закону України «Про підвищення ефективності надання поліцейських послуг» через внесення змін

і доповнень до Закону України «Про Національну поліцію», яку викласти в такій редакції:

«Стаття 2-1 Поліцейські послуги

Поліцейська послуга – це результат виконання владних повноважень поліцейським або органом (підрозділом) Національної поліції України за заявою фізичної або юридичної особи або за власною ініціативою відповідно до положень цього Закону».

Запропоновані доповнення до Закону України «Про Національну поліцію» не змінять підстав і порядку надання поліцейських послуг у різних визначених нормами цього Закону формах і способах. Проте буде логічним кроком заповнити законодавчий вакуум щодо розуміння цієї категорії як самими поліцейськими, так і споживачами поліцейських послуг.

Крім того, на основі узагальнення висновків, зроблених на основі аналізу європейського досвіду, пропонується, що надання таких ефективних, одночасно найбільш суворих поліцейських послуг, як застосування спеціальних засобів і кримінально-правового примусу у формі застосування вогнепальної зброї, має врегульовуватись, на наш погляд, окремим Законом України. Це пов'язане з тим, що кількість правоохоронних органів, які отримують таке право, об'єктивно постійно зростає.

Отже, законодавчо виписувати в кожному окремому профільному законі, який регулює правовий статус посадових осіб відповідного правоохоронного органу, засади й заходи їх діяльності з одночасним визначенням порядком і підставами застосування таких суворих заходів державного примусу, є невваженим і таким, що не лише відволікає суб'єктів законотворення на розроблення норм, які вже апробовані, але й призводить до виявлення різних специфічних аспектів таких норм у різних профільних законах. Це є неприпустимим, адже особи мають наперед знати правила, в яких випадках щодо них можуть бути застосовані спеціальні засоби та вогнепальна зброя. Коли такі правила прописується в різних нормах права, які зосереджені в різних законах, це може призвести до непоправних наслідків.

Отже, підстави та порядок застосування спеціальних засобів і вогнепальної зброї мають бути однаковими для всіх правоохоронних органів, які будуть отримувати на це законодавчі повноваження, без виключення. Для цього ми пропонуємо розробити та ухвалити спеціальний Закон «Про застосування або використання засобів примусу та вогнепальної зброї», у якому мають бути прописані норми, засади, категорійний апарат, інструментарій та процедури застосування й використання спеціальних засобів і вогнепальної зброї.

Висновки до розділу 3

1. На основі лінгвістичного аналізу категорії «поліцейська послуга» в іноземних мовах зроблено висновок, що: 1) у демократичних правових державах західного світу в самій назві поліцейських органів закладено сутнісне розуміння, що їхньою основною функцією є державний сервіс щодо забезпечення прав і свобод громадян при здійсненні на них протиправних посягань і з метою їх попередження; 2) уживання категорії «поліцейська послуга» як квінтесенції завдань Національної поліції України при здійсненні публічного адміністрування та правоохоронної діяльності є об'єктивно виправданим, оскільки наголошення на виконанні практично всіх завдань через категорію «поліцейські послуги» позитивно впливає на пріоритети, ефективність та законність забезпечення прав і свобод громадян та публічного інтересу суспільства загалом поліцейськими.

2. Методологічно визначено, що, розкриваючи європейський досвід надання поліцейських послуг, слід виходити не зі змісту категорії «поліцейські послуги», а з її сутності як засад та інструментарію для виконання основних завдань поліції країн-учасниць ЄС як сервісного, так і превентивного та примусового спрямування. Це здійснено на трьох рівнях: досвіду

Парламентської Асамблеї Ради Європи, загальноєвропейських директив і регламентів, а також національного досвіду деяких держав-учасниць ЄС.

3. Доведено, що пріоритетами, які визначаються законодавчими нормами Європейського Союзу (Європейського Парламенту та Ради) і можуть бути використані для надання поліцейських послуг, є забезпечення захисту персональних даних, захист і відновлення прав жертв злочинів. Це також включає шанобливе та чуйне ставлення без дискримінації, захист від вторинної віктимізації, залякування та помсти, забезпечення належної підтримки для сприяння одужанню незалежно від статусу проживання або громадянства, забезпечення дітей-постраждалих, осіб з інвалідністю, постраждалих від тероризму, гендерної зумовленого насильства та насильства в близьких стосунках особливою підтримкою; забезпечення права на переклад та тлумачення учасникам судових проваджень від моменту офіційного повідомлення про підозру або звинувачення до завершення провадження, забезпечення без затримок перекладу під час розслідування та судових засідань, включаючи допити поліцією; операційна ефективність і співпраця, що включають посилення співпраці та обміну інформацією між правоохоронними органами держав-членів; забезпечення Європолу засобами для підтримки держав-членів у запобіганні злочинам, аналізу та розслідування на рівні ЄС; підзвітність і прозорість діяльності поліції, включаючи забезпечення законності, потреби та пропорційності дій поліції, підзвітність щодо будь-яких зловживань владою.

4. З'ясовано, що закріплений нормативно-категорійний апарат Закону Польщі «Про застосування або використання засобів примусу та вогнепальної зброї» має не лише наукове компаративістичне значення, але й практичне значення для вітчизняної правотворчості. Деталізація інструментів застосування заходів примусу працівниками поліції та іншими публічними органами забезпечує два позитивні аспекти: 1) особи, щодо яких застосовуються засоби примусу, та їхні діяння є детально специфіковані, що дає можливість мінімальним за рівнем примусом забезпечити публічний

інтерес, виключити його застосування щодо певних категорій осіб та певних діянь і їхньої сукупності. Це забезпечує ретельно продумане та обґрунтоване застосування засобів примусу; 2) така деталізація зменшує ймовірність виходу за межі принципу законності з боку офіцерів поліції, які мають більшу нормативну деталізацію розсуду при ухваленні рішення щодо застосування засобів примусу, що є більш захищеним від помилок.

5. Виходячи з положень Закону Польщі «Про засоби прямого примусу та вогнепальної зброї», запропоновано для вітчизняної правотворчості розробити та ухвалити спеціальний нормативно-правовий акт у формі проєкту «Про надання поліцейських примусових послуг», в якому для всіх правоохоронних та інших публічних органів визначити засади, категорійний апарат, інструментарій та процедури застосування заходів фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї; або внести відповідні зміни до Закону України «Про Національну поліцію» щодо імплементації категорій, визначених в аналізованому польському Законі, та більш ретельно визначити особливості їх використання.

6. Важливими для критичного аналізу з перспективою імплементації в чинне законодавство є певні види державного примусу, які визначені в Законі Республіки Польща від 24 травня 2013 року «Про засоби прямого примусу та вогнепальної зброї» і які відсутні в чинному Законі України «Про Національну поліцію», а саме: використання коней, сорочок безпеки та обмежувальних поясів, обмежувальних приміщень у формі використання ізоляційних камер, ізоляційних кімнат для неповнолітніх та захисних камер, транспортного примусу з використанням службових транспортних засобів для зупинки або блокування інших транспортних засобів.

7. Доведено, що до сервісних поліцейських послуг у Франції належать виконання місій та заходів, зокрема: забезпечення безпеки людей, майна та установ, контроль за міграційними потоками та нелегальною працею, запобігання правопорушенням, використання інформаційного контексту, охорона громадського порядку. До примусових поліцейських послуг у Франції

належать заходи примусу, включаючи обмеження прав та свобод індивідів із метою забезпечення правосуддя та встановлення істини. Під час розслідування злочину на місці події поліція може застосовувати примусові заходи без згоди, такі як затримання підозрюваних, обшуки, вилучення доказів, узяття зразків для експертиз, перевірка наявності хвороб і взяття відбитків пальців.

8. Поліцейські Словаччини виконують широкий спектр поліцейських сервісних послуг (завдань), які включають підтримку правопорядку та безпеки громадян; спостереження; забезпечення безпеки осіб і об'єктів; виконання завдань, пов'язаних із послугами в авіаційній галузі та з піротехнікою. Втручальні поліцейські послуги в Словаччині є практично аналогічними до вітчизняної законодавчої практики за своєю сутністю, поділяючись на превентивні та примусові. З тією різницею, що до них додатково належить формально визначена компетенція поліції щодо видалення терористичного контенту з онлайн-простору.

9. Доведено, що адміністративні та правоохоронні діяння у процесі надання поліцейських послуг мають бути спрямовані на набуття, зміну або припинення відповідних суспільних відносин, невід'ємним суб'єктом яких є поліцейський, із метою забезпечення та реалізації ним прав громадян та (або) виконання обов'язків щодо інших осіб згідно із законодавством України.

10. Запропоновано зазначені теоретичні положення імплементувати через доповнення статтею 2-1 «Поліцейські послуги» профільного Закону від 2 липня 2015 р. № 580-VIII у відповідному проєкті Закону України «Про підвищення ефективності надання поліцейський послуг» через внесення змін і доповнень до Закону України «Про Національну поліцію» у такій редакції: «Поліцейська послуга – це результат виконання владних повноважень поліцейським або органом (підрозділом) Національної поліції України за заявою фізичної або юридичної особи чи за власною ініціативою відповідно до положень цього Закону».

11. Удосконалено доктринальні, категорійні та змістовні особливості надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки та порядку, охорони прав і свобод громадян, кримінально-правового захисту фізичних і юридичних осіб від небезпечних діянь, специфіка надання поліцейських адміністративних послуг у різних секторах допомоги особам, які не мають можливості забезпечити свої невідкладні потреби за рахунок приватної чи громадської ініціативи.

13. Зроблено висновок, що підстави та порядок застосування спеціальних засобів і вогнепальної зброї мають бути однаковими для всіх правоохоронних органів, які мають таке право та будуть отримувати на це законодавчі повноваження в майбутньому. Для цього запропоновано розробити та ухвалити спеціальний Закон «Про застосування або використання засобів примусу та вогнепальної зброї», у якому мають бути прописані норми, засади, категорійний апарат, інструментарій та процедури застосування й використання спеціальних засобів і вогнепальної зброї з одночасним скасуванням аналогічних норм у профільних правоохоронних законах.

ВИСНОВКИ

У **висновках** на основі комплексного аналізу теорії адміністративного права, норм законодавства, поглиблених наукових позицій, адміністративної практики здійснено науковий аналіз проблеми надання поліцейських адміністративних послуг в Україні, сформовано нові науково-теоретичні й практичні висновки, узагальнення та рекомендації щодо його удосконалення. Основними з них є такі:

1. Розкрито сутність та зміст поліцейських адміністративних послуг в Україні. Доведено що, вони базуються на нормах адміністративного права, якими визначено взаємодію між поліцейськими органами та приватними особами. Визначено, що поліцейські адміністративні послуги мають сутнісні відмінності від адміністративних послуг, адже можуть надаватися без згоди на це фізичних та юридичних осіб, включати превентивні заходи або заходи адміністративного примусу і надаються виключно поліцейськими. Підкреслено, що для уникнення психологічно-правової плутанини серед громадян доцільно використовувати саме термін «поліцейські адміністративні послуги». З'ясовано, що сутнісною складовою поліцейських адміністративних послуг є те, що українське суспільство прагне досягти балансу між адміністративно-сервісними, контрольними та примусовими засобами, підкреслюючи пріоритет перших, а євроатлантична інтеграція правоохоронної системи призводить до утвердження дійсно орієнтованої на надання сервісних послуг за європейськими зразками адміністративної діяльності Національної поліції України. Повномасштабне вторгнення викликало потребу в прискореному впровадженні ефективного вітчизняного та європейського досвіду, перегляді філософії адміністративної, правоохоронної та правозахисної діяльності поліції. Процес надання поліцейських адміністративних послуг включає ухвалення адміністративних актів, здійснення фактичних дій, контрольних заходів та використання інших

інструментів публічного адміністрування для забезпечення публічного інтересу.

2. Актуалізовано принципи надання поліцейських адміністративних послуг як засад публічного адміністрування Національної поліції України. З'ясовано, що принцип верховенства права означає, що всі дії поліцейських повинні бути підпорядковані закону, забезпечуючи захист прав і свобод громадян та рівність суб'єктів права перед законом. Це гарантує, що поліція діє в межах законодавства, запобігаючи свавіллю як всередині поліцейської системи, так і від зовнішніх загроз. Принципи належного врядування передбачають широке залучення громадян, підзвітність, прозорість, ефективність і спрямованість на боротьбу з корупцією, а також першочергове надання поліцейських сервісних послуг найуразливішим верствам населення, забезпечуючи адаптацію публічного адміністрування до європейських стандартів. Спеціальні принципи надання адміністративних поліцейських послуг акцентують увагу на дотриманні прав людини, відкритості, політичній нейтральності, професіоналізмі, доброчесності, ефективності, прозорості й стабільності в адміністративній та правоохоронній діяльності підрозділів (поліцейських) Національної поліції України. В умовах повномасштабного вторгнення ці принципи насамперед спрямовані на посилення обороноздатності держави та забезпечення безпеки населення, а також своєчасного та дієвого реагування на загрози щодо захисту державного кордону, підготовки громадян України до національного спротиву, охорони найбільш важливих інфраструктурних об'єктів.

3. Розкрито, що адміністративно-правовий статус суб'єктів, які надають поліцейські адміністративні послуги в Україні, визначається основними завданнями Національної поліції України (ст. 2 Закону 2 липня 2015 року №580-VIII), які невід'ємно пов'язані з поліцейськими послугами, а також організаційною структурою та компетенцією, що включають предмет відання та обсяг повноважень щодо ефективного та вчасного надання адміністративно-

сервісних, адміністративно-контрольних та адміністративно превентивних (примусових) послуг.

Доведено, що основними галузевими підрозділами Національної поліції України, які надають поліцейські адміністративні послуги є патрульна поліція, підрозділи превентивного блоку (значною мірою це офіцери громад та ювенальна поліція) та поліція охорони.

Актуалізовано єдиний адміністративно-правовий статус поліцейського, який надає поліцейські адміністративні послуги, який передбачає підстави його виникнення у громадянина України, який за станом доброчесності, фізичними та освітніми якостями відповідає визначеним умовам, переміг у конкурсі на заміщення вакантної посади, склав присягу на вірність Українському народу, пройшов відповідне професійне навчання. Він має декларовані законодавством повноваження щодо надання поліцейських адміністративних послуг, службове посвідчення та жетон, несе юридичну відповідальність за свої діяння, суворо дотримується як законодавства, так і службової етики, отримуючи належне фінансове матеріальне забезпечення, соціальний захист від держави та повагу від суспільства.

4. Здійснено класифікацію основних видів поліцейських адміністративних послуг в Україні за критерієм форми владного спрямування повноважень і спеціалізації Національної поліції, що дало можливість виділити два основних блоки (адміністративно-сервісні та адміністративно-владні), а також додаткові. Адміністративно-сервісні надаються за ініціативою громадян та юридичних осіб, спрямовані на ухвалення сприятливого для них адміністративного акта (фактичної дії). Адміністративно-владні передбачають втручання поліції для захисту суверенітету та територіальної цілності України, порушених прав, свобод або публічних інтересів суспільства через видання несприятливого адміністративного акта чи фактичної дії для певних приватних осіб.

Доведено, що патрульна поліція надає широкий спектр сервісних поліцейських адміністративних послуг, включаючи цілодобове патрулювання

для забезпечення громадського порядку та безпеки, контроль за дотриманням правил дорожнього руху та його регулювання, оперативне реагування на правопорушення, надання невідкладної допомоги потерпілим до прибуття компетентних служб, охорону місця події в первинному стані до прибуття уповноважених осіб, а також активну взаємодію з населенням та громадськими організаціями для підвищення рівня громадської безпеки і встановлення довірливих відносин між поліцією та громадянами.

Поліція охорони надає додаткові поліцейські адміністративні послуги, що включають охорону фізичних осіб, об'єктів і майна, а також оперативне реагування на загрози. Примусові поліцейські адміністративні послуги передбачають застосування заходів примусу, таких як фізична сила, спеціальні засоби для припинення правопорушень і забезпечення безпеки держави та приватних осіб.

Адміністративно-контрольні поліцейські адміністративні послуги здійснюються підрозділами Національної поліції при застосуванні контрольних заходів щодо дотримання фізичними та юридичними особами правил і порядку зберігання, використання зброї, спеціальних засобів захисту, боєприпасів, вибухових речовин та інших предметів, які регулюються дозвільною системою.

5. Розкрито сутність та зміст інформаційної поліцейської адміністративної послуги як сервісної адміністративної діяльності Національної поліції України, яка здійснюється на запит громадян або у випадках, прямо передбачених законодавством, поліцейськими органами та підрозділами. Метою цієї послуги є задоволення публічних інформаційних потреб фізичних і юридичних осіб або публічного інтересу держави, органів місцевого самоврядування та суспільства загалом шляхом надання їм необхідної професійної обробленої інформації. Ці послуги надаються у формі проведення прес-конференцій, брифінгів, поширення прес-релізів та офіційних заяв, надання інтерв'ю та коментарів поліцейськими посадовими особами, проведення спільних семінарів, тренінгів, правових заходів, надання доступу журналістам до публічної інформації, моніторингу медіа, надання допомоги

журналістам у випадках порушення їхніх професійних прав, проведення навчальних сесій для представників громадських організацій та волонтерів, організації спільних заходів з профілактики правопорушень, вивчення та аналізу оперативної ситуації, обміну інформацією з громадськими організаціями, поширення інформації про діяльність поліції через різні канали комунікації. Вони надаються відповідно до визначених законодавством адміністративних процедур, а також на засадах ефективності технологічного процесу та психологічних чинників комунікації.

6. Зроблено висновок, що превентивні поліцейські адміністративні послуги в Україні, як форма реалізації поліцейських превентивних заходів, – це втручальна адміністративна діяльність поліцейських (органів, підрозділів) Національної поліції України з метою попередження та запобігання вчиненню правопорушень, порушень прав і свобод людини та інтересів суспільства і держави. Доведено, що для того щоб адміністративні дії поліцейських (органу, підрозділу) могли бути визнані примусовими поліцейськими адміністративними послугами, вони мають відповідати відповідній системі ознак: вид такої послуги має бути прямо передбачений нормами Закону України «Про національну поліцію», як однієї з форм заходів примусу; надаються виключно на основі норм адміністративного права; вони є втручальними і надаються без згоди особи стосовно якої вони застосовуються, хоча по можливості така особа попереджається про їх застосування; мають за мету забезпечити публічний інтерес, зовнішнім виразом якого є завдання Національної поліції визначені пп.1-4, п.1 ст. 2 однойменного Закону України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. Доведено, що не відносяться до поліцейських адміністративних послуг примусові заходи поліцейських, які надаються на основі норм кримінального та (або) кримінально-процесуального права.

7. Узагальнено наукові положення стосовно європейського досвіду надання поліцейських послуг, який базується на багаторівневій методології, яка враховує як правові, так і практичні аспекти діяльності поліції. Доведено, що в демократичних країнах Західної Європи поліція насамперед виконує функцію

державного сервісу, забезпечуючи права і свободи громадян при протиправних посяганнях і їх попередженні. Вживання категорії «поліцейські послуги» в Україні підкреслює виконання поліцією своїх завдань через сервіс, що позитивно впливає на пріоритети, ефективність і законність її діяльності. Визначено, що аналіз європейського досвіду надання поліцейських послуг базується не лише на змісті, а й на сутності цієї категорії, включаючи основні завдання поліції країн-учасниць ЄС, зокрема сервісні, превентивні та примусові заходи. На загальноєвропейському рівні пріоритетами є захист персональних даних, прав жертв злочинів, запобігання вторинній віктимізації та забезпечення операційної ефективності поліції. Обґрунтовано, що польський досвід в законодавчому регулюванні засобів примусу і вогнепальної зброї може бути корисним для України, зокрема у деталізації процедур застосування цих засобів, що забезпечує законність і обґрунтованість їх використання. Французька поліція виконує як сервісні, так і примусові послуги, включаючи затримання, обшуки, вилучення доказів і т.д. Словацька поліція надає широкий спектр сервісних послуг, зокрема підтримку правопорядку, безпеку осіб і об'єктів, а також втручальні заходи, включаючи видалення терористичного контенту з онлайн простору.

8. Зроблено висновок, що удосконалення ефективності надання поліцейських адміністративних послуг в Україні є важливим завданням, спрямованим на підвищення ефективності поліцейської діяльності, забезпечення належного рівня довіри громадян до Національної поліції та держави Україна загалом. Запропоновано авторське доктринальне та законотворче категорійне визначення «поліцейська послуга». Розкрито особливості категорійного визначення сфер надання поліцейських послуг, які включають забезпечення публічної безпеки, спрямоване на захист найбільш важливих інтересів держави та суспільства від природних або штучних загроз, підтримання публічного порядку як охорони громадських відносин, які забезпечують нормальні умови життєдіяльності людей та діяльності юридичних осіб шляхом дотримання всіма суб'єктами права норм публічного

права та загальновизнаних в Українському суспільстві етичних норм, що відповідають європейським цінностям. Доведено, що охорона прав і свобод людини значною мірою залежить від ефективної реалізації правоохоронної функції держави та дотримання принципів верховенства права та партнерської взаємодії поліції з суспільством; протидії злочинності, що охоплює профілактику (запобігання), фіксацію та досудове розслідування кримінальних правопорушень, включаючи виявлення і усунення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень, недопущення їх суспільно небезпечної реалізації; допомоги особам, які опинилися у скрутних ситуаціях, що передбачає різні форми сервісної діяльності для підтримки громадян через економічні, соціальні обставини або надзвичайні ситуації, включаючи екстрену допомогу, психологічну підтримку, гуманітарну допомогу, правову та соціальну допомогу. Запропоновані заходи для підвищення ефективності надання поліцейських адміністративних послуг включають внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію» шляхом доповнення статтею 2-1 «Поліцейські послуги» та безпосередню імплементацію нових теоретичних положень та законотворчих ініціатив через уточнення та деталізацію норм адміністративного права у вторинних підзаконних нормативно-правових актах, затверджених МВС та Національною поліцією України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В. Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції. *Право України*. 2006. № 5. URL : https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/Averianov11.pdf

2. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник : у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галунька, В. Фелика. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. 622 с.

3. Алексійчук М. М. Адміністративно-правовий статус міського, районного органу внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2009. 18 с.

4. Бандурка С.С., Попова С.М. Право соціального забезпечення в Україні: навчальний посібник. Харків: Золота миля, 2015. 360 с.

5. Березневич О.В. Адміністративно-правові аспекти надання поліцейських послуг в Україні. *Правові новели*. 2024. № 22. С. 14-20.

6. Березневич О.В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів надання адміністративних поліцейських послуг в Україні. *Київський юридичний журнал*. 2024. Вип. 5. С. 7-14.

7. Березневич О.В. Деякі аспекти розмежування адміністративно-правових та кримінально-правових аспектів надання поліцейських послуг. *Адміністративно-правові науки: сучасний стан та перспективи розвитку*: Збірник матеріалів конференції (Київ, 28 жовт. 2019 р.). Київ: НДІ публічного права, 2019. С. 34-37.

8. Березневич О. В. Класифікація поліцейських послуг в Україні. *Актуальні питання адміністративного, морського і космічного права в умовах протидії коронавірусу COVID19*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 24 квіт. 2020 р.). Київ: Академія АПН, 2020. С. 27-28.

9. Березневич О.В. Основні види адміністративних поліцейських послуг в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2024. № 2. С. 51-55.

10. Березневич О.В. Принципи надання адміністративних поліцейських послуг в Україні. *Київський часопис права*. 2024. № 2. С. 127-132.

11. Березневич О.В. Юридична природа адміністративних поліцейських послуг в Україні. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2024. № 3(63). С. 50-53 (Республіка Польща).

12. Біла-Тюріна Ю. Адміністративно-правове регулювання послуг, що надаються Національною поліцією України: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Одеса: *Національний університет «Одеська юридична академія»*, 18 с.

13. Білошицький О. Патрульні склали протокол про адмінпорушення за керування у стані алкогольного сп'яніння на суддю, яка ігнорувала письмові звернення поліції. *Міністерство внутрішніх справ України*. 2021. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/patrulni-sklali-protokol-pro-adminporusennya-za-keruvannya-u-stani-alkogolnogo-spyaninnya-na-suddyu-yaka-ignoruvala-pismovi-zvernennya-policiyi-oleksii-bilosickii>

14. Бучко М., Валєєв Р. Актуальні питання застосування спеціальних засобів працівниками Національної поліції. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/31_05_2019/pdf/83.pdf

15. В Одесі затримали дезертира, який підпалив машину військової. *Думська*. 2023. URL: <https://dumskaya.net/news/v-odesse-zaderzhali-dezertira-kotoryu-podzheg-ma-185039/ua/>

16. Взаємодія поліції населення на засадах партнерства у сільській місцевості. *Європейська інтеграція громад*. 2021. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/733/Community_Policing_Handbook_web_1304.pdf

17. Вид. *Словник української мови*. 2024. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%B2%D0%B8%D0%B4>

18. Вінницькі патрульні надали домедичну допомогу чоловікові, який травмувався під час роботи в полі. *Патрульна Поліція*. 2024. URL: <https://patrolpolice.gov.ua/2024/07/09/vinnytski-patruelni-nadaly-domedychnu-dopomogu-cholovikovi-yakuj-travmuvavsya-pid-chas-roboty-v-poli/>

19. Втручатися. *Словник української мови в 11 томах*. *Slovnuk.ua*. 2023. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=%D0%B2%D1%82%D1%80%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%8F>

20. Галуцько В. Галуцько В., Діхтієвський П., Гулак О., Коваленко Л., Кузьменко О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право / за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. Київ, 2024. 820 с.

21. Галуцько В. Принципи адміністративного права. Лекція. *Академія адміністративно-правових наук*. 2019. URL: <https://www.ssaals.com.ua/pravo/pryntsyru-administratyvnoho-prava-le/6628/>

22. Галуцько В. Публічний інтерес в адміністративному праві. *Форум Права*. 2010. № 4. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2a98cc5f-0810-4848-9c59-36c2aae24fdf/content>

23. Галуцько В., Стеценко С., Берлач А. та ін. Адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с

24. Галуцько В.В. Людина і держава : монографія / В.В. Галуцько, В.І. Милько. Київ : *Університет «Україна»*, 2014. 158 с.

25. Ганжа О. О. До проблеми визначення напрямів покращення державної кадрової політики в органах Національної поліції України. *Юридична наука*. 2020. № 7(109). С. 240-247. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-109-7.31.

26. Гегель Г.. Основи філософії права, або Природне право і державознавство / пер. М. Кушнір, Р. Осадчук. Читиво. 2024. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Hegel_Georg/Osnovy_filosofii_prava_abo_Pryrodne_pravo_i_derzhavoznavstvo/

27. Герой України, поліцейський Олег Лакуста. Національна поліція України. 2023. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/heroj-ukrainy-politsejskyi-oleh-lakusta-tykh-khto-tikav-ne-varto-nazyvaty-cholovikamy>

28. Гуздєв С. У Києві патрульні поліцейські допомогли врятувати немовля. Главком. 2024. URL: <https://glavcom.ua/kyiv/news/u-kijevi-patrulni-politsejski-dopomohli-vrjatuвати-nemovlja-video-1008133.html>

29. Гуманітарна допомога та безпека: поліцейські офіцери громад продовжують допомагати жителям сіл у військовий час. *Новий регіон*. 2022. URL: <https://n-region.org/vazhnye-novosti/7134-gumantarna-dopomoga-ta-bezpeka-polcej-sk-of-feri-gromad-prodovzhujut-dopomagati-zhitelj-am-sl-u-vj-skovij-chas.html>

30. Декларація про поліцію 1979 року. Парламентська Асамблея Ради Європи. Резолюція 690 (1979). *Constituanta*. 2023. URL: https://constituanta.blogspot.com/2011/12/1979_24.html.

31. Дембіцька С. Державний та адміністративний примус. *Academic Journals and Conferences*. 2017. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5871/vnulpurn201684541.pdf>

32. Департамент комунікації. *МВС України*. 2024. URL: <https://mvs.gov.ua/struktura/departament-komunikacij>

33. Довідка-Звіт поліцейського офіцера громади сектору взаємодії з громадами відділу превенції Вінницького РУП ГУНП у Вінницькій області капітана поліції Косецького Олега Борисовича. *Тиврівська громада Вінницької обл.* 2023. <https://tyvriv-miskrada.gov.ua/news/1680090233/>

34. Домброван Н. В., Ізбаш К. С. Превентивні заходи реагування поліції на правопорушення. *Держава та регіони*. 2021. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2021/10.pdf.

35. Драп'ятій Б. Пріоритети МВС України в законотворчій роботі (до липня 2024 року). *УКРІНФОРМ*. 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3866475-prioriteti-ministerstva-vnutrisnih-sprav-ukraini-v-zakonotvorcij-roboti-na-korotkostrokovu-perspektivu-do-lipna-2024-roku.html>

36. Дрок І. С., Мороз В. П. Організація діяльності дільничних офіцерів поліції: навчальний посібник. Дніпро: *Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*, 2021. 240 с.

37. Жбанчик А. В., Бойко О. І. Спеціальні засоби в діяльності поліції: нова концепція. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. URL: <https://orcid.org/0000-0001-8149-2323>, <https://orcid.org/0000-0002-1030-5997>.

38. З Лиманської громади на Донеччині «Білі янголи» евакуювали дві родини з дітьми. *Національна Поліція України*. 2024. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/z-lymanskoj-hromady-na-donechchyni-bili-ianholy-evakuiuvay-dvi-rodyny-z-ditmy>

39. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Затверджено Законом України від 18 березня 2004 року № 1629-IV *Верховна Рада України*. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-%D0%BF#Text>

40. Запрацював ще один сервісний центр МВС нового зразка на Івано – Франківщині. *Регіональний сервісний центр МВС України*. 2024. URL: <https://lvv.hsc.gov.ua/2024/04/09/shhe-odin-teritorialnij-servisnij-tsentr-mvs-novogo-zrazka-zapratsyuvav-na-ivano-frankivshhini/>

41. Застосування заходів фізичного впливу в обмеженому просторі. Навчально-методичний посібник. Львів: *Львівський державний університет внутрішніх справ*, 2020. 204 с.

42. Змінено вартість адміністративних послуг сервісних центрів МВС. *Головний сервісний центр МВС України*. 2023. URL: <https://hsc.gov.ua/2023/12/28/zmineno-vartist-administrativnih-poslug-servisnih-tsentriv-mvs/>

43. Зозуля І. Поліцейські послуги в законодавстві України та на практиці. *Форум Права*. 2019. № 3. URL : http://forumprava.pp.ua/files/021-038-2019-3-FP-Zozulia_5.pdf

44. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад. Затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28 липня 2017 року № 650. Зареєстрована в Міністерстві юстиції України 21 серпня 2017 року за № 1041/30909. *Офіційний вісник України* від 8 вересня 2017 року. № 70. стор. 471. стаття 2136. код акта 87093/2017.

45. Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Затверджено Наказом МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 07 червня 2018 р. за № 686/32138. *Офіційний вісник України* від 21.08.2020. № 65. стор. 264. стаття 2117. код акта 100379/2020.

46. Інструкція про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів. Затверджена Наказом МВС України від 07.07.2017 № 577. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 серпня 2017 р. за № 989/30857. *Офіційний вісник України* від 05.09.2017. 2017 р.. № 69. стор. 55. стаття 2088. код акта 87009/2017.

47. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів. Затверджено Наказом МВС України від 21 серпня 1998 № 622. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 7 жовтня 1998 р. за № 637/3077. *Офіційний вісник України* від 05.11.1998. № 42. стор. 107. стаття 1574, код акта 6199/1998

48. Капуляк В. П. Превентивні поліцейські заходи у системі правових засобів запобігання правопорушенням, що вчиняються дітьми [Preventive Police Measures in the System of Legal Remedies to Prevent Offenses Committed

by Children]. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. URL: http://www.lsej.org.ua/11_2023/86.pdf.

49. Катеринчук І. П. Практика застосування зброї поліцейськими в умовах війни. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3 (44). DOI: 10.32850/sulj.2023.3.44. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2023/3/44.pdf>

50. Керівник Лохвицького відділу поліції звітував про роботу поліції на першій сесії Заводської міської ради. *Головне управління національної поліції в Полтавській області*. 2018. URL: <https://pl.npu.gov.ua/news/kerivnik-lokhvitskogo-viddil-politsii-zvituvav-pro-robotu-politsii-na-pershiiy-sesii-zavodskoi-miskoi-radi>

51. Кікінчук В. В. Щодо шляхів удосконалення діяльності підрозділів Національної поліції. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Харків, 2017. URL: <https://orcid.org/0000-0003-2241-6384>.

52. Клименко І. Формуються нові бойові бригади в Національній поліції, які найближчим часом підсилять Сили оборони. *Національна поліція України. Офіційний вебпортал*. 2024. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/ihor-klymenko-formuiutsia-novi-boiovi-bryhady-v-natsionalnii-politsii-iaki-naiblyzhchym-chasom-pidsyliat-syly-oborony>

53. Коваль Д., Короткий Т. Інформаційна війна російської федерації проти України: оцінка міжнародного співтовариства. *Національний університет «Одеська юридична академія»*. 2017. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2115f2fc-7a32-4f79-a598-f476122c861c/content>

54. Коломоець Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Харків: *Нац. ун-т внутр. справ.*, 2005. 40 с.

55. Комзюк А. Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук:

спец. 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право. Харків: *Нац. ун-т внутр. справ*, 2002. 38 с.

56. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Затверджено Законом № 475/97-ВР від 17 липня 1997 р. Офіційний переклад. *Урядовий кур'єр* від 17 листопада 2010 р., № 215.

57. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

58. Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 16 серпня 1999 р. № 1496. *Верховна Рада України*. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-15#Text>

59. Король К. С. Напрямки удосконалення застосування поліцейських заходів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №6. С. 430-432. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/95>.

60. Корсунський С. Інформаційна складова війни: як Росія намагається послабити підтримку Заходу. *Радіо Свобода* 20 квітня 2022 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/informatsiyna-viyna-rosiyskyu-vplyv/31811302.html>

61. Кузик В. Шляхи удосконалення принципів діяльності Національної поліції України. *Приватне та публічне право*. 2024. № 1. С. 68-73. DOI: 10.32782/2663-5666.2024.1.11.

62. Лагода О. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування. *Мего-Інфо*. 2007. URL: <https://мего-інфо.юа/дисертація/адміністративна-процедура-теорія-і-практика-застосування-лагода>

63. Ластович Д. Адміністративно-правові засади надання поліцейських послуг в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ: *НДІ публіч. права.*, 2017. 16 с.

64. Лахова О. Особливості визначення суспільної небезпеки злочину. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 4. 2020. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2020/96.pdf

65. Литвин В. В. Комунікація поліцейського патрульної поліції зі ЗМІ. *Юридична психологія*. 2019. № 2 (25). URL: [file:///Users/valentyihalunko/Downloads/1126-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2268-1-10-20200116%20\(1\).pdf](file:///Users/valentyihalunko/Downloads/1126-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2268-1-10-20200116%20(1).pdf).

66. Меженний Я. Напрямки вдосконалення правових та організаційних засад застосування адміністративно-правового примусу органами поліції. *Юридична наука*. 2020. № 3(105). С. 191-196. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-105-3.24

67. Методичні матеріали до семінарських та практичних занять навчальної дисципліни «Поліцейська діяльність» обов'язкових компонент освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 262 Правоохоронна діяльність. Харків: *Харківський національний університет внутрішніх справ*, 2023. URL: <https://nm2.univd.edu.ua/discipline/115002>.

68. Михайлов Д. У складі Національної поліції створили три нові бойові підрозділи. *Суспільні Новини*. 2024. URL: <https://suspilne.media/776243-u-skladi-nacionalnoi-policii-stvorili-tri-novi-bojovi-pidrozdili/>

69. Міллер І. Нацполіція сформувала три зведені бригади для участі в бойових діях. *Главком*. 2024. URL: <https://glavcom.ua/country/incidents/u-skladi-natsionalnoji-politsiji-stvorili-tri-novi-bojovi-pidrozdili-1006875.html>.

70. Мінімальні стандарти щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочинів. Затверджено Директивою 2012/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 року. Переклад українською мовою. *Аналітичний центр ЮрФем*. 2023. URL: <https://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/Директива-2012-92.pdf>

71. Мінімальні стандарти щодо права на переклад та тлумачення в кримінальних провадженнях. Затверджено Директивою 2010/64/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 жовтня 2010 року. *Офіційний вісник*

Європейського Союзу. 2010. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:280:0001:0007:en:PDF>

73. Мокляк А. На Херсонщині впроваджують особливий режим в'їзду та виїзду. *Суспільні новини*. 2024. URL: <https://suspilne.media/kherson/792667-na-hersonsini-vprovadzuut-osoblivij-rezim-vizdu-ta-viizdu/>.

74. Мокляк А. На Херсонщині заборонили відвідувати прибережні території вздовж правого берега та рух авто на трасі Мар'янське-Берислав. *Суспільні новини*. 2024. URL: <https://suspilne.media/kherson/733193-na-hersonsini-zaboronili-vidviduvati-priberezni-teritorii-vzdovz-pravogo-berega-ta-ruh-avto-na-trasi-maranske-berislav/>.

75. На Львівщині поліцейські врятували літню жінку, яка заблукала в лісі. *Національна поліція України. Офіційний вебпортал*. 2024. <https://www.npu.gov.ua/news/na-lvivshchyni-politseiski-vriatuvaly-litniu-zhinku-iaka-zablukala-v-lisi>

76. На Херсонщині поліцейські евакуювали з-під російських обстрілів пораненого чоловіка. *Національна поліція України. Офіційний вебпортал*. 2024. <https://www.npu.gov.ua/news/na-khersonshchyni-politseiski-evakuiuvaty-z-pid-rosiiskykh-obstriliv-poranenoho-litnoho-cholovika-a-za-kilka-hodyn-ioho-druzhynu-vbyv-vorozhyi-snariad>

77. На Херсонщині почав роботу відокремлений відділ патрульної поліції в АР Крим та м. Севастополі. *Міністерство внутрішніх справ України*. 2018. URL: https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/Na_Hersonshchini_pochav_robotu_vidokremleniy_viddil_patrulnoi_policii_v_AR_Krim_ta_m_Sevastopoli_FOTO_13621.

78. Надання адміністративних послуг з державної реєстрації транспортних засобів та видачі посвідчення водія центрами надання адміністративних послуг. *Головний сервісний центр МВС України*. 2024. URL: <https://hsc.gov.ua/index/poslugi/informatsiya-dlya-yuridichnih-osib-torgovelnim-organizatsiyam-avtoshkalam/nadannya-administrativnih-poslug-z-derzhavnoyi-reyestratsiyi-transportnih-zasobiv-ta-vidachi-posvidchennya-vodiya-tsentrami-nadannya-administrativnih-poslug/>

79. Ніколенко Л.М. Принципи діяльності поліції: сутність та особливості. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. No 1 (1). URL:

<https://policeystika.dnuvs.ukr.education/index.php/policeystyka/article/view/142/125>.

80. Новицька М.В. Ступінь суспільної небезпеки як одна з основних ознак адміністративних правопорушень. *Науковий юридичний журнал* № 11. 2020. URL: http://legalnovels.in.ua/journal/11_2020/28.pdf

81. Обралися «депутатами» від «єдиної росії»: слідчі поліції Херсонщини завершили розслідування щодо двох колаборантів. *Національна поліція України. Офіційний вебпортал*. 2024. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/obralysia-deputatamy-vid-iedinoi-rosii-slidchi-politsii-khersonshchyny-zavershyly-rozsliduvannia-shchodo-dvokh-kolaborantiv>

82. Основні події на Полтавщині за добу (17-18 липня 2024 року). *Головне управління Національної поліції України в Полтавській області*. 2024. URL: <https://pl.npu.gov.ua/timeline?&type=all>

83. Отримання дозволу на зброю. *Портал Дія*. 2024. URL: <https://guide.dia.gov.ua/event/otrymannia-dozvolu-na-zbroiu>

84. Охорона фізичних осіб. *Поліція охорони*. 2024. URL: <https://securitypolice.com.ua/index.php/poslugu/fizychna-okhorona2/okhorona-fizychnykh-osib>

85. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, віра в перемогу, ставлення до виборів (березень 2024р.). *Разумков Центр*. 2024. URL: <https://razumkov.org.ua/novyny/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-vira-v-peremogu-stavlennia-do-vyboriv-berezen-2024r>

86. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів, віра в перемогу (червень 2024 р.). *Разумков Центр*. 2024. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-vira-v-peremogu-cherven-2024r>

87. Патлашинська І. Сучасна російсько-українська інформаційна війна: завдання, методи та особливості використання. *Регіональні студії*. 2022. URL: <http://www.regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/28/15.pdf>

88. Патрульна поліція забезпечила порядок під час «поминальних» вихідних у Краматорську. *Краматорська міська рада*. 2024. URL: <https://krm.gov.ua/patruлна-politsiya-zabezpechyla-poryadok-pid-chas-pomynalnyh-vyhidnyh-u-kramatorsku/>

89. Питання Центру протидії дезінформації. Затверджено Указом Президента України від 7 травня 2021 року № 187. *Офіс Президента України*. 2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1872021-38841>

90. Підгора Ю. У Дніпрі затримали 31-річного чоловіка, який вчинив стрілянину в гаражі й поранив двох людей. *Суспільне Дніпро*. 2024. URL: <https://suspilne.media/dnipro/738585-u-dnipro-zatrimali-31-ricnogo-colovika-akij-vciniv-strilaninu-v-garazi-j-poraniv-dvoh-ludej/>

91. Поліцейська діяльність : підручник / С.С. Вітвіцький, В.С. Тулінов, О.М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С.С. Вітвіцького. Київ : *ВД Дакор*, 2021. 372 с.

92. Поліцейська діяльність: навч.-метод. посібник / кол. авт.: д.ю.н., проф. А. О. Собакарь, д.ю.н., проф. О. С. Юнін, д.ю.н., проф. Б.О. Логвиненко та ін. ; за заг. ред. д.ю.н., проф. Р. В. Миронюка. Дніпро : *Дніпроп. держ. унт внутр. справ*, 2022. 92 с.

93. Поліцейські авіатори гелікоптером транспортували з Одеси до Вінниці донорське серце для порятунку багатодітної мами. *Національна поліція України. Офіційний вебпортал*. 2024. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/politseiski-aviatory-helikopterom-transportuvaly-z-odesy-do-vinnytsi-donorske-sertse-dlia-poriatunku-bahatoditnoi-mamy>

94. Поліцейські затримали колаборанта, який працював судекспертом у Херсоні та стажувався у Москві. *Міністерство внутрішніх справ України*. 2023. URL: <https://mvs.gov.ua/news/policeiski-zatrimali-kolaboranta-iakii-praciuvav-sudekspertom-u-xersoni-ta-stazuvavsia-u-moskvi>

95. Поліцейські Києва затримали порушника, який вночі на столичній Троєщині підірвав гранту. *Національна поліція України. Офіційний вебпортал*. 2024. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/politseiski-kyieva-zatrymaly-porushnyka-iakyi-vnochi-na-stolychnii-troieshchyni-pidirvav-hrantu>

96. Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України. Затверджено Наказом Національної поліції України від 27 листопада 2015 року № 123. *Департамент превентивної діяльності. Національна поліція України*. 2022. URL: <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi/departament-preventivnoyi-diyalnosti>.

97. Положення про інформаційно-комунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України». Затверджено Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 03 серпня 2017 р. № 676. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28 серпня 2017 р. за № 1059/30927. *Офіційний вісник України* від 26 вересня 2017 р. № 75. С. 385. Ст. 2306. Код акта 87310/2017.

98. Положення про Міністерство внутрішніх справ України. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. *Урядовий кур'єр* від 06.11.2015 № 207.

99. Положення про Національну поліцію. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877. *Урядовий портал*. 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248607704>.

100. Положення про патрульну службу МВС. Затверджено Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 02.07.2015 № 796. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 03 липня 2015 р. за № 777/27222. *Офіційний вісник України* від 17.07.2015, № 54, стор. 203, стаття 1767, код акта 77561/2015.

101. Положення про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 154. *Ліга-Закон*. 2024. <https://ips.ligazakon.net/document/KP220154?an=1>

102. Патрульна поліція забезпечує права затриманої особи на захист. *Безоплана юридична допомога.* 2024. URL: <https://legalaid.gov.ua/novyny/patrujna-politsiya-zabezpechuye-prava-zatrymanoii-osoby-na-zahyst/>

103. Попова С.М., Попова Л.М. Фінансові послуги: проблеми теорії та практики: Монографія. Харків: *АдвАтм* 2011. 234 с.

104. Порядок забезпечення охорони об'єктів органами поліції охорони на договірних засадах. Затверджено Наказом МВС України від 14 грудня 2022 року № 816. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20 січня 2023 р. за № 126/39182. *Офіційний вісник України* від 07.02.2023. № 13. С. 166. Ст. 825. код акта 11634/2023.

105. Єрема М., Борисенко А. Як отримати дозвіл на зброю під час війни. *Юридична Газета.* 2023. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/yak-otrimati-dozvil-na-zbroyu-pid-chas-viyni.html>

106. Порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану. Затверджено Постановою Кабінет Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456. *Урядовий кур'єр* від 26 січня 2022 р. № 15.

107. Порядок складання Присяги працівника поліції. Затверджено Наказом МВС України від 9 листопада 2015 року № 1453. *Верховна Рада України.* 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1487-15#Text>

108. Послуга. *Тлумачний словник української мови. SLOVNYK.UA.* 2024. URL : <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3%D0%B0>

109. Посохова Я. С. Превентивна діяльність поліцейських: психологічні особливості здійснення. *Харківський національний університет внутрішніх справ.* 2017. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/24_05_2018/pdf/26.pdf

110. Правил етичної поведінки поліцейських. Затверджено Наказом МВС України від 9 листопада 2016 року № 1179. *Верховна Рада України*. 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>

111. Працюємо заради вашої безпеки. *Поліція Охорони*. 2024. URL: https://securitypolice.com.ua/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwo6GyBhBwEiwAzQTmc5IQv60v6kE4lGco4qofk8wmbR506rg6lK61tWoeHgxiGsq6yGsfThoCVKUQAyD_BwE

112. Превентивний. *Словник Української мови*. 2023. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9>

113. Президент України Володимир Зеленський обговорив Формулу миру та євроатлантичні прагнення України з групою словацьких парламентарів на чолі з головою Нацради. *INTERFAX*. 2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/921572.html>

114. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI. *Верховна рада України*. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>

115. Про адміністративну процедуру. Закон України 17 лютого 2022 р. № 2073-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 15. Ст.50. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>

116. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64. Затверджено Законом № 2102-IX від 24.02.2022. *Верховна Рада України*. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

117. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України. Проект Закону про внесення змін до Закону України щодо вдосконалення порядку отримання, декларування та поводження з вогнепальною зброєю. *Верховна Рада України*. 2014. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42398>.

118. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі. Затверджено

Наказом МВС України привіт 07 листопада 2015 р. № 1395. *Офіційний вісник України* від 13.11.2015. № 88. стор. 176, стаття 2964, код акта 79337/2015.

119. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі. Затверджено наказом МВС України від 13 січня 2022 р. № 1395. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2020 р. за № 113/34396. *Офіційний вісник України* 14.02.2020. № 12. С. 235, стаття 511. код акта 97937/2020

120. Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 27 квітня 2016 року № 679. *Офіційний вісник Європейського Союзу* від 04.05.2016. L 119. С. 1. *Верховна Рада України. 2023.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text

121. Про медіа. Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2849-ІХ. *Відомості Верховної Ради України. 2023.* №№ 47-50. ст. 120. *Голос України* від 31.12.2022 № 267

122. Про Національну поліцію. Закон України 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради. 2015.* № 40-41. Ст. 379. URL; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

123. Про оперативно-розшукову діяльність. Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XI. *Відомості Верховної Ради України. 1992.* № 22. ст. 303.

124. Про перевезення небезпечних вантажів. Закон України від 6 квітня 2000 р. № 1644-III. *Відомості Верховної Ради України. 2000.* № 28. ст. 222.

125. Про право на цивільну вогнепальну зброю. Проект Закону України від 25 червня 2021 р. № 5708. *Верховна Рада України. 2024.* URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190>.

126. Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках. Схвалено розпорядженням Кабінету

Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 312-р. *Урядовий кур'єр* від 20.04.2023. № 79.

127. Проєкт закону про Національну поліцію від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Верховна рада України*. 2023. URL : https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55082

128. Проневич О. Основи національного спротиву українського народу. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. С. 113-118.

129. Просто хотів виспатися - поліцейські затримали дезертира. *Сайт міста Полтави*. 2021. URL: <https://www.0532.ua/news/3283197/prosto-hotiv-vispatisa-policejski-zatrimali-dezertira/>

130. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики». Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів. *Центр політико-правових реформ*. 2024. URL: <https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/old/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

131. Романенко В. Поліція пояснила, як доставляє до центрів комплектування людей, яких розшукують ТЦК. *Українська правда*. 2024/ URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/04/2/7449265/>

132. РФ розгорнула потужну інформкампанію для протидії мобілізації в Україні. *Укрінформ*. 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3856844-rf-rozgornula-potuznu-informkampaniu-dla-protidii-mobilizacii-v-ukraini.html>

133. Сердюк В. П., Сердюк Є. В., Терещенко А. Л., Фаст О.О. Законодавче регулювання реєстрації заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення. *Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»*. 2023. URL: <https://www.umfs.in.ua>.

134. Сердюк В. П., Сердюк Є. В., Терещенко А. Л., Фаст О. О. Значення та співвідношення понять «причина» та «причинний зв'язок» у кримінальному

та кримінально-процесуальному праві України. *Сучасний науковий журнал*. 2023. Випуск 1 (1). С. 38-45.

135. Синявська О. Ю. Застосування превентивних поліцейських заходів щодо запобігання поширенню пандемії COVID-19 в Україні. *Держава та регіони*. 2021. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2021/10.pdf

136. Солнцева Х. Удосконалення адміністрування поліцейської діяльності в Україні: сучасний погляд. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 6. С. 79-84. DOI: <https://doi.org/10.32782/392223>.

137. Спеціальні засоби, які використовуються Національною поліцією. *Національна академія внутрішніх справ*. 2023. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/posibnyk_TSP/rozdil/placard1.pdf

138. Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р. *Урядовий кур'єр від 13.03.2018. № 48*.

139. Структура Департаменту патрульної поліції. *Національна поліція України*. 2024. URL: <https://patrolpolice.gov.ua/dpp-structure/>

140. Танько А. Становлення в Україні системи надання поліцейських послуг – основа забезпечення державою прав і свобод людини. *Наукові записки. Серія: право*. Випуск 8. 2020. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/697d9909-a16e-4c40-a244-c410580637b3/content>

141. Теорія держави і права: Навчальний посібник / Авт.-упоряд. В.В. Галуцько, В.К. Шкарупа; За заг. ред. В.К. Шкарупи. Херсон: ХЮІ ХНУВС, 2007. 280 с. *Академія адміністративно-правових наук*. 2024. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/2022/06/Теорія-права.-Лекції.pdf>.

142. Типові форми первинного обліку науково-інформаційної діяльності та Інструкції про порядок їх використання і застосування. Затверджено Наказом Державного комітету статистики України, Міністерства України у справах науки і технологій від 7 серпня 1998 року № 272/219. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 5 листопада 1998 р. за № 712/3152. *Ліга Закон*.

1998. URL:
https://ips.ligazakon.net/document/view/reg3152?an=1116&ed=1998_08_07

143. Типові форми первинного обліку науково-інформаційної діяльності та Інструкції про порядок їх використання і застосування. Затверджено Наказом Державного комітету статистики України, Міністерства України у справах науки і технологій від 7 серпня 1998 року № 272/219. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 5 листопада 1998 р. за № 712/3152. *Ліга Закон. 1998.* URL:

https://ips.ligazakon.net/document/view/reg3152?an=1116&ed=1998_08_07

144. У Немирові поліцейські охорони затримали злодія. *Поліція Охорони.* 2024. URL: <https://securitypolice.com.ua/novyny2/u-nemirovi-politseyski-okhoroni-zatrimali-zlodiya>

145. У Херсоні поліцейські провели для діток патріотичний захід до Дня Конституції України. *Національна поліція України. Офіційний вебпортал.* 2024. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/u-khersoni-politseyski-provely-dlia-ditok-patriotychnyi-zakhid-do-dnia-konstytutsii-ukrainy>

146. Угровецький, О. П. Організаційно-правові засади охоронної діяльності державної служби охорони при МВС України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2004. 20 с.

147. Успіх патрульної поліції у її соціальній спрямованості. *Урядовий контактний центр.* 2016. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/uspih-patruлноyi-policiyi-u-yiyi-socialnij-spryamo/>

148. Хмелик М. С., Селюков В. С. Підвищення рівня довіри населення поліцейської дільниці до дільничного офіцера. *Актуальні проблеми адміністративно-правового забезпечення діяльності Національної поліції,* Харків, 2017. URL:
https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/12_12_2017/pdf/43.pdf

149. Циганенко А. Напрямки удосконалення діяльності Національної поліції щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина. *Правова держава.* 2019. № 35. С. 54-55. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2019.35.181341>.

150. Циганов О. Г. , Бабич І. С., Бойко І. В., Бурбій А. В. Поліцейська діяльність та поліцейські послуги в Україні: організаційно-правові аспекти: монографія. Вінниця: «Твори», 2019. 196 с.

151. Циганов О. Підходи до з'ясування сутності поліцейських послуг: вітчизняні реалії та зарубіжна практика. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2019. Вип. 1 (85) С.186-192.

152. Чернігові надали домедичну допомогу чоловіку, який хотів вкоротити собі віку. Патрульна Поліція. 2024. URL: <https://legalaid.gov.ua/novyny/patruлна-politsiya-zabezpechuye-prava-zatrymanoуi-osoby-na-zahyst/>.

153. Шаповал, В. І. Конституційний інститут політичних прав і свобод в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02. Одеса, 2009. 21 с.

154. Шаповал, В. І. Організаційно-правові основи діяльності державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ України щодо попередження та припинення правопорушень: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2005. 20 с.

155. Шаповал, Р. В. Адміністративно-правове регулювання освітньої діяльності в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2011. 36 с.

156. Шевчук Г. Принципи та завдання діяльності Національної поліції України. *Адміністративне право і процес*. 2019. № 7. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/7/22.pdf>.

157. Шнурко Я.В. Підрозділ зв'язків з громадськістю Національної поліції як суб'єкт взаємодії з засобами масової інформації. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/08/50.pdf>.

158. Ще дві поліцейські станції розпочали роботу у громадах Буковини. *Національна поліція України. Офіційний вебпортал*. 2024. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/shche-dvi-politseiski-stantsii-rozpochaly-robotu-u-hromadakh-bukovyny>

159. Як змінювався рівень довіри українців до силових та правоохоронних органів. Слово і Діло. 2023. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/06/21/infografika/suspilstvo/yak-zminyuvavsya-riven-doviry-ukrayincziv-sylovyh-ta-pravoohoronnyh-orhaniv>.

160. Янюк Н. В. Адміністративно-правовий статус посадової особи: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ: *Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*, 2003. 18 с.

161. Benyon, J., Morris, S., Toye, M., Willis, A., & Beck, A. (1995) Police Forces in the New European Union: A Conspectus. NCJ Number 158583. *University of Leicester*. 2023. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/police-forces-new-european-union-conspectus>

162. Case of Chitic V. Romania (Application no. 6512/13). Огляд практики Європейського суду з прав людини у справах, які стосуються втручання у право на свободу вираження поглядів, закріплене у статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Верховний Суд*. 2021. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_st_10.pdf

163. Council of Europe, Committee of Ministers. Recommendation Rec(2001)10 of the Committee of Ministers to member states on the European Code of Police Ethics. *Adopted by the Committee of Ministers on 19 September 2001 at the 765th meeting of the Ministers' Deputies. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF)*. 2024. URL: <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/CoE.pdf>

164. Cybulska A. Zaufanie społeczne do Policji w Polsce. *Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS)*, Kwiecień 2024, Komunikat z badań nr 40. Warszawa. 2024. URL: <https://www.cbos.pl>

165. Dyduch L., Świerczewski K., Biedrzycki W. Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez policjantów. *Centrum Szkolenia Policji, Zakład Służby Prewencyjnej: Legionowo* 2014. URL: [file:///Users/valentyihalunko/Downloads/Uzycie_lub_wykorzystanie_srodkow_przymusu_bezposredniego_przez_policjantow__L__Dyduch__K__Swierczewski__W__Biedrzycki__nr_116_%20\(1\).pdf](file:///Users/valentyihalunko/Downloads/Uzycie_lub_wykorzystanie_srodkow_przymusu_bezposredniego_przez_policjantow__L__Dyduch__K__Swierczewski__W__Biedrzycki__nr_116_%20(1).pdf)

166. Guidebook on Democratic Policing by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General. The Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). Vienna, May 2008, 2nd Edition. *OSCE*. 2008. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/3/23804.pdf>

167. International police cooperation. Ministry of Justice and Security. *Government of the Netherlands*. (n.d.). 2023. URL: <https://www.government.nl/topics/police/international-police-cooperation>

168. La coercition dans les enquêtes judiciaires. *prepa-isp*. 2012. URL: <https://www.prepa-isp.fr/wp-content/uploads/2018/09/Police-Annales-P%C3%A9nal-2012.pdf>

169. London Police Service. 2023. URL: <https://www.londonpolice.ca/en/Index.aspx>

170. Maldives Police Service. 2023. URL: <https://www.police.gov.mv/>

171. Murdoch J., Roche R. The European Convention on Human Rights and Policing: a handbook for police officers and other law enforcement officials. *Council of Europe Publishing*. 2013. URL: <https://policehumanrightsresources.org/content/uploads/2013/01/European-Convention-Handbook-for-Police.pdf?x96812>

172. Murdoch J., Roche R. The European Convention on Human Rights and Policing: a handbook for police officers and other law enforcement officials. *Council of Europe Publishing*. 2013. URL: <https://policehumanrightsresources.org/content/uploads/2013/01/European-Convention-Handbook-for-Police.pdf?x96812>

173. Nos missions. *Ministère de l'Intérieur de la France*. 2023. <https://www.police-nationale.interieur.gouv.fr/nous-decouvrir/nos-missions>

174. O Policajnom zbore. *Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 171. 1993. Zakonypreludi*. 2024. URL: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1993-171>

175. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore. Vyhlásené znenie zo 6. júla 1993. 2024. URL: https://www.slovlex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1993/171/vyhlasene_znenie.html.

176. O środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. U. 2013 poz. 628. Kancelaria Sejmu. 2024. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20130000628/U/D20130628Lj.pdf>

177. Środki przymusu bezpośredniego. *Profinfo.pl*. 2023. URL: <https://www.profinfo.pl/hasla-lex/srodki-przymusu-bezposredniego,4611.html>.

178. Police systems in the European Union. *Encyklopedia Administracji Publicznej*. 2023. URL: http://encyklopediaap.uw.edu.pl/index.php/Police_systems_in_the_European_Union.

179. Police. *Online Etymology Dictionary*. 2024. URL: <https://www.etymonline.com/word/police>

180. Police. Présentation du Secteur. *Youzful-By-Ca*. 2023. URL: <https://www.youzful-by-ca.fr/c/decouvrir-les-secteurs-d-activites/police>

181. Polizei. *Wissen*. 2024. URL: <https://www.wissen.de/wortherkunft/polizei>.

182. Queensland Police Service. 2023. URL: <https://www.police.qld.gov.au/>

183. Regulation (EU) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) and replacing and repealing Council Decisions 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA and 2009/968/JHA. *Official Journal of the European Union*. 2016. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0794>

184. Regulation (EU) 2018/1725 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2018 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by the Union institutions, bodies, offices and agencies and on the free movement of such data, and repealing Regulation (EC) No 45/2001 and Decision No 1247/2002/EC. *Official Journal of the European Union*. 2023. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.295.01.0039.01.ENG&toc=OJ:L:2018:295:TOC

185. Rekrutacja. *Praca w Policji*. 2023. URL: <https://praca.policja.pl/pwp/rekrutacja>
186. Rodzaje Służb w Policji. Policja Wielkopolska. 2023. URL: <https://wielkopolska.policja.gov.pl/wlk/praca-w-policji/zostan-policjantem/251076,RODZAJE-SLUZB-W-POLICJI.html>
187. Rudnicka R. Ogólna charakterystyka policji jako formacji uzbrojonej i umundurowanej oraz jej wielowymiarowość. *De Securitate et Defensione. O Bezpieczeństwie i Obronności*. 2016. URL: [file:///Users/valentyihalunko/Downloads/De_Seuritate_13_Rudnicka%20\(1\).pdf](file:///Users/valentyihalunko/Downloads/De_Seuritate_13_Rudnicka%20(1).pdf)
188. Service de Police. *Spvm*. 2023. URL: <https://spvm.qc.ca/>
189. Služba kriminálnej polície. *Ministerstvo vnútra Slovenskej Republiky*. 2024. URL: <https://www.minv.sk/?sluzba-kriminalnej-polici>
190. Služba poriadkovej polície Policajného zboru. *Ministerstvo vnútra Slovenskej Republiky*. 2024. URL: <https://www.minv.sk/?informacie-1>
191. The European Code of Police Ethics. *UNODC united Nations Office on Drugs and Crime*. 2024. URL: <https://www.unodc.org/e4j/en/index.html>

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Березневич О.В. Адміністративно-правові аспекти надання поліцейських послуг в Україні. *Правові новели*. 2024. № 22. С. 14-20.
2. Березневич О.В. Основні види адміністративних поліцейських послуг в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2024. Вип. 2. С. 51-55.
3. Березневич О.В. Юридична природа адміністративних поліцейських послуг в Україні. *KELM*. 2024. № 3(63). С. 50-53 (Республіка Польща).
4. Березневич О.В. Принципи надання адміністративних поліцейських послуг в Україні. *Київський часопис права*. 2024. № 2. С. 127-132.
5. Березневич О.В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів надання адміністративних поліцейських послуг в Україні. *Київський юридичний журнал*. 2024. Вип. 5. С. 7-14.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Березневич О.В. Деякі аспекти розмежування адміністративно-правових та кримінально-правових аспектів надання поліцейських послуг. *Адміністративно-правові науки: сучасний стан та перспективи розвитку: Збірник матеріалів конференції* (Київ, 28 жовт. 2019 р.). Київ: НДІ публічного права, 2019. С. 34-37.
7. Березневич О. В. Класифікація поліцейських послуг в Україні. *Актуальні питання адміністративного, морського і космічного права в умовах протидії коронавірусу COVID19: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 24 квіт. 2020 р.). Київ: Академія АПН, 2020. С. 27-28.

СОЦІОЛОГІЧНЕ ОПИТУВАННЯ

БЛАНК

соціологічного опитування щодо повноти та якості надання
поліцейських послуг в Україні

Шановний респонденте! Вашій увазі надається бланк соціологічного дослідження. Опитування є анонімним, відповідно просимо Вас надати правдиві відповіді стосовно соціальної зумовленості, кількості та якості надання поліцейських послуг в Україні. На кожне питання просимо дати відповідь «Так» або «Ні» через виставлення відповідної позначки (наприклад, «+» або «V»). Якщо Вам важко надати однозначну відповідь, то пропускайте її. Результати вашої активної громадянської позиції будуть використані для удосконалення ефективності надання поліцейськими (органами, підрозділами) Національної поліції України поліцейських послуг.

Чи знаєте Ви, що Національна поліція України надає поліцейські послуги?		
ТАК		НІ
Чи отримували Ви від поліцейських або підрозділів Національної поліції будь-яку допомогу (сервісні поліцейські послуги)?		
ТАК		НІ
Чи застосовувались щодо Вас будь-які засоби обмеження (превентивні заходи) та засоби примусу (фізична сила, спеціальні засоби) поліцейськими Національної поліції України?		
ТАК		НІ
Якщо Ви зверталися за допомогою до поліцейських або органів поліції, то чи отримували Ви допомогу, на яку розраховували?		
НЕ ЗВЕРТАВСЯ (-ЛАСЬ)	ТАК	НІ
Чи доцільно в Україні запровадити «презумпцію правоти поліцейського» при наданні поліцейських послуг відповідно до європейських стандартів?		
ТАК		НІ

РЕЗУЛЬТАТИ

соціологічного опитування щодо повноти та якості надання
поліцейських послуг в Україні

Було опитано 1236 громадян, які мають право голосу з більшості регіонів України (крім тимчасово окупованих території АРК та окремих районів Донецької, Запорізької, Херсонської, Луганської обл.). Пропорційно усіх основних вікових та соціальних груп. Період опитування – перше півріччя 2023 р. і перше півріччя 2024р. Результати дослідження викладено в таблиці 1.

Таблиця 1

Чи знаєте Ви, що Національна поліція України надає поліцейські послуги?		
ТАК		НІ
27%		73%
Чи отримували Ви від поліцейських або підрозділів Національної поліції будь-яку допомогу (сервісні поліцейські послуги)?		
ТАК		НІ
76%		24%
Чи застосовувались щодо Вас будь-які засоби обмеження (превентивні заходи) та засоби примусу (фізична сила, спеціальні засоби) поліцейськими Національної поліції України?		
ТАК		НІ
26%		74%
Якщо Ви зверталися за допомогою до поліцейських або органів поліції, то чи отримували ви допомогу, на яку розраховували?		
НЕ ЗВЕРТАВСЯ (-ЛАСЬ)	ТАК	НІ
34%	42%	24%
Чи доцільно в Україні запровадити «презумпцію правоти поліцейського» при наданні поліцейської послуги відповідно до європейських стандартів?		
ТАК		НІ
18%		82%

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ

до Проекту Закону України «Про внесення доповнення до Закону України від 2 липня 2015 року № 580-VIII «Про Національну поліцію» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст. 379) про підвищення ефективності надання поліцейських послуг»

Зміст положення (норми) чинного акта законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
Закон України 2 липня 2015 року № 580-VIII «Про Національну поліцію» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст. 379)	
<p><i>Відсутня</i></p>	<p>Стаття 2-1 Поліцейські послуги Поліцейська послуга – це результат виконання владних повноважень поліцейським або органом (підрозділом) Національної поліції України за заявою фізичної чи юридичної особи або за власною ініціативою відповідно до положень цього Закону.</p>